

MİMAR SİNAN

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının

Araştırma ve Yayın Organıdır

ISSN 1301-2762

4. Büyük Üstad Mesajı Demir SAVAŞÇIN
11. Message from the Grand Master Demir SAVAŞÇIN
17. İttihad ve Terakki Cemiyeti'ni Kuran
Masonlar Seyhun TUNAŞAR
49. Sütun Başlıklarındaki Süslemeler Tamer AYAN
67. Dünyada Hürmasonluğun Geleceği Semih S. TEZCAN
91. Masonluğun İnisiyatik Yolu Asım AKİN
101. Mikro Düşünceden Makro Felsefeye..... Sonad PELİT
107. Localardan Haberler Mimar SİNAN
128. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

YIL : 2002

NO : 124

MİMAR SİNAN

***Gevşemeyin, endişe etmeyin.
İnancınız sağlamsa, mutlaka başarılırsınız.***

Şânı Yüce Kur'an, S.III.139

Kapak Kompozisyonu : ŐINASI BARUTÇU
YENİLİK BASIMEVİ
Tel. 243 55 72 - 245 32 48 ☆ İSTANBUL - 2002

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına

İmtiyaz sahibi : **DEMİR SAVAŞÇIN**

Yazı İşlerini fiilen idare eden : **TAMER AYAN**

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR.

ISSN 1301-2762

SAYI : 124 Nuruziya Sokağı 25, 80050 – Beyoğlu Tel : 0 212 251 26 50 HAZİRAN 2002

4. **Büyük Üstad Mesajı Demir SAVAŞÇIN**
11. **Message from the Grand Master Demir SAVAŞÇIN**
17. **İttihad ve Terakki Cemiyeti'ni Kuran
Masonlar Seyhun TUNAŞAR**
49. **Sütun Başlıklarındaki Süslemeler Tamer AYAN**
67. **Dünyada Hürmasonluğun Geleceği Semih S. TEZCAN**
91. **Masonluğun İnisiyatik Yolu ASIM AKİN**
101. **Mikro Düşünceden Makro Felsefeye..... Sonat PELİT**
107. **Localardan Haberler Mimar SİNAN**
128. **Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN**

BÜYÜK ÜSTAD MESAJI

Sevgili Kardeşlerim,

13.04.2002 tarihli Büyük Kurul toplantısında oy birliği ile kabul ve sadık kalınacağı kabul edilen "Toplam Kalite" sistemi bu tarihe kadar gerek anlama, gerekse uygulama açısından olumlu yönde büyük aşamalara ulaşmıştır. "Toplam Kalite Yönetimi" isminden de anlaşılacağı üzere toplu olarak benimsenip, uygulandığı takdirde amacına ulaşacaktır. "Toplam Kalite" kavramının genel olarak tanımı zordur. Çünkü "Toplam Kalite" de bir yaşam biçimidir. Onu yaşadıkça, benliğinizle sahip çıktığınızda anlamına erişebilirsiniz.

"Toplam Kalite" sisteminin oluşumuna neden olan teknoloji insanlık tarihi ile yaşittir. Ancak son yıllarda teknoloji sahasındaki hızlı gelişme ve değişim hiçbir sahada olmamıştır. Teknolojideki bu gelişmeler rekabeti artırmış ve bunun sonucu olarak da özellikle 21.nci yüzyılda bilgi, rekabet ortamında temel unsur haline gelmiştir. Bu nedenle de toplumlarda vasıfsız iş gücü kavramı tasfiye edilmeye başlanmıştır.

Teknolojinin bilgiye dayalı hızı süratle artan bir şekilde devam ederken, üretimin esas girdisi olan "İNSAN" faktörünün önemi geç de olsa ön plana çıkmıştır. İnsanı göz ardı ederek hiçbir şeyin başarılı olamayacağı kesinlik kazanmıştır. Kendisi icat etse de; yüksek teknolojiyi kullanacak, sahip çıkacak, ona yön verecek yine insandır. İş yapacak olan insandır. Bu tanımlamadaki insan kavramı, ürünü imal edecek, yetiştirecek ve onu kullanacak kimşelerin tümünü kapsamaktadır. Bilgi ve bilime dayalı, muayyen belirli kişilerin değil, topyekûn çalışanların da sorumlu olduğu bu anlayış "Toplam Kalite" yönetiminin doğuşuna neden olmuştur.

İnsanı hedef alan, ortak noktanın insan olduğunu kabullenen bu yönetimin anlayışında, sadece üründen yararlanacaklar değil, özellikle ve özellikle çalışanlar da göz önünde tutularak topyekûn verimlilik ve kalite artışı hedeflenmektedir.

"Toplam Kalite Yönetimi" kapsamında ürünün, eserin meydana getirilmesinde fikri ve idari sahada çalışanlar ayrı bir öneme sahiptir. Çünkü kullanılan teknoloji ne kadar yeni olursa olsun, neticede onu meydana getirecek de kullanacak olan da insandır. Bu nedenledir ki, çalışanların iyi motive edilmesi gerekir. Para motivasyonda önemli bir parametredir. Ancak çoğu zaman yeterli değildir. İnsanın başka beklentileri de vardır. Çalışanın verimli olabilmesi için çalışma ortamında huzur, iletişim, takdir edilme, çalışma yerinin düzeni gibi ergonomik faktörlerin de önemi bulunmaktadır.

Değişen ve hızla gelişen bilginin meydana getirdiği, bu değişime ve hızla gelişmeye olanak verecek özellikle süreklilik arz edecek sistem "Toplam Kalite Yönetimi"dir.

Masonlukta eğitimin amacı, mükemmel insanı oluşturmaktır. Ham taş olarak aramıza aldığımız insanı, cilalı bir taş haline getirmektir. Diğer bir deyimle ham taş olarak aldığımız insanı kaliteli bir insan olarak olgunlaştırmaktır. Ürünümüz, eserimiz mükemmel insan, kaliteli insandır.

Tekrisimizde Tablonun izahı yapılırken, Masonların önceleri belirli toplantı yerleri olmadığından mabed ve sembolleri tebeşirle çizip toplantı sonrası sildikleri, daha sonraları halıya çizildiği ve bizlere bugünkü şekliyle aktarıldığı açıklanmaktadır. Demek ki, tarihin akışı içinde teknolojik gelişmeye uygun olarak eğitim araçlarında, mabetlerde bir değişiklik olmaktadır.

Tarihi gelişim içinde Operatif Masonluktan Spekülatif Masonluğa geçilmiştir. Ancak her durumda değişmeyen bir şey vardır; ilkelerimiz, eski mükellefiyetlerimiz, yasalarımız, evrensel görüşlerimiz. Asırlardan beri devam eden insanlığa sayısız mükemmel insan yetiştiren ve halen yetiştirmekte olan Masonlukta, masonik eğitimde bunun sebebi nedir?

Bu sorunun cevabı sorunun içindeydi. Belki farkına vardık ama ismini anımsayamadık. Bu isim, "TOPLAM KALİTE" idi.

Bunun belki de farkında olmadığımız için Loce çalışmalarında, törenlerinde, idari çalışmalarda iletişim ve ilişkilerde aksaklıklar oluyor, olması gereken standart yeknesak çalışmalar yapılmıyor, görev tanımı ve anlayışında noksanlıklar oluyordu. Belki zaman içinde, unuttuğumuz ihmal ettiğimiz, belki de göremeyip farkında olmadığımız "Toplam Kalite Yönetimini" açıklığa kavuşturup uygulamaya başlamış bulunmaktayız.

Masonluk, düşünce ve fikir yapısı itibariyle, Evrenin Ulu Mimarı'nın kurduğu ve en ideal, en üstün kalite olan, "Evrensel Kalite" sistemi ile bağdaşır. Bu durumda Masonluğun tarihi gelişimi içinde "Toplam Kalite Sisteminin" yeni ortaya çıktığı düşünülemez. Bu nedenle başladığımız "Toplam Kalite Yönetiminin" amacının bir yönü de; büyük bir hızla gelişen teknolojinin, çalışmalarımızın Masonluğun ilkelerine, geleneklerine, yasalarına zarar vermeyecek bir şekilde çağa uygun reorganizasyonudur.

Masonik çalışmalarımızın amacı yukarıda da belirttiğim gibi, mükemmel insan olabilmek, insanlığa hizmet etmektir. Bu görev ve sorumluluk ise hepimize, bütün üyelerimize aittir. Bu konuda bütün üyelerimizin gerekli ve yeterli performansa sahip olmaları zorunludur. Bu nedenle düşüncelerimizin, fikri ve fiili çalışmalarımızın, davranışlarımızın kesinlikle ve kesinlikle, harfiyen kurallarımıza uyması zorunludur. "Toplam Kalite Yönetimi" nin gereği de budur.

Bu görevi yalnız yöneticilerden beklemenin sonu ise hüsrandır. Ham maddesi insan olan Masonluğun; Toplam Kalite dışında düşünülmesi de mümkün değildir. Bu nedenledir ki bizler asırlardan beri Toplam Kalite Sistemini uyguluyoruz. Bizler için Toplam Kalite yeni değildir. Ancak, içinde bulunduğumuz, belki de yeni farkına vardığımız Toplam Kalite Sisteminin amacı, yönetimimizin çağın hızla değişen teknolojik gelişmelerine göre ıslah edilmesidir. Islah çalışmalarında ise hedefimizde bir değişiklik yoktur.

Tahkikata giden kardeşlerimiz, tahkikatları sonucunda, haricinin hedefimize ulaşmış ulaşamaya çağını en başta söylüyorlar ve bizler de ona göre ham taşları aramıza alıyoruz. Hedefimiz

asırlardan beri aynıdır. Kimsenin de değiştirmeyi düşünmeye bile hakkı yoktur. Hedefimiz; " MASONLUğU TEMESSÜL VE TEMSİL"dir.

Toplam Kalite Yönetiminin esasını teşkil eden; tüzüklerimiz, ritüellerimiz, mükellefiyetlerimiz ve geleneklerimizden, yeterli bilgileri edinemediğimizden, uygulamalarımızda standartlık, yeknesaklık sağlanamamaktadır. Aynı şekilde H.K.E.M.B.L bünyesinde, bir bütünün parçası olan idari personelimizin çalışma ve uygulamalarında da standartlık yoktur. Bu aksaklıkları gidermek, temsil ve temessül standartlarını hatırlatıcı tedbirler almak, asırlardan beri bünyemizde var olan "Toplam Kalite Yönetimi" ni açıklığa kavuşturmak gereği duyulmuştur.

H.K.E.M.B.L bünyesinde 50 değerli idari personelimiz, dahil olmak üzere 12195 çalışan bulunmaktadır. Üyelerimiz ise 179 Locada çalışıp eğitim görmektedir. Bu çalışmalar idari yapı itibariyle üç vadi ve on iki şubede yapılmaktadır. Bu kadar çalışanı olan bir Kuruluşu özellikle ve özellikle bir Masonik Kuruluşu ve üyelerini gerekli performans düzeyine getirmek, çağın ve teknolojinin zorluklarına adapte etmek çok zor bir çalışmadır.

Ancak içinde de bulunduğumuz Toplam Kalite Yönetimi anlayışı içinde gerekli reorganizasyonu yaparak üyelerimizin hedefimize ulaşmasını ve muhafazasını sağlayacak performansa kavuşacağından eminim.

H.K.E.M.B.L olarak "Toplam Kalite" çalışmalarında, harici alemden hiçbir şekil ve suretle bir denetime tabi olmadığımız gibi, bir belge almak zorunluluğumuz da yoktur. Hepimiz, her zaman olduğu gibi birinci derecede vicdanlarımıza karşı sorumluyuz. Vicdanlarımızın denetimine tabiyiz.

Nitekim idari bölümde çalışan değerli personelimiz hep birlikte görüp yaşadıkları seminer çalışmalarından çok huzurlu, mutlu olmuşlar ve kaynaşmışlardır. "Toplam Kalite Yönetimi" gereği idari bölümde çalışan personelimizin yetki ve sorumluluklarını da içeren gerekli reorganizasyon çalışmaları yapılacaktır.

Toplam Kalite Yönetimi'nin başarısı hepimizin bu çalışmada yer alması, benimsemesi, diğer bir deyimle paylaşımında görevli olduğunu hissetmesidir. Standart bir çalışma ve uygulama yoktur. Bu aksaklıkları gidermek, standart olması gereken temsil ve temessül şartlarını hatırlatıcı tedbirleri almak için asırlardan beri bünyemizde var olan "Toplam Kalite Yönetimi" ni açıklığa kavuşturmak zorunluluğu doğmuştur.

Bu tarihe kadar yapılan çalışmalar çok verimli olmuştur.

"Loca çalışmalarında bu güne kadar 117 Locamız 90 gün içerisinde aynı konuyu, "Toplam Kalite"yi gündemlerine alarak bugüne kadar Masonluğumuzdaki en büyük ortak paydayı sağlamış olacaktırlar.

Toplam Kalite Kavramı'nı benimsediklerini ve desteklediklerini belli eden ve bunu bildirebilen 117 Locanın Üstadı Muhteremlerine teşekkür ederken kendilerini en büyük ortak paydamız olarak görmenin güveni ve kıvancı içerisindeyim. Aynı duyguları geri kalan mevcut 62 ve kurulacak Localarımızın da hissedeceğinden eminim.

Bu nedenle Yönlendirme Komitesi üyelerine, Proje Lideri Pek Muh. İlker İNAL Kardeşime, Toplam Kalite Yönetiminin uygulanması çalışmalarının düzenleyicisi Muh. Renan RIZVANOĞLU Kardeşime ve yardımcısı Sayın Banu ÇELEBİ Hemşire-

mize Vadi Sorumlularımız Muh. Kadir BERK K.'e, Sayın Selma ÖZKORKMAZ, Sayın Müge KÜÇÜKÖREN Hemşirelerimize ve şahıslarında Vadi ve Şube personelimize, özverili ve başarılı çalışmalarından dolayı teşekkürlerimi devami dileği ile sunarım.

Tatili müteakip, Loca seçimlerini de kapsayan yeni bir döneme başlamış bulunmaktayız. Bu yeni dönemde Kardeşlerime, esasen bünyemizde de mevcut olan "Toplam Kalite Yönetimi" kurallarına uyararak, kaliteli bir çalışma ve seçim dönemi geçireceğinden emin olarak, başarılar dilerim.

Eminim ki bundan böyle kendimizi daha iyi, daha güzel ve daha rahat tanıyabileceğiz ve bileceğiz.

Ünlü Çinli bilge LAO TSE'nin bu konuda bir sözünü şükranla analım:

"BİNLERCE KİLOMETRELİK YOL BİR TEK ADIMLA BAŞLAR."

Kardeş Sevgi ve Saygılarımla

Demir SAVAŞÇIN
Büyük Üstat

MESSAGE FROM THE GRAND MASTER

Dear Brethren,

The concept of the Total Quality System (TQS) was petitioned and accepted by majority ballot during our Grand Lodge Communication on April 13, 2002. Since then until today the TQS has been very successful in practice and understanding. However TQS can serve its full purpose only by total participation and adoption. Generally it is hard to define TQS for it is a life style. Therefore its full meaning can be reached by not only living it but also by adopting it in our personalities.

The technology which gave path to the formation of the TQS can be traced back to the era of creation of man. However, in recent years no other field have witnessed so much rapid developments and changes as the technological field did. These rapid changes and developments in the technological realm have increased the competition and thus, -especially in the 21st Century-, rendered knowledge as the fundamental element of the competition environment. It is for this reason that the concept of "disqualified labor" have slowly begun to be eliminated.

As technology based on knowledge continues to accelerate rapidly the significance of the "human factor ", - which is the principle input

of production-, finally is recognized. It is very well realized that if the human factor is abandoned no success can be achieved. Humans are the inventors, the producers, the owners, the preservers and the masters of the outcomes of technology. The one who will do the work is human.

The concept of human in this definition includes all those who are involved in production and afterwards, -namely, the developers and the users-. It is precisely this mentality which places the responsibility not only on the shoulders of science and scientists but on the shoulders of every worker and user as well that gave path to the formation of TQS.

In the TQS method the inventor of the product and those who work in the management field are of equal importance. Regardless how new or advanced the technology might be the human will still be the maker and the user of the product. Therefore the workers should be very well motivated. Motivation in financial aspect is very important but might not always mean everything. People might have different expectations. In order for the efforts to be productive, concepts such as peace, good communications, appreciation and order must be present at the work place.

The TQS is the system which is formed as a result of changing and developing knowledge and it provides continuity to these changes and developments.

The main purpose of education in Masonry is to make good man better and moreover to form the perfect man. In another words our aim as Masons is to turn the profanes whom we receive in our Craft as rough ashlers into perfect ones. Our final result is the perfect human, -one of good quality-.

As we explain the Tressle Board to the new entered apprentice we mention that our ancient

Brethren used to draw their symbols on the ground and erase them after their meetings since they did not have specific meeting places. So it is obvious that during the course of history and with the developing technology there are significant developments in our temples and educative tools.

Moreover it was during the course of the developing history that the transition from Operative to Speculative Masonry took place. However some concepts always remained constant: our principles, ancient responsibilities, regulations and global views. What is it in Masonry and masonic education that, -despite all the rapid changes and developments of technology-, kept us so loyal to our ancient landmarks. The answer of this question is hidden within the question itself: "TOTAL QUALITY".

Maybe because we were unaware of this fact that some conflicts and weaknesses were occurring in our lodge meetings, rituals, administrative labors, communiations and relations. Therefore the standard monotonous labors were not able to be performed promptly. However, the TQS which we have forgotten, or did not practice for whatever the reason, is now back in our system.

Philosophically, Masonry connects with the concept of "global quality" which was formed by The Great Architect of the Universe. Therefore we cannot say that the concept of TQS is newly formed in the history of Masonry. For this reason our purpose of starting the TQS is to reorganize our labors in accordance with the rapidly developing technology without ever abandoning -not even one bit- our ancient principles, traditions and regulations.

As I have mentioned above the purpose of Masonry is to be the perfect human being and to serve humanity. This duty and responsibility is

incumbent on all members of our Craft. In this matter all Brethren must have the necessary and sufficient means. Therefore our mentality, philosophy, conduct and behavior should be in full accordance with our regulations. This is the requirement of TQS.

To expect everything only from the administrators will lead us to total dissapointment. The raw material of Masonry is human and therefore every mason has to keep in mind the concept of total quality. Masonry cannot be visualized in any other manner but total quality. It is precisely for this reason that we practice the TQS for ages. For us TQS is not new. The purpose of the TQS that we re-discovered is to adjust our administration to the technological era. However on the course of our journey there are absolutely no changes in our aims or purpose.

The Brethren give us their impressions on the profane. If they find the profane to be an asset for us towards our goals we accept him into our Craft and we try to turn him into a perfect ashler. Our aim has been the same since our existance and no one has the right to change it. Our aim is :

"TO RESEMBLE AND REPRESENT MASONRY"

Since we can not extract the adequate information from our regulations, rituals, responsibilities and traditions which as a whole forms the fundamentals of the TQS we can not have uniformity in our applications. In the same manner there is no uniformity in the performance of the administrative personnel . To eliminate these conflicts and to take precautions which will remind us the standards of resemblance and representation we felt the need of re-discovering the concept of TQS which had been existing since centuries.

There are 12195 Craft members under the Grand Lodge of Turkey plus the administrative staff which consists of 50 generous, hard working ladies and gentlemen. Our Craft members conduct their labors in 179 different Lodges which are distributed to 3 Valleys and 12 Temples. To carry such an organization, -more especially a masonic one-, with so many members to the necessary performance level and to adapt it to the hardships of the technology and of the era is not easy.

However I am very confident that by better understanding the TQS and thus by making the necessary reorganizations we will achieve that performance level which will allow our Brethren to reach our ancient goal.

As the Grand Lodge of Turkey we neither are controlled by any outside organization nor do we have to attain any kind of document from the same. The only where we have to report is our conscience. We are under the inspection of our conscience and our conscience only.

During the TQS seminars our administrative staff had enjoyed each other's companies as they mingled together and they were very happy. As a requirement of the TQS the responsibilities and authorities of the administrative staff will need to be reorganized. The TQS can reach its goals only when all of us participate in it and feel like we are an essential part of it. There is no standard practice. To eliminate the conflicts and to take precautions which will remind us the resemblance and representation conditions we felt the need to clarify on the concept of TQS.

The efforts until this date in this matter have been very productive.

Moreover, 117 Lodges in our structure will discuss the issue of TQS in their stated communications for 90 days and thus they will build

the largest common denominator of the Turkish Masonry yet.

I would like to express my gratitudes to the Worshipful Masters of the 117 Lodges for adopting and supporting the concept of TQS. I feel the honor and confidence of seeing them as our largest common denominator. I am also confident that the other 62 Lodges and the future Lodges yet to be Chartered will feel likewise.

Also to the directing committee, to the project leader RW. Bro. İlker İNAL, to W. Bro. Renan RİZ-VANOĞLU who was the organizer of the application of TQS, his assistant Mrs. Banu ÇELEBİ, our Valley representatives: W. Kadir BERK, Mrs. Selma ÖZKORKMAZ, Mrs. Müge KÜÇÜKÖREN and to all our Valley and Branch personnel extend my gratitudes for their generous and successful work.

After the period of summer we are back to labor. In this labor period we will have the election of the officers of the Lodges. I am confident that the concept of TQS will be an inspiration during this labor and election period.

I am also confident that practicing TQS will better enable us to discover ourselves.

Let us mention the words of well-known Chinese scholar Lao Tse:

"A long long path begins with a single step."

With Fraternal Love,

**Demir SAVAŞÇIN
Grand Master**

İTTİHAD VE TERAKKİ CEMİYETİ'Nİ KURAN MASONLAR

Seyhun TUNAŞAR

FREEMASONS THAT FORMED THE COMMITTEE FOR UNION AND PROGRESS (CUP)

The 1789 French Revolution had initiated the change in Turkey (Ottoman Empire). The result was the 1839 Reforms. But for some Ottoman intellectuals the 1839 Reforms were insufficient and 1839 Reformists were incapable of action.

In 1878, the first Ottoman constitution was approved. It took only three months for Sultan Abdulhamid II to close the first Ottoman Parliament. Silence was again dominant over the Empire.

During the last decades of 19th century and the very first decade of the 20th century, Ottoman Empire was a "sick man" while Europe was galloping through the modernization path. Though the Young Turks were silenced the "patient" was still in bed in a serious condition.

Cadets and Ottoman intelligentsia were looking for a course of treatment. Several organizations were formed illegally at home and others were working freely abroad-in Europe.

In 1889 Bro. İbrahim Temo formed the Ottoman Union Society among the students of the Military School of Medicine. The Society changed into Ottoman Union and Progress Society in 1895.

At the beginning of the 20th century while Istanbul was under an iron glove of censorship, Salonica was the centre of the uprising. Most of these reformist intellectuals were also members of the Masonic Lodges-mostly the French Lodge Veritas or Italian Lodge Macedonia Risorta. The Sultans secret police could not enter the Lodges and Lodges gave the intellectuals a shelter of freedom and liberty.

In 1906 Ottoman Freedom Society was formed. One of the leaders was Bro. Talat Pasha (Later the first Grand Master of the Grand Lodge Of Turkey). Nine of the ten founders were freemasons. Organization will soon take the name "*Committee for Union and Progress*" (CUP).

The 1908 Revolution was a victory for the Committee. Though three members of the CUP were in the cabinet the government was dominated not by CPU but by the Sultan till 1913. In 1913, with a coup d'état CUP came to power. But during the last five years situation was becoming worse. Bulgaria got its independence. Austria-Hungary took Bosnia-Herzegovina. Libya and Dodecanese were lost. Serbia, Bulgaria, Greece and Montenegro declared war against the Ottomans. Albania gained its independence. Balkan War was totally a failure. After coming to power in this circumstances, CUP entered the Great War on the side of Germany. The end of the war was also the end of the committee. The last Congress of CUP was convened in October 1918. On November the 5th Congress ceased CUP.

Besides the sufferings of the war the CUP brought new concepts to the country like concept of being a Turk instead of an Ottoman, liberal economy, progress in legislation, progress in women's rights, formation of modern courts and the first steps in secularization.

19. yy'ın sonları, 20. yy'ın başları. Avrupa'nın **Hasta Adam** adını tak-
tığı Osmanlı İmparatorluğu hasta yatağında, belki de yoğun bakımda
can çekişmekte ve o esnada Avrupa çağdaşlaşma yolunda hızla yol kat
etmektedir. Birinci Meşrutiyette emeği olan **Jön Türkler** susturul-
muştur. Fakat korkulu ve tehlikeli durum sürmekte, hasta yatağın-
dan çıkamamaktadır.

Okullu askerler ve Osmanlı aydınları tedavi yöntemleri aramaktadırlar. Çeşitli örgütler kurulmakta ve istibdat (*despotizm*) baskısı altında yurt içinde yasa dışı (*illegal*), yurt dışında yasal (*legal*) çalışmalarını büyük bir yurtseverlik içinde sürdürmektedirler. Bunlardan bir

tanesi Dr. İbrahim Temo (1865-1939, *Tekrisi: 29 Mart 1909, İstanbul Resne Locası*) Kardeşimizin 1889'da **Tıbbiye-i Şahane** (*Askeri Tıbbiye*)de kurduğu **İttihad-ı Osmanlı, Osmanlı Birliği** adlı illegal cemiyettir. Avrupa'da, Paris'te Ahmet Rıza (1859-1930)'nın 1902'de kurduğu **İttihat ve Terakki** (*bundan sonra İ.T. diye yazılacaktır*), genç yüzbaşı Mustafa Kemal'in Şam'da kurdukları **Vatan ve Hürriyet** cemiyetleridir. Kuruluşları ve etkinlikleri ayrı, kapsamlı bir araştırma konusudur.

İmparatorluğun en aydın, en özgür insanlarının ve profesyonel okullu askerlerin bulunduğu Selanik kentinde de kıpırdanma başlamıştır.

Mithat Şükrü (*Bleda, 1874-1957*) Kardeşimizi dinleyelim:

"Toplantı yeri (Beş Çınar) bahçesi idi. İlk toplantı iki gün sonra olacaktı. O günü sabırsızlıkla bekledim. Beş Çınar bahçesine gittiğimde arkadaşların da orada olduğunu gördüm. Hepsi benim gibi heyecan içerisindeydiler. Bu toplantıya katılanlar arasında isimlerini hatırladıklarım şunlardır: Askeri Rüştüye Müdürü Bursalı Mehmet Tahir Bey, aynı rüştüyenin Fransızca hocası Naki Bey, Rahmi Bey, üçüncü ordu müşirlik yaveri Kazım Nami, İsmail Hakkı Baha Bey, Yüzbaşı Edip Servet Bey, İsmail Canbolat Bey, Ömer Naci Bey, Talat Bey ve ben Mithat Şükrü. İlk söz alan Talat Bey oldu. Karar verdiğimiz günden beri düşündüğünü ve nihayet bir isim bulunduğunu söyledi. Cemiyetimizin adı (Osmanlı Hürriyet Cemiyeti) olacaktı. Buna kimse itiraz etmedi, zira herkes cemiyetin kurulması ve çalışmaların başlaması için sabırsızlanıyordu. O akşam geniş dalları ile bir şemsiye gibi başımızın üstünde yayılan çınarın altında Selanik'in meşhur gurubunu seyrederken Olimpos biralalarını yudumluyor, bir yandan da cemiyetin nasıl örgütleneceğini düşünüyorduk. Tarih, 5 Temmuz 1906'dır. ⁽¹⁾

Cemiyetin merkez yönetimine (*merkez-i umumi*) Talat, İsmail Canbolat ve Rahmi Bey'ler seçiliyor. Paris'te kurulu cemiyet ile ilişkiye giriliyor. Avrupa kamuoyunda daha fazla tanındığı için, yapılan 27 Temmuz 1907 tarihli protokol ile onların ismi olan "İ.T." benimseniyor.

(1) *Mithat Şükrü (Bleda), Bir Canlı Tarih Konuşuyor - Röportaj - Resimli Tarih Mемуası - Nisan, 1953 - Sf. 2172*

Kısa bir tarih taraması, cemiyet hakkında yerli ve yabancı araştırmacıların görüşleri, yaşayanların anıları ile Türkiye ve İtalyan Büyük Locaları belgelerine geçelim:

Anadolu Selçuklu Devleti ordusu 4 Temmuz 1243'de Köseadağ (Zara, Sivas) meydan savaşında Bayçu Noyan kumandasındaki Moğol ordusu karşısında savaşmaksızın teslim oldu. Bu bozgunundan sonra Anadolu Selçuklu Devleti merkezi egemenliğini kaybetmiş, dolayısı ile devlet ve ülke, tam anlamı ile Moğol egemenliği altında bir gerileme ve çöküş dönemine girmiştir. 1318 yılında ise tarih sahnesinden silinmiştir. Bununla beraber Orta Asya göçmenleri yerli halka oranla yoğunluğunu koruduğu gibi, acımasız Moğol istilasından kaçanlarla bu yoğunluğu daha da arttırmıştır. Anadolu'da Bizans ve Pontus (*Trabzon*) dışında Hıristiyan egemenlik kalmamış ve gelen Türkmenler de beylikler halinde Anadolu'yu paylaşmışlardır.

Bu arada Anadolu Selçuklu Devleti'nin Batı Karakolu durumunda olan Kayı Türkmen Aşireti de 1299'da Osmanlı Birliğini kuruyor. "Aşiretten İmparatorluğa" ananeleri Türk olmayan İmparatorlar ve yine çoğu Türk olmayan devşirme baş vezirlerle 624 yıl tarih sahnesinde kalıyor.

Avrupa bir kaos içindedir. Birbirlerini yemekteler. Kanlı din savaşları, feodal beylerin egemenlik hırsları, salgın hastalıklar, doğal afetler, yaşayan bütün ulusları güçsüzleştirmişti. Bunu fırsat bilen Osmanlı, savaşçı niteliğinin yansıra istilacı ve talancı ruhu da eklenince genişledikçe genişlemiş bir imparatorluk halini almış, Viyana kapılarına kadar dayanmıştı.

Bu arada Avrupa kendine gelmeye başlamış, Rönesans ve Reform hareketleri hedefine ulaşmış, askeri gücü disipline edilmiş, ticaret yollarını yeni fetihler ile yön değiştirmiş, sanayi devrimi ile de teknoloji çağına adım atmıştır.

Artık Osmanlı, Viyana kapılarından dönme dönemine girmiştir. Talar ve istila bitmiştir. Enderun'dan yetişmiş devşirmelerin devlet yönetiminde egemen olduğu Osmanlı İmparatorluğu da inişin ilk basamağına adımını atmıştır.

Bir devşirme olan Nevşehirli Damat İbrahim Paşa ile III. Selim'in 1718'de başlattıkları **Lale Devri** Avrupa'ya bir bakış açısı olmuş, fakat çöküşü belki de hızlandırmıştı. 21 Temmuz 1774'te imzalanan Küçük Kaynarca antlaşması ile Karadeniz'in kuzey kıyılarındaki egemenliği Ruslara devredilmiştir.

Bu arada Avrupa'da büyük bir değişim oluyor, 1789 Fransa burjuva devrini dünya politika tarihinde yeni bir sayfa açıyordu. Bireyci (*Endivüdüalist*) anlayış ve bu anlayışın getirdiği **Hürriyet-Eşitlik-Kardeşlik** kavramları irdelenmeye başlanmıştır. II.Mahmud'un iyileştirme (reform-ıslahat) düzenlemeleri yalnızca askeri alana yöneltilmiş, sonradan idari ve sosyal düzenlemeler azınlık haklarının başı çekmesi ile 1839'da **Tanzimat Fermanı**'na kalmıştır. Bazı Osmanlı aydınları Tanzimatçıları da yetersiz ve atak yeteneğinden yoksun görüyorlardı. Bu aydınlar arasında birçok Mason bulunmaktadır. Önce, **Yeni Osmanlılar** adında gizli bir örgüt kuruluyor, Fransa'da örgütleniyorlar, gazete çıkartıyorlardı.

Savundukları düşünceler iki noktada toplanmıştır.

- 1- Osmanlı buyruğunda bulunanların halklarını, özgürlüklerini, eşitliklerini güvence altına almak
- 2- Osmanlı Devleti'nde meşruti monarşiyi kurmak

V.Murat Kardeşimizin kısa saltanatından (93 gün) sonra Yeni Osmanlılar amaçlarına ulaşıyor, 14 Şubat 1878'de Meşrutiyet ilan ediliyor, fakat üç ay sonra II.Abdülhamit tarafından seçilmiş Meclis kapatılıyor, ülke bir istibdat (*despotizm*) dönemine giriyor. Bu dönemin tipik bir özelliği bizlere E. E. Ramsaur Jr. tarafından şöyle aktarılıyor:

"...Selanik'te, giderek Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde herhangi bir yerde, havadan ve sudan başka bir konudan söz etmek için yeraltında toplanmak şarttı. Kaldı ki, hava konusunda bile tartışma sınırlanmıştı. Aşağıda, yazıları sürekli olarak kuşa çevrilen ve sonunda sansür müdürü Rıfat Bey'e çıkararak hangi konulardan söz edebileceğini soran bir Fransız yazarın hikayesini bulacaksınız. Rıfat Bey, Fransız'ın bu sorusunu şöyle cevaplandırmıştı:

- İstedığınız her konuda konuşabilirsiniz.

- Her konuda mı?

- Evet. Her konuda, yani hükümdarlar, yabancı hükümetler, nihilizm, sosyalizm, ihtilal, grev, anarşi, hürriyet, insan hakları, dış politika, iç politika, din, kiliseler, camiler, Muhammed, İsa, Musa peygamberler, dinsizlik, özgür düşünce, devlet memurları, kadın hakları, harem, anavatan, millet, milliyetçilik, cumhuriyet, ayan üyeleri, mebuslar, anayasa, darbeler, bombalar, Mithat Paşa, Kemal Bey, Sultan Murat, Hilal, Haç, Makedonya, Ermenistan, ıslahat, çekirgeler, Ağustos ayı (5. Murat bu ayda tahttan indirilmişti) ve bunlarla ilgili konular dışında her şeyden.

- Ama Tanrım, ne kaldı ki?

- Ne mi kaldı? Yağmur, iyi hava; yalnız Ağustos'ta yağmur ya da ay ışığından söz etmemek şartıyla. Sokaklardaki köpeklerden de söz edebilirsin; öldürülmelerini teklif etmemek şartıyla, Rüşveti ağza almadıkça memurlardan söz edebilirsin. Devletli Efendimizi methedebilirsin. Kısacası uygun gördüğün her konuda konuşmak hakkına sahipsin." (2)

Karşı hareket yeniden başlamıştır. 1889'da Askeri Tıbbiye'de Dr. İbrahim Temo Kardeşimizin önderliğinde **İttihad-ı Osmanî** (*Osmanlı Birliği*) adlı gizli bir örgüt kuruluyor. Bu örgüt 1895'te **Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti** olarak isim değiştiriyor. 1895-1899 yılları arasında Cenevre, Kahire, Dobruca, Şumnu, Plevne, Sofya, Vidin, İşkodra illerinde etkinlik gösteren bu örgütün 78 üyesi Trablusgarb'a sürgün edilmiştir. Avrupa'ya kaçmış olan bazı üyelerin II. Abdülhamit ile uzlaşmaya girmesi üzerine bazı çözümler görülür. Kalanlar, 4-9 Şubat 1902'de Paris'te bir kongre topladılar. Kongreye yaklaşık 70 delege katıldı. Karşıt fikirler ortaya atıldı ve bir uyum sağlanamadı ve ikiye bölündüler. Birincisi Ahmet Rıza'nın (*İkinci Meşrutiyetin ilk meclis başkanı*) başını çektiği **İttihad ve Terakki** örgütü, ikincisi ise Prens Sabahattin (1878-1948, II. Abdülhamit'in kız kardeşi Seniha Sultan'ın oğlu) önderliğinde **Teşebbüs-i Şahsi ve Adem-i Merkeziyet Cemiyeti** (*Kişisel Girişim ve Yerinden Yönetim*) adı altında toplandılar. Her iki gruptakiler kuramsal düzeyin ötesine gidemediler.

Gerçek ışık ise Selanik'te yandı. Selanik ve yöresinin Osmanlı Devleti içinde ayrı bir yeri vardı. 13 Temmuz 1878'de Osmanlı Devleti ile İngiltere, Fransa, Avusturya-Macaristan ve Rusya arasında yapılan **Berlin Antlaşması** sonucu Rumeli ve Makedonya'da sürekli iyileştirme (*reform*) yapılması amacı ile bölge söz konusu devletlerin müdahalesine (*karışmalarına*) açık hale getirilmiş, reform komisyonları cirit atıyorlardı. Bu arada Sırp, Bulgar ve Arnavut ulusçuları da çeteler oluşturarak dağlara çıkmıştı. Onlarla kavga, yörede bulunan askerlere de çetecilik ve ulusal kavga kavramının kazanılmasında örnek oluyordu.

Selanik kentinin nüfusu 100.000'in üstünde idi. Bu sayının yaklaşık 20.000'ini yabancılar oluşturuyordu. Kentte 76 mahalle vardı. Bunların 45'i Müslüman, 16'sı Musevi ve 15'i Rum mahallesidir. Çok canlı

(2) *Ahluran: E. E. Ramsaur Jr. - Jön Türkler ve 1908 İhtilali - Sander Yayınları, 1972 - Sf: 123 - 124 - Kaynak: Comte de Persigny - Les Gaites de la Censure en Turquie "Türkiye'de Sansürün İşleyişi" - La Revue Dergisi - Sayı: 67, Nisan - 1907 - Sf: 390*

bir ticaret kenti idi. Osmanlı dış ticaret hacminin, 1/7'si Selanik limanından yapılmakta olup, demiryolu ile Avrupa'ya bağlı bulunuyordu. İstanbul'da Sirkeci'ye tren 1873'te gelmişti.

İşte bu ortamda 5 Eylül 1906'da Talat Paşa'nın başını çektiği **Osmanlı ve Hürriyet** cemiyeti kuruluyor. Dinleyelim:

"Bu yükselen ticaret burjuvazisi (Dönmeler ve Yahudiler), çıkarları gereği, daha çok merkez devletlerine, Almanya ve Avusturya'ya yakındı. İngiliz ve Fransızlar, Türkiye ile olan ekonomik ilişkilerinde genellikle Rum ve Ermenilere yaslanıyorlardı. Türkiye ile ekonomik ilişkileri hızla gelişen Almanlar ise, daha çok Yahudi ve Müslüman burjuvazisine dayanma eğilimi gösteriyorlardı. Mason dernekleri aracılığı ile, İ.T.'nin ileri gelenleri ve Selanik burjuvazisi arasında ilişkiler kurulmuştu." (3)

İ.T.'nin İngiliz taraftarı bir üyesi, Selanik Yahudilerinin genellikle Alman davasına kazanıldığı iddiasındadır. Bu kişi 1911 yılında İ.T.'nin genel merkezinin gizli bir toplantısında şöyle konuşmaktadır:

Almanya, Avusturya - Macaristan ve Türkiye'de Yahudi Masonluğu gözü doymaz Prusya askerliğinin yuvasıdır. Selanik'te Paris ve Roma'ya sempatizan bazı Yahudilerin çoğu Berlin'i tutmaktadır.

Bu gerekçe ile genel merkez toplantısında Albay Sadık Bey ve bu kişi, subayların Mason derneklerinden çıkarılmasını istemişlerdir." (4)

Bu alıntıda adı geçen Albay (Miralay) Sadık Bey (1869-1940) İ.T.'ye muhalif **Hürriyet ve İtilaf** fırkası kurucularındandır. 1919'da Genel Başkanlık yaptı. Ulusal Kurtuluş Savaşımızın kazanılması üzerine 5 Ekim 1922'de İngilizlere sığınarak Romanya'ya kaçmıştır. 1924'te 150'likler listesine alınarak, 1927'de T.C. yurttaşlığından çıkarılmıştır. 1938 Affında Türkiye'ye dönmemiş, sonradan Cumhurbaşkanımız İsmet İnönü'den vatan haini sayılmaması ve emeklilik maaşı bağlanması koşulu ile özel af istemiş, isteği kabul edilmiş, İstanbul'a döndüğü gece de ihanet ettiği vatanında eceli ile ölmüştür. Bu asker hakkında şöyle bir bilgiye de rastlıyoruz:

"20 Nisan 1911'de Talat, Miralay Sadık'la görüşmeye gitti. Saatlerce süren bu görüşmeden de bir şey çıkmadı. Sadık, İ.T.'yi dinsizlik, Masonluk, siyonistlik ve çıkarıcılıkla suçluyor; bir anlaşmaya varmak için

(3) Doğan Avcıoğlu - Türkiye'nin Düzeni - Bilgi Yayınları - Ankara, 1968 - Sf: 121

(4) Dökakinzade Basri Bey - Barışın geleceği ve Doğu Dünyası - 5. Baskı - Paris, 1920, Sf: 62

her şeyden önce Cemiyet'in, kabineden ve Meclisten çekilmesini şart koşuyordu." (5)

"İkinci Meşrutiyete damgasını basan İ.T. iktidarının kimliğini daha açık olarak belirleyebilmek için, bu partinin Masonlukla ilişkisine de değinmek gerekir.

Kısaca anımsayalım. Mason Locaları, Ortaçağ Avrupa'sında henüz surların savunma için yaşamsal önem taşıdığı dönemde duvarcılar tarafından kurulmuş meslek örgütleri idi. Bu meslekten olanlar, meslek sırlarını saklamak ve mesleki disiplin sağlamak amacı ile, kurdukları bu örgütlerini dışa kapalı tutmuşlardı. Bu nedenle de gizlilik temel kuraldı. Ancak, etkinliklerini arttırabilmek için siyasal yönden etkin kişileri de zaman zaman örgütlerine almaya başladılar. Böylece meslekten olmayanlar da Mason örgütlerinde yer alır oldu. Zamanla bu mesleğin önemi azalırken, meslekten olanlar da tasfiye oldu ve Localar meslekten olmayanların eline geçti. Bu süreç Avrupa'da burjuvazinin güç kazanması sürecine denk düşmüştü. Bu yüzden de sonunda Mason örgütleri, burjuvazinin çıkarlarını koruyup gözetin ve burjuvalar arası, ancak dışa kapalı bir dayanışma örgütüne dönüştü. Başka bir deyişle, Mason örgütleri artık burjuva kapitalizminin gizli örgütleri olmuştu.

Bu açıdan bakıldığında, Osmanlı Mason örgütlerinin burjuvazinin çıkarlarını gerçekleştirebilecek, güvenceli kılıcak bir devrim içinde yer almaları doğaldı. Gerçekten de, Osmanlı Mason Locaları başından beri II. Abdülhamit'e karşı olmuşlardı. Kaldı ki, V.Murat'ın Mason olması da bu karşılıklı da önemli bir etkendi. Bu nedenle de, Osmanlı Masonları, Murat'ı tahta çıkarmak için girişimlerde bulunmuşlardı. Durum bu olunca, II. Abdülhamit'e karşı eyleme geçen İ.T. ile Masonların doğal bir birlik oluşturmaları da kaçınılmaz oluyordu. Ne var ki, Masonlar ile İ.T. arasındaki ilişki bu kadarla kalmış değildir. Bilindiği gibi İ.T.'nin üssü Selanik'ti. Selanik ise Osmanlı Devleti'nin gerek sanayi ve ticaretle, ve gerekse kültürde en ileri merkezi idi. Başka bir deyişle, kapitalistleşme ve burjuvalaşma bakımından en gelişmiş yerd. Salt bu açıdan bile, İttihatçılar ile Masonlar bir araya gelmiş oluyorlardı. Öte yandan, Masonlar, İ.T. işbaşına geldiğinde kendi ekonomik iktidarlarını pekiştireceklerdi. İ.T. üyeleri ise II. Abdülhamit'in hafiyelerinden Masonların gizliliği sayesinde korunabileceklerdi. Bu nedenle de İ.T. üyelerinden bir çoğu özellikle Selanik'te, Mason Localarına girdiler.

.....

(5) Ferez Ahmet - İttihat ve Terakki - Kaynak Yayınları, 1995 - Sf: 115

Duvarcılık mesleği ile artık hiçbir ilgisi kalmamış, ancak Üstat, Kalfa, Çıracak gibi kavramlarını ve simgesi olan gönyeyi hala kullanan Mason Localarının burjuvazinin dışı kapalı örgütü olması ve İ.T. ile bu ilişki dışlılığı, İ.T.'nin sınıfsal yapısını belirlemesi bakımından önemlidir. Mason Locaları bugün de aynı sınıfsal yapıdadır. Bu demektir ki, yok-sul Türk halkı ile bu örgütlerin uzak yakın bir ilgisi yoktur. Siz hiç yok-sul birinin Mason olduğunu duydunuz mu?" (6)

Cela! Bayar (1883 - 1986) anlatıyor:

"İ.T.'den bazı kimselerin İstibdat Devri'nde Mason Localarına devam ettikleri söylenirdi. Abdülhamit'in hafiyelerinin nüfuz edemedikleri Mason Locaları, ihtilalciler için nispeten daha emin bir yer sayılırdı. Ayrıca Avrupa'daki arkadaşları Genç Türklerle haberleşmek imkanı-nu da elde ederlerdi. Bu eski münasebeti bazılarının devam ettirdikleri iddia olunurdu.

Denebilir ki, İ.T. içinde tanınmış bazı kimseler Mason Localarına gir-mişlerdi. Fakat lider durumundaki şahısların çoğu, mesela bunlar-dan Ahmet Rıza ve Dr. Nazım Bey Mason değillerdi.

Enver Paşa ve Atatürk'ün hiçbir zaman Masonlukla alakası olmamış-tı.

Bir gün Dr. Nazım Bey ile konuşurken kendisine benim, Mason olmak için karşılaştığım ısrarlı teklifleri kabul etmediğimi anlattım:

- Sen ne dersin?

manasına yüzüne baktım. Cevap verdi:

- Fırka içinde memlekete hizmet etmek, sizi tatmin etmiyor mu? Ben gö-rüyorum ki ediyor. O halde Mason olmaya ne lüzum vardır, dedi.

Gerçek şudur ki, İ.T.'nin İstanbul, Selanik ve İzmir gibi birkaç merke-zinde Masonlar vardı. Fakat bütün memleketi saran teşkilatının ru-hunda, esas bünyesinde, Masonluğun, Masonların en ufak bir tesiri gör-ülemez." (7)

Kanımcı Üçüncü Cumhurbaşkanımız bazı gerçekleri gizleme gereği-ni hissetmiş, şöyle ki: Kendisi Ziraat Bankası'nın Bursa şubesinde sı-radan bir memur olarak görev yaparken 1907'de İ.T.'nin Bursa'daki gizli kolu olan "Küme" adlı örgüte girmiştir. İkinci Meşrutiyetin

(6) Prof. Dr. Çetin Yetkin - *Türk Halkı Eylemleri ve Devrimler* - Ümit Yayıncılık - An-kara, 1996 - Sf: 329-330

(7) *Cela! Bayar - Ben de Yazdım* - Cilt: 2 - Sf: 428-429

1908'de ilanından sonra bu örgüt yasal hale geldi ve 1909'da İ.T.'nin Bursa şubesi sekreterliğine (*katib-i mesul*), ardından aynı görev ile İzmir'e atandı. Bu atanmayı önerenler Mithad Şükrü ve o esnada İzmir Valisi Osmanlı Hürriyet Cemiyeti'nin 4 nolu kurucusu Rahmi Bey (*Arslan*) Kardeşlerimizdir. Bayar'ın elinden tutup fırka içinde hızla yükselmesini sağlayan, diğer bir deyimle hamisi Mithad Şükrü ve Rahmi Bey'dir. Rahmi Bey İ.T.'nin en güçlü adamlarından biridir. Bir kaç sene sonra Celal Bayar'ı İ.T.'nin merkez yönetimine (*merkez-i umumi*) sokmuştur. İki Mason sayesinde yükselmiştir.

Tarihçi Şevket Süreyya Aydemir anlatıyor:

"İzmir'de İ.T.'nin önde gelen kurucularından ve söz sahiplerinden biri, İzmir valisi Rahmi Bey vardır. Katib-i Mesul (sekreter) Celal Bey, ufak tefek anlaşmazlık dışında sonuna kadar Rahmi Bey'in etkisi, gölgesi ve kontrolü altında kalmıştır. Müstakil bir hüviyet edinemez." (8)

Gazeteci Murat Çulcu'nun görüşlerine bir göz atalım:

"Selanik'in de yer aldığı Makedonya bölgesinin farklı bir siyasal durumu bulunuyordu. 1877-78 Rus savaşından sonra toplanan Berlin Konferansı sırasında İngiltere'nin talebi üzerine bu bölgede bir müfettişlik kurulmuş bulunuyordu. Bu müfettişlik, batı ülkeleri adına bölgede gözlem ve denetlemeler yapıyordu. Gerçi müfettişlik bunu yöredeki gayrimüslimlerin hak ve hukuklarını korumak için yapıyordu. Ama müfettişliğin varlığı, İstanbul karşısında Selanik'e daha rahat hareket etmek olanağını sağlıyordu. Kaldı ki burada Mason Locaları da müfettişlik sayesinde faaliyetlerini sürdürüyordu, fikir çalışmalarını yapıyorlardı. Burası muhakkaktı ki Selanik'teki (geniş anlamda Rumeli'deki) Mason Locaları da Roma, Viyana, Londra, Paris gibi önemli kentlerdeki Mason Locaları ile organik bağ ve temas halinde bulunuyorlardı. Nitekim bu temaslar sayesinde Sultan Abdülhamit'in mutlak istibdadı altında uygulanan sansür Selanik'te pek iyi işlemez, kitap, gazete ve dergiler gizli de olsa elden ele dolaşıyordu.

.....
İ.T.'nin sivil tabanı ve destekçileri (serbest meslek sahibi olmaları nedeni ile) genellikle liberal fikirli aydınlardı. Kaldı ki İ.T.'nin masonik bir örgütlenme içinde bulunması liberal Mason düşüncesinin de örgüte yansımaya neden oluyordu. (9)

(8) Şevket Süreyya Aydemir, *Menderes'in Dramı - Remzi Kitabevi*, 1984 - Sf: 154

(9) Murat Çulcu, *Speklatif, Marjinal Tarih Tezleri - Erciyaş Yayınları* - Sf: 253-254

Yazar Deniz Adalı'da şöyle yazıyor:

"Burjuva çevreleri ve bürokrasinin desteğini almış olan örgüt (İ.T.), Mason ilişkilerinin ona sağladığı uluslararası avantajı da kullanır ve hızla yayılır." (10)

Prof. Dr. Çetin Özek'te şöyle yorumluyor:

"Merkezi batılaşma görüşünü savunan asker ve bürokrasiye dayanarak gücünü arttıran dernek, özellikle Makedonya'daki ihtilalci hareket ile ilişki kurmuş, Mason dernekleri yolu ile Selanik burjuvazisi ile kaynaşmış ve çekilen bir telgraf ile Abdülhamit'e İkinci Meşrutiyeti ilan ettirebilmiştir." (11)

Hukukçu Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya şöyle yazıyor:

"1906 Eylül'ünde Selanik'te çoğunluğu 3. Ordu subayları olan 10 kişi (Osmanlı Hürriyet Cemiyeti)'ni kurdular. (İsim Listesi ekleniyor)

Görüldüğü gibi ilk on kişide çoğunluk 3. Ordu zabitanında (subaylarında)dır. Bu küçük grubun en ilginç özelliği tüm üyelerinin tarikat mensubu ve -bir ikisi dışında- Mason olmalarıdır." (12)

"Osmanlı İmparatorluğunda ilk (Hürriyetçi-Meşrutiyetçi) akımların kalkış noktasında Mason örgütünün bulunduğu söylemek tarihsel gerçeklere aykırı düşmez. Tanzimat ricalinin (devlet büyüklerinin) çoğu Masondur. Yeni Osmanlılar ve Birinci Meşrutiyet seçkinleri de siyasal eğilimlerini Loca'larının Osmanlı ülkesinde istibdat aleyhtarı ilk gizli siyasal örgütleri olduğu açıktır. Loca'lar çeşitli siyasal derneklere ideolojik ve eylemsel programlarında modellik etmişlerdir. Mason Locaları, Türkiye'nin yakın tarihindeki yerlerini özgürlükçü gelişmeler içinde almışlardır ve bu nedenle incelenmek zorundadır." (13)

"Selanik Locaları ayrı bir özellik taşırlar. Musevi nüfusun çok yoğun olduğu, batılı akımlara açık bu ticaret merkezinde yabancı kontrolü Abdülhamit rejimi hafiyelerinin çalışmalarını engellemekte idi. Rumeli'de açılmış olan Locaların büyük bir bölümü masonik bir Babil Kulesi görünümüyle Selanik'te kurulmuştur.

(10) Deniz Adalı, Tarih ve Devrim - Kaldıraç Yayınevi - İstanbul, 1998 - Sf: 466

(11) Çetin Özek, Devlet ve Din - Ada Yayınları - Sf: 433

(12) Tarık Zafer Tunaya, Türkiye'de Siyasal Partiler - Cilt. 1 - Sf: 21-22

(13) Tunaya, a.g.e. Sf: 381-382

Bunlar arasında iki Loca kendilerinden çok söz ettirir: İtalyan obedi-yansındaki (Makedonia Rizorta) ve Fransız obedi-yansındaki (Veritas) locaları. Öteki localar da unutulmamalıdır.

Bu iki loca, 1906'da gizli olarak kurulmuş olan (Osmanlı Hürriyet Cemiyeti) nin beşiği olmuşlardır. Cemiyet daha sonra (Terakki ve İttihat) adını alacaktır." (14)

"Tüm Meşrutiyet yılları boyunca - çok daha önceden kaynaklanan - Masonlukla ilgili tartışmalar süregelmiştir. Eleştiriler tutucu sayılan çevrelerin dışından da gelmiştir. Masonluk İttihat ve Terakki ile (ya da ittihatçılıkla) özdeş tutulduğu için, eleştirilerin bir bölümü de bu görüşten doğmuştur. İttihat ve Terakki'ye yapılmış olan muhalefetin bir yönü de buradadır." (15)

Olayı Kazım Karabekir (1882-1948) Paşa'dan dinleyelim:

"17. yy.'dan beri Masonluğun amacı ve kuruluşu tamamen değişmişti. Bunun nedeni gelişmiş devletlerin sömürgecilik siyasetine atılmış olmaları idi. İşgal edilen yerleri az kuvvetle elde tutabilmek ve sömürge olmaya elverişli başka yerleri kolayca işgal edebilmek için, Masonluğun ilmi ve insani gibi gösterilen prensiplerini maske olarak kullanmayı faydalı bulmuşlardı.

.....
İşte bu suretle 18. yy'da Masonluk artık milletlerin hayat ve ölümü üzerinde etkin bir kuvvet haline gelmiş bulunuyordu.

.....
Böylece Mason teşkilatına giren Türk münevverleri (aydınları) Türklerden ayrılmak (azınlıklar için) ve hatta onları mahvetmek isteyen ve tamamen büyük devletlerin elinde alet olanların içinde ve onlarla birlikte gözü kapalı yürüyorlardı..... Böylece yanlış düşünceler ve tedbirler ile Osmanlı Devleti gibi Türklük te tehlikeye düşüyordu.

.....
Doğu siyasetine en geç atılan Almanlar bu durumu görünce, Sultan Hamid'e yukarıda açıkladığım şekilde İslam Birliği idealini telkin ettiler. Bu arada Mason Localarının iç yüzünü de anlatarak, bu kuruluşun Osmanlı Devletini parçalayabilecek etkin bir güç olduğunu kendisine öğrettiler. Meşrutiyetçilerin ve onların dayandığı Sultan Murat'ın Mason olmasından zaten kuşkulanana Padişah, Masonluğa kar-

(14) Tunaya - a.g.e. - Sf: 384

(15) Tunaya - a.g.e. - Sf: 385

şı hale getirilmiş oldu. Kamuoyunu da Masonluğa düşman etmek için ortaya (Masonluk Kızıl Gavurluktur) şeklinde bir slogan attılar.” (16)

Ne (Ulu Hakan), ne de (Kızıl Sultan); sadece çok kurnaz ve zeki bir dengi politikacısı olan II.Abdülhamit'in yorumu da şöyle:

”Bizdeki Farmasonların çok müziç (rahatsızlık veren) bir hareket tarzları vardır. Büyük bir gayretkeşlikle, halkın hiç de anlamadığı yenilik fikrini yaymaya çalışırlar. Halbuki bizde büyük kitle, hürriyet fikirlerine karşı tamamıyla biganedir. Bunlarla birleşmeyi kabul edenler, memleket haricinde uzun zaman kaldıkları için köklerinden kopan ve cila gibi sathi bir Avrupa tahsili görmüş olan bir avuç insandan ibaret. Bu insanlar, memleketlerine döndüklerinde de ne beklendiğini bilmezler. Türkiye’yi ”medeni bir memleket haline getirebilmek” için ”Garp fikirlerini” yaymaya çalışırlar. Bu ne feci bir basiretsizliktir!

Muhakkak bir şey varsa, memlekette ve ordu içinde ayrılık ve itaatsizlik tohumlarını ektikleridir. Kudretimizi zayıflatabilmek için İmparatorluğumuz dahilinde, sözde hürriyet fikirlerini yaymak isteyen İngiltere'nin hesabına çalıştıklarının farkında bile değildiler. İfsat edilen (kargaşalık çıkarıcı) bu Türklerin ”Müstebit”i, yani beni devirebilmek gayesiyle Yunanlılarla Bulgarlarla işbirliği yaptıklarını görmek bana pek elim (üzücü) gelmektedir.

Ya Rabbim, bu zavallı akılsızlar beni ne kadar tanımamışlar ve Osmanlı İmparatorluğu'nun lehine olan şeylerden ne kadar bihaberler!
(17)

Abdülhamit açıkça diyor ki:

”Dikmek istedikleri elbise benim cahil halkıma bol gelir.”

Bir araştırmacımız da II.Abdülhamit'e gönderi yaparak, şöyle yazıyor:

”Avrupa'da, Mısır'da çeşitli namdar altında çıkan gazeteler ve burarlarda gezinen gizli cemiyetlerin adamları, daha önce de söylediğim gibi, memlekete ciddi bir zarar vermediler. Fakat Mason Locaları, bütün takiplerimize rağmen, İttihat ve Terakki'ye bağlı subayları harekete geçirince, bu avare insanlar birer bayrak haline geldiler. İşte Jön Türkler ve İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin hikayesi budur.” (18)

(16) Kazım Karabekir - Birinci Cihan Harbine Nasıl Girdik - 2. Cilt - Sf: 87-89

(17) II.Abdülhamit - Siyasi Hatıratım - Dergah Yayınları - Sf: 81-82

(18) Süleyman Kocabaş - Jön Türkler Nerede Yanıldı? - Vatan Yayınları - Kayseri, 1991 - Sf: 124

2. Abdülhamit'in başkatibi Tahsin Paşa anılarında anlatıyor:

"Bu arizayı (yüksek makama sunulan dilekçe) veren Görüceliler, Selanik'te Mason cemiyetine mensup ve maruf (bilinen) bir takım zevatin (kişilerin) bunlara yardım etmekte oldukları ve Masonluğun gayet hafî (gizli) fakat son derece de kuvvetli teşkilatından ihtilalcilerin çok istifade ettiklerini, komitenin İstanbul'a da kol atarak burada teşkilata başladığını ve bu işe iki üç zatın memur edildiğini şifaen (sözlü) ifade ettiler."

Muharrem Balcı (MGK ve Demokrasi, Hukuk, Ordu, Siyaset-Yöneliş Yayınları- İstanbul, 1977) şöyle düşünüyor:

"Türkiye'de Masonluğun tarihi oldukça eskilere uzanmaktadır. Tanzimat dönemi aydınları içinde, Batıcılığı benimsemiş olanların neredeyse tamamına yakınının Mason olduğu da bilinmektedir. Konumuz Masonluk ve Masonlar olmamakla birlikte, çalışmamızın birçok yerinde yaptığımız atıflar ve MGK kararlarının uygulanmasında önemli bir destekleyici unsur olması bakımından, bir nebze değinmek durumundayız.

İttihat Terakki kadrolarının sivil kanadının önemli bir kesiminin de, (üçlü çetenin ikinci adamı Talat Paşa da dahil olmak üzere) Mason olduğu bilinmektedir. Türkiye-İsrail ilişkilerinin temelinde de Talat Paşa ve yetiştirdiği Masonların etkisi de bilinen bir gerçektir. İttihat Terakki'nin sivil kanadına hakim olan Masonluk, yine İttihatçılar vasıtasıyla Türkiye'de oldukça geniş ve rahat bir ortam bulmuştur.

.....

Osmanlı'nın son dönemlerinde sadrazamından bakanına hatta şeyhülislamına kadar Mason olan kadroları, Türkiye Cumhuriyeti'ne yine cumhurbaşkanından bakanına, bürokratına kadar tevarüs etmiştir (miras kalmıştır). Öyle ki, bu kadrolar arasındaki masonik ilişkiler ağı bugün sermaye iktidarının doğal uzantısı olarak devletle bütünleşmiştir."

Prof. Dr. Sina Akşin'in yorumu da şöyle:

"Son olarak İ.T. ile ilgili olarak çok kez merak edilen bir hususa değinmek istiyorum: İ.T.'nin Masonlukla ilişkisi. Masonluk, o dönemde genellikle feodalizmin, mutlakîyetin, dinsel bağınazlığın karşıtı liberal, pozitivist, ilerici, seçkin bir örgütlenmeydi. Hürriyetten önce Osmanlı Devleti'ndeki Mason Localarının hepsi yabancı kuruluşlardı, dolaşısıyla da kapitülasyon ayrıcalıklarından yararlanıyorlardı (örneğin, Osmanlı polisi çağrılmadan buralara giremezdi). Gizli örgüt olarak

İ.T.'nin buralarda yuvalanması kolaydı. Üstelik Masonlar, ideolojileri gereği, İ.T.'ye üye olabilecek kişilerdi. Ayrıca Mason örgütlenmesinin İ.T.'nin örgütlenmesine birtakım etkiler yapmış olduğu da açıktır. Bunları söyledikten sonra, bütün İttihatçıların ya da büyük çoğunluğunun Mason olmadığını da belirtmek gerekir. Örneğin Kemal Atatürk, Celal Bayar bir zamanlar İttihatçı oldukları halde, Mason değillerdi. Bektaşiliğin İ.T. ile ilişkisi de bunun gibidir. Bektaşilerin (liberal) diyebileceğimiz dünya görüşleri, onları başkalarına göre İ.T. üyeliğine daha açık kılıyordu. Sonuç olarak da 1908 öncesinde birçok İ.T.'lilerin aynı zamanda Bektaşî olduklarını görüyoruz." (19)

Biraz da yabancı gözlemcilerin yorumlarına göz atalım. Yakın tarihimiz üzerinde kapsamlı inceleme ve araştırmaları bulunan diplomat, yazar Ernest E. Ramsaur Jr. anlatıyor:

"Komplocular, kısa zamanda faaliyet merkezi olan Selanik'te kurulu bir diğer kuruluştan, Masonlardan, yararlanabileceklerini fark ettiler. Abdülhamit'in Selanik'te İmparatorluğun diğer bölgelerindeki kadar hareket serbestliğine sahip olmaması nedeniyle, eski Mason locaları bu şehirde, açıktan açığa olmasa bile, kesintisiz çalışmaktaydılar ve aralarında Abdülhamit'in devrilmesini sevinçle karşılayacakların sayısı hayli kabarıktı.

Dolayısıyla, (Osmanlı Hürriyet Cemiyeti) üyeleri, Selanik Mason localarının davaları için biçilmiş kaftan olduğunu kısa zamanda fark ettiler. Anlaşılan, Cemiyet, Mason localarının hemen hepsini toplantı yeri olarak kullanmış, Masonlardan çoğuna kendi davalarını kabul ettirmiş ve Masonların yeni adayları denemek için uyguladıkları yöntemlerin çoğunu benimsemişti. Öte yandan Selanik Masonlarıyla karşılaşmaları sonucu, Cemiyet'in çalışmalarının hız kazandığı da anlaşılmaktadır.

Masonluğun Jön Türk hareketi ile ilgisinin bu denli basit bir açıklamayla geçiştirilmesi doğal olarak bazı yazarlara sakat gelmektedir. Bizim de biraz durup, bu konudaki belgeleri dikkatle incelememiz doğru olacak. Masonlukla ilgili Avrupa yayınlarında, küfürden başka bir şey bulunmadığından, bunlardan yararlanmak pek mümkün değil. Masonluğun Avrupa tarihinde önemli bir rol oynadığını inkar edemeyiz, ancak, Masonluğa mal edilen ayaklanmaların, hatta ihtilallerin aslında milliyetçi ve liberal fikirli adamlar tarafından başlatıldığını da çok iyi biliyoruz. Bu biçim adamların gizli cemiyetler kurup Mason törelerinden yararlanmaları, "dünya ihtilali üzerine laflar geveleyen büyücüler"e satılmış oldukları anlamına gelmez. Toplanabilmeleri

(19) Sina Akşin - Türkiye'nin Yakın Tarihi I - Cumhuriyet Gazetesi Yayınları - 1997 - Sf: 78

in gizlilik şarttı bu bir; ikincisi, onlar için irtica ile eş anlamda olan Kiliseye ve din adamlarına karşıydılar. Masonlukla ilişkilerinde art niyet arayanların suçlamaları genel olarak bu iki unsura dayanır." (20)

"Bu hareket Genç Türkler hareketidir. Devletin düşmanı telakki edilerek takibata maruz kaldığı için başlangıçta illegal yollardan ve gizli çalışmıştır. Hareketin şeklinde ve gayesinde Masonluktan müteessir (etkilenmiş) olduğu besbellidir." (21)

"Ordu tarafından desteklenen İttihat ve Terakki Cemiyeti, bidayette gizli olarak, bilahare bu vazifeyi (ihtilali) üzerine aldı. Yahudiler ve Selanik Farmasonları, cemiyeti bu vazifesini ifada kuvvetle desteklemiştir." (22)

"Selanik'in öteden beri gizli cemiyetler doğurmaya uygun siyasi bir havası vardı. Çok eskiden de burada Aziz Paul'un ardından Hıristiyanlığı kabul edenler, Neron'un zulmünden kaçmak için gizli olarak örgütlenmişlerdir. İttihat ve Terakki Cemiyeti de, Farmasonların binalarından ve tekniklerinden bol bol yararlanıyorlardı." (23)

California Üniversitesi Türkiye ve Yakın Doğu Tarihi Profesörü J. Shaw şöyle yazıyor:

"Osmanlı Hürriyet Cemiyeti, Makedon eyaletlerinde subay ve memurlar arasında hızla yaygınlaşmıştı. Bulgar çetelerinin örneğinde, küçük hücreler biçiminde örgütlenen cemiyet, toplantılarını Mason Localalarında yapıyor, cemiyetin başarısının kendilerinin Osmanlı toplumdaki durumlarını düzelttiğini uman dönemlerden parasal ve maddi yardım alıyorlardı." (24)

Bir Rus araştırmacının yorumuna açık yorumu da şöyle:

"Ancak Jön Türklerin Selanik gruplarının derviş tekkeleri ve Mason localalarıyla ilişkileri olduğu haberleri, onların, davranışlarından büyük bir dikkat ve gizlilik içinde bulunmaları sonucu olsa gerektir. Ya da bu haberlerin daha esaslı bir kaynağı; hiç beklenmeyen 1908 devrimiyle Avrupa'yı şaşkınlık içinde bırakmasından sonra Avrupa gazetelerinin Türkiye'de bu devrimin neden ve niteliklerine ait sansasyonel açıklamalar aramaları olabilir." (25)

(20) Ernest E. Ramsaur - Jön Türkler ve 1908 İhtilali - Sander Yayınları - Sf: 122-123

(21) N. Von Bihhoff - Türkiye'de Yeni Bir Olayın İhtilali - Arşiv, 1906 - Sf:115

(22) M. Philips Price - Türkiye Tarihi - Ararat Yayınları - İstanbul, 1979 - Sf:110

(23) Lord Kinross - Atatürk - Sf: 46

(24) J. Shaw, Modern Türkiye - 2. Cilt - Sf: 301

(25) Petrosyan - Souyet Gözü ile Jön Türkler - Bilgi Yayınevi, 1947 - Sf: 253

"Jön Türk hareketi, İtalyan Büyük Doğusu'nun direktifi altında Sela-nik Mason Locaları tarafından başlatılmıştır ve aynı makam daha sonra Mustafa Kemal'in başarıya ulaşmasında da yardımcı olmuştur. Dahası, Mason sisteminin beşiği olan Ortadoğu'ya yaklaşıldıkça, yalnız Yahudilerin değil, Locaları yöneten diğer Sami ırkların etkisi-nin de arttığını görmekteyiz." (26)

"1900 yıllarında Fransız Büyük Doğu'su Abdülhamit'in devrilmesi gerektiğine karar verip, gelişmekte olan Jön Türk hareketini bu yöne çevirmiştir." (27)

En ilginç 1920'de Londra'da yayınlanan Morning Post (Sabah Posta-sı) gazetesinde bir makale:

"Kesin olarak söyleyebiliriz ki, Türk ihtilali hemen hemen tümüyle bir Mason - Musevi komplosudur."

şu bilinen bir husustur ki, tarihi gerçekleri kavrayabilmek ve değer-lendir-bilmek, güvenilir belge ve güvenilir kişilerin anıları ile olanak-lıdır.

Masor luğun kapalı yapısı ve o günkü belgelerin yurt dışında arşivlen-mesi nedeni ile bütün yerli ve yabancı araştırmacılar birbirlerinden esinlenerek yapıtlarını kaleme almışlardır. Daha bir çok örnek bulu-nabilir.

Bu arada Masonlukla ilişkisi olmayan güvenilir bir devlet adamı, Os-manlı bakanı (*Dahiliye Nazırı*, 5.2.1920 - 3.3.1920, 28 gün) ve valisi, Cumhuriyet dönemimizin Niğe milletvekili (*ünlü yazarlarımızdan Oktay Akbal'in dedesi*), ansiklopedilere edebiyatçı olduğu için geçen gerçek devrimcinin anılarını dinleyelim; 1906'da Manastır'da vali bu-lunan Hazım Tepeyran (1864-1947) o günkü anılarını İstanbul, Eren-köy'de komşusu olan Karabekir Paşa'ya anlatıyor:

'Sultan Hamid'e karşı bir şey yapmaya cesaret etmekten yulgın olduk-ılarından bir teşebbüse girişmiyorlar; her yerde, herkes gibi Sultan Hamid'e ve günahkar çevresine lanet okuyup duruyorlardı. Fakat bu-nu okuyanlar çoğaldıkça ve Paris gazeteleri de elden ele yine Talat Bey vasıtası ile dolaştıkça dert ortaklarını tehlikeden korumak düşüncesi ile Mason localarına girerek orada bir nüve yapmaya karar veriyorlar. Karasu (Musevidir) Talat, Rahmi ve arkadaşlarının Mason Locasına girmelerini ve orada istedikleri gibi çalışmalarını temin ettiğinden

(26) Nesta H. Webster - Gizli Cemiyetler ve Yıkıcı Faaliyetler - Londra, 1928 - Sf: 284

(27) F. Wichtl - Dünya Devrimi ve Dünya Masonluğu - Münih, 1920 - Sf: 105

emniyetini kazanıyor. Artık Locada bu hürriyet cemiyetinin nüvesinin bütün evrakını Karasu muhafaza ediyor. 29 Ağustos 1906'da Mason Locasına hürriyet aşkı ile giren Türklerin sayısı 70'i bulmuştur.

Talat Bey şu teklifte bulunuyor:

- Artık loca haricinde toplanalım ve bir cemiyet kuralım.

Talat Bey'i bu karara sevk eden mesele; Sultan Hamid'in 18 Ağustos 1906'da ağır hastalandığını ve ölümünde daha hürriyet ilan olunmazsa Avrupa devletlerinin Osmanlı Devleti'ni paylaşma tehlikesi karşısında kalacağımız, bunun için yer yer, adı ne olursa olsun cemiyetler teşkil olunarak hazır bulunmaktan başka çaremiz kalmadığı hakkındaki Şura-i Ümmet gazetesinin yazdığı makaleler oluyor.

Bu teklifi arkadaşları kabul ediyor ve hemen o gün toplanmaya karar veriyorlar. Fakat 70 kişiden yalnız 10'u bu toplantıya geliyor. Talat da, gelmeyenler korkaklıklarını ispat ettiler diyerek cemiyeti 10 kişi ile kurmayı teklif ediyor ve karar altına alınıyor. Toplantıya gelen 10 zat yaş sırası ile numaralanıyor. Sırası ile şunlardır:

- 1- Tahir Bey (Selanik Askeri Rüştüyesi Müdürü-Binbaşı)
- 2- Naki Bey (Askeri Rüştüyenin Fransızca Hocası - Binbaşı)
- 3- Talat Bey (Selanik posta seyyar memuru)
- 4- Mithat Şükrü (Maarifte memur)
- 5- Rahmi Bey (Selanik eşrafından, hukuk mezunu)
- 6- Kazım Nami Bey (3. Ordu müşiri yaveri - Yüzbaşı)
- 7- Ömer Naci Bey (Mülazımievvel)
- 8- Hakkı Baha Bey (Mülazımievvel)
- 9- İsmail Canbolat Bey (Mülazımievvel-Merkez kumandanlığından)
- 10- Edip Servet Bey (Yüzbaşı)

Vaziyeti münakaşa eden bu zatlar (Serdengeçtiler) diye bir cemiyet yapalım münakaşasına giriyorlar. Fakat Rahmi Bey böyle kalabalık içtimain tehlikesini belirttiğinden bir karara varamadan dağılıyorlar. Ortada dört zat kalıyor: Talat, Rahmi, Mithat Şükrü, Canbolat. Rahmi diyor ki:

- Bu dört arkadaş başbaşa verip çalışalım. Diğerleri ile kalabalık halinde bir iş çıkaramayız. Serdengeçtiler diye bir cemiyet kurmak da meşrutiyet davasına uygun bir şey olmaz.

Dört arkadaşın ittifakı ile bu teklif kabul olunuyor ve yeni cemiyetin adı ve nizamnamesinin (tüzüğü'nün) tertibi Rahmi Bey'e bırakılıyor.

Rahmi bey yalnız başına düşünerek cemiyete (Hilal) adını ve işaretini uygun buluyor. Bir de nizamname hazırlıyor. Bu arada Sultan Hamid'in hastalanması cemiyetin hayat bulmasına yardım ediyor. 1906 Eylül'ünün birinci cuma gecesi bu dört arkadaş ikinci içtimalarını (toplantılarını) yapıyorlar. Hilal adını ve nizamnamesini ittifakla kabul ediyorlar. Bu suretle ilk Selanik merkezi; Talat, Rahmi, Mithat Şükrü ve İsmail Canbolat'tan mürekkep (oluşmuş) olarak teşekkül ediliyor. Bundan sonraki faaliyette artık Rahmi Bey de bulunmuyor. İşler üç arkadaşın eline kalıyor.

5 Ağustos 1906'da Alatin köşkü karşısında Ömer Naci Bey'in evinde toplanıyorlar. Hilal yerine (Osmanlı Hürriyet Cemiyeti) adını kabul ediyorlar. İlk içtima gelen on zatın cemiyetin müessisi olarak kabulüne ve bunlara yaş sırasına göre 1 den 10 a kadar numara vermeye ve usul dairesinde tahliflerin burada yapılmasına ve müessislerin 10. numarasından sonra yüz atlayarak 111'den itibaren numara vermeye ve bu suretle cemiyetin kuvvetli gösterilmesine karar veriyorlar. Cemiyete alınacak zatların İslam olması - dönmeler dahi alınmayacak - kumar oynamaz, fazla içmez yani sarhoş olmaz, evhamsız (kuruntusuz), cesur, seciyeli (güvenilir) kimseler olması şartları nizamname icabındadır. 5 Eylül cemiyetin kuruluş günü olduğundan İ.T. kongreleri de bugün toplanmaktadır.

İlk esaslı tahlif (and içme) 1906 Teşrinievvelde (Ekim) başlamıştır."

Tepeyan bu açıklamasından sonra Selanik şubesinin bir üye listesini veriyor. Bizleri ilgilendiren bazı üyeler:

No: 116: Manyasizade Refik Bey (Hukukçu, 2. Meşrutiyet'in Adalet Bakanlarından, Tekrisi: Makedonia Risorta (MR) - 17.11.1906)

No: 135: Çolak Faik (Kurmaya Binbaşı, Faik Süleyman Paşa - Türkiye Büyük Locasının 2. Büyük Üstadı - 30.08.1916'da doğuda Murat Nehri cephesinde Rus'larla savaşırken şehit olmuş, komutayı yardımcısı Albay İsmet "İnönü" almıştır.)

No: 150: Cemal Bey (Kurmaya Binbaşı, sonradan Paşa, 1. Cihan Savaşında Bahriye Nazırı, 4. Ordu Kumandanı, Tekrisi: MR - 27.2.1909)

No: 152: Enver Bey (Kurmaya Binbaşı, sonradan Paşa, 1. Cihan Savaşında Harbiye Nazırı ve Başkumandan vekili)

No: 191: Ali Fuat (General Cebesoy, 1907 Eylül'ünde and içmiştir.)

No: 295: Cavit Bey (Maliye Nazırı, Şubat 1907 - Tekrisi İspanyol Büyük Locasına bağlı "Perseverancia - Azim" Locası)

No: 322: Mustafa Kemal (Atatürk, Şubat, 1907)

No: 387: Reşit Paşa (Serez mutasarrıfı "sancak yöneticisi", Kurtuluş Savaşında Sivas Valisi, Tekrisi: Promethe Locası)

Burada İ.T.'nin tarihi için mühim bir hakikati de kaydediyorum. O da Mustafa Kemal (Atatürk) Bey'in cemiyetle münasebetidir. Terakki ve İttihat namını aldıktan sonra 1907 Şubat'ında cemiyete Fethi (Okyar) Bey'in delaleti (aracılığı) ile girmiştir." (28)

Cemiyetin kurucu üyeleri Masonlukla ilişkileri konusunda fazla bilgi vermemişlerdir. Belki de her iki kuruluşun sıkı ağızlılık (ketumiyet) ilkesinden kaynaklanmaktadır.

Yalnız Mimar Sinan Dergisinde (1991/81) Ahmet Akkan Kardeşimiz tarihçi Cemal Kutay'dan şöyle bir alıntı yapıyor ve Talat Paşa'yı ko-
nuşturuyor:

"Şahsım hakkındaki ikinci itham (suçlama), Mason olduğumdur.

Evet.....Masonum.

Nasil Bektaşılığı ırk-ı milli (ulusal kalıtmcı) bir tercih (yeğleme) yolu olarak kucakladımsa Masonluğu da alemşumul (evrensel) bir beşeri (insansal) muhabbet (dostluk) ve uhuvvetin (kardeşliğin), bütün insanlık için saadet (mutluluk) ve huzuru temin ve hatta tesis edecek yolun, daha çok fikri (düşünsel) irşat (doğru yolu gösterme) membalarından (kaynaklarından) telakki (anlayış) ve kabul ettim. Böylesine alemşumul muhabbet ve uhuvvete milletimi layık ve bu faziletin onun zatında (kişiliğinde) mündemiç (içiçe) olduğuna inanarak, Osmanlı Masonluğunun Maşrik-ı Azamiğini (Büyük Üstatlığını) kemal-ı fahr (övünülecek olgunlukla) kabul ve ifa ettim (yürüttüm)."

Kuruculardan Kazım Nami Duru Kardeşimiz de anılarında şöyle anlatıyor:

"Önceleri Mason Locası toplantılarımızı gizlemeye vesile (neden) oluyordu. Daha çok idareyi tenkit ediyor, şayet bizi dinleyenler olursa onları bu tenkitlere iştirak ettiriyorduk. Bu suretle Türk olmayan Masonlar arasında da kendimize sempati sağlayarak icabında onlardan yararlanıp yararlanamayacağımızı anlamaya çalışıyorduk." (29)

(28) Kazım Karabekir - İttihat ve Terakki Cemiyeti - Emre Yayınları - İstanbul, 1993 - Sf: 174-179

(29) Kazım Nami Duru, İttihat ve Terakki Hatıralarım - İstanbul, 1957 - Sf: 14

1998 yılına kadar ulusal arşivlerimizden elde ettiğimiz bilgilerin bir kısmı bunlar. 1998 yılında Makedonia Rizorta Locasının bağlı olduğu İtalyan Büyük Doğu Büyük Locasının arşivlerinde inceleme ve araştırma yapan 1968 doğumlu Arap dili ve Kültürü Doçenti Angelo İacovella'nın "**Il Triangolo e la Mezzaluna - Gönye ve Hilal**" adlı yapıtı Tarih Vakfı Yurt Yayınları tarafından dilimizde yayınlanınca kapsamlı bilgilere sahip olduk.

İtalya Büyük Doğusu Büyük Locasının o tarihte Büyük Üstat yardımcısı olan Ettore Ferrari şöyle anlatıyor:

"Sürekli olarak düşmanlarının eliyle, şiddet kullanılarak öldürülme korkusuyla yaşayan Abdülhamit, yalnızca kuşku ve nefret duyguları besliyordu. En acımasız intikamlara, işkencelere, mahkumiyetlere, sürgünlere, en haksız idamlara neden oluyordu. Belki de bu şekilde devrim tohumlarını korku içinde boğacağını düşünüyordu. Aksine, sanki tepkinin ve zorbalığın yoğunlaşması kendisi için gerekli öğelermiş gibi, bu tohumlar olgunlaşıyor ve hızla serpiliyordu. Hükümetin, halk arasındaki özgürlük ruhunu besleyen her tür girişimi önleyecek ve boğacak en etkili silahı hafiyelikti Türk yasaları örgütlenme hakkını tanımıyor ve buna izin de vermiyordu; gizlice oluşturulan topluluklar da (hafiyelerin ihbarlarıyla) hemen lağvediliyor ve üyeleri de hapse atılıyordu. İşte bu aşamada, Masonluğun çabaları yardımcı oldu. Hürriyet hareketinin şeflerinden bazıları Avrupa yolculukları sırasında kuruluşumuzun varlığını fark etmişler ve ilkelerinin iyiliğini sezmışlerdi. Masonluğa başvurmaya karar vermişler ve içlerinden üç kişi, Selanik'te İtalyan Maşrik-ı Azamî'na bağlı Makedonia Risorta Locasının yüksek mevkideki görevlilerine kendilerine tanıtmışlardı. Çalışmalara katılmaya hazır olduklarını bildirmişler ve yaşadıkları zulme karşı onlardan yardım talep etmişlerdi. Toplumsal konuları kadar ifade ettikleri duygular nedeniyle de ailemize katılmaya layık görülen bu kişileri, tüm Rit formaliteleri yerine getirildikten sonra Loca başına bastı. Makedonia Risorta Locasında önceden tekris edilmiş başka iki Türk liberal de bu üç yeni Biradere katıldı. Böylece Jön Türkler topluluğunun ajitasyon (eylemci) örgütünün ilk grubunu kurmuş oldular. (30)

Bir carlı tarih de, cemiyetin kurucusu olmayan, fakat sonradan kaydolan İkinci Meşrutiyetin Adalet Bakanlarından Manyasizade Refik (1855-1909, Tekrîsi: **Makedonia Risorta - 17 Kasım 1906**) Kardeşi-

(30) E. Ferrari - La Massoneria Italiana e la rivoluzione Turca - İtalyan Masonluğu ve Türk İhtilali - Acacia "Akasya" dergisi, 2 (1910) - Sf: 121-131

miz İkinci Meşrutiyetin ilanından az sonra bir Fransız gazetesine aşağıdaki açıklamayı yapıyor:

"Farmasonluğun, özellikle İtalyan Farmasonluğunun moral desteğine sahip olduğumuz bir gerçektir. Selanik'te birçok loca vardır. Macedonia Risorta ve Labor et Lux İtalyan Büyük Doğusuna; Veritas, Fransız Büyük Doğusuna, Perseverenza, İspanyol, Filippus ise Yunan Büyük Doğusuna bağlıdırlar. Bu sonuncunun amacı tamamen ulusaldır. Gerçeği isterseniz sadece ilk ikisi bize tam olarak yardım etmiştir. Bizim için sığınak teşkil ettiler. Orada Mason olarak toplanıyorduk, zira içimizden birçoğu Masonluğa girmiştir, ama gerçekte örgütlenmek için toplanıyorduk. Ayrıca, üyelerimizden büyük kısmını bu localara almamız, Masonların üye yazımında çok dikkatli araştırmalarından dolayı bize elek görevini üstlenerek hizmet etmelerinden dolayıdır. İstanbul'da (Abdülhamit hafiyeleri anlamına) Localardaki gizli çalışmalarımız konusunda pek muğlak nitelikli şüpheler doğmuştur. Oraya polis sokmaya çalıştılar ama başarısız kaldılar. Esasen localar İtalyan Büyük Doğusu'na başvurmuşlardır, gerektiği takdirde İtalyan elçiliğini harekete geçirmek sözünü almıştık. Farmasonluğun bizim için çok yararlı olan yardımı işte bu çerçevede gerçekleşmiştir." (31)

Manyasizade Refik Bey Kardeşimizin ölümü üzerine İtalya Büyük Doğu'su gazetelere şu ölüm ilanını göndermiştir:

"Geçtiğimiz 4 Mart günü, Osmanlı İmparatorluğu Adliye Nazırı, Ek-selansları Manyasizade Refik Bey, İstanbul'da dünyamızdan ayrıldı. İtalya Maşrık-ı Azam obediyanına bağlı Selanik Maşrık-ı'ndaki "Macedonia Risorta" Locası'nın etkin Biraderlerinden biriydi. Locamızı, dolayısıyla da İtalyan Ailesini derinden yaralayan bu yeri dolduramaz kayıp, müteveffa Biraderin Masonluk erdemleri, locaya karşı beslediği büyük sevgi ve o Vadilerde Locamızı halkın gözünde inandırıcı kılan ilkelerimizin zaferi için gösterdiği çaba ve etkinliğinin yokluğu bundan böyle kendini daha da çok hissettirecektir." (32)

İ.T.'nin Masonluktan esinlendiği bir tören kuralı de vardır. O da tanışma yöntemidir. Bu tanışmada "**Kelime-i Mukaddese** (kutsal sözcük): **Muin** (yardımcı), **Kelime-i Mürur** (geçiş sözcüğü): **Hilal** (ay) sözcükleri olmuştur. Üye sağ elin üç parmağını büküp, bir ay halinde kılına götürdüğünde işaret tamam sayılacaktır. Bundan sonra kut-

(31) *Le Temps - Zaman Gazetesi - 20.8.1908*

(32) *Sua Eccellenza M. Refik bey, Rivista Massonica 40, 31 Mart 1909, No: 5,6, Sf: 143*

sal sözcük "**Muin**" harflere bölünecektir. Osmanlıca harfler karşılıklı sırasıyla "**mim, ayn, ye, nun**" olarak söylenecektir.

"Grande Oriente d'Italia - İtalya Büyük Doğusu" Büyük Locası arşivi (ASGOI) belgeleri incelendiğinde aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır: (Macedonia Risorta Locası Matrikül Listesi)

Adı	Doğum Tarihi	Mesleği	Tekris Tarihi
1- Bursalı Tahir Bey	1861	As. Okul Md. (Bnb.)	-
2- Naki Bey	1865	Öğretmen (Bnb.)	12.01.1904
3- Talat Bey	1869	Sekreter	12.06.1903
4- Rahmi Bey (Arslan)	1874	Tüccar	19.11.1903
5- Mithat Şükrü Bleda	1874	Memur	19.03.1903
6- İsmail Hakkı Baha	1875	Kurmay Bnb.	13.12.1907
7- Kazım Nami Duru	1876	Subay Yzb.	01.03.1906
8- Ömer Naci Bey	1877	Memur	10.12.1910
9- Edip Servet Tör	1879	Subay, Yzb.	11.04.1904
10- İsmail Canbolat	1880	Subay, Tğm.	12.09.1907

1 Nolu üye Bursa'lı Tahir Bey'in masonik kaydına rastlanamamıştır. Adı geçenin özgeçmişi incelendiğinde Melami tarikatından olduğu, hatta tarikat şeyhi Seyyit Hoca'nın Manastır'da 1888'de ölümü üzerine yerine geçtiği söylenmektedir. Bu nedenle Masonluğa inisiye olmakta sakınca görmesi hoşgörü ile karşılanmalıdır. Bakan, vali, milletvekili merhum Tepeyran'ın söylediği gibi Eylül-1906 ayına kadar matrikül listesinde 70 Türk'ün adına rastlanmıyor. Bu sayı 19'dur. Cemiyetin kuruluş tarihinde Locaya kayıtlı kurucu üye sayısı 6'dır. Diğer üç kurucu üye (Ömer Naci, İsmail Canbolat, Hakkı Baha) sonradan Masonluğa tekris (inisiye) edilmiştir. Ayrıca merhum Tepeyran'ın yukarıdaki yaş sıralamasında da düzen yoktur. Diğer Localarda Müslüman Türk sayısının çok az olduğu bilinmektedir.

Masonluğa yapılan en büyük saldırılardan biri de dünya tarihinde görülen bütün evrim, devrim ve düzen değişikliği hareketlerinde parmakları olduğudur.

Bu hususta E.E. Ramsaur Jr. şöyle yazıyor:

"Masonların, en az Mason karşıtları kadar, içinde parmakları olmayan olaylara sahip çıkma hevesidir." (33)

Ramsaur devam ediyor:

"Masonluk 1908 ihtilalinden sonra Türkiye'de bir süre revaçta kaldıysa da, Türk sorunlarına eğilmiş hiç bir ciddi gözlemci, Jön türk hükümetini, 1908 ile Dünya Savaşının başlangıç yılları arasındaki yıllarda (Uluslararası Masonluk) ya da (Dünya Yahudiliğine) hizmet etmekle suçlayamaz." (34)

Kanımcı, ciddi olsun, olmasın bütün tarihçilerin ve araştırmacıların üzerinde durmadıkları konu **Masonluk** ve **Masonlar** kavramlarının yeterince irdelenmemesidir. Hümanist (insancıl) bir okul öğretisi ile bu okulun öğretisini özümsemiş kişilerin eylemlerini karıştırmamak gerekir. Bugün dahi her ebeveyn çocuklarının öğretim ve öğrenim kalitesi saptanmış bir eğitim kurumundan diploma alması için özen ve parasal özveri göstermektedir. Bu da çok doğal bir davranıştır.

Localarda dış dünyaya ait politik evrim ve devrim planlarının yapılamayacağı temel prensiplerimizin başında gelmektedir. Onun için Talat Paşa ve diğer Kardeşlerimiz cemiyetin etkinliklerini Loca dışına taşımışlardır. Bu da onların Masonluğun öğretisini iyi özümlediklerini göstermektedir.

Kuzey ve Güney Amerika devrimlerine göz atalım:

1783'te kurulan Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) bulunan Kardeşlerimiz "Bağımsızlık Bildirge"lerini imza eden 56 kişiden 53'ünün, ilk kurucu meclislerinin 55 üyesinden 50'sinin, ilk kurulan 13 eyaletin bütün valilerinin, kurucu Devlet Başkanları G.Washington (1732-1799, *Tekrisi: Virginia Eyaleti Fredericksburg Locası-1772, Pensilvanya Büyük Locası Büyük Üstadı-1779*) olmak üzere 29 generallerinden 20'sinin, 106 subaylarından 100'ünün Mason olduklarını övünerek anlatırlar.

1836'da Meksika'dan ayrılarak bağımsızlığını ilan eden, 1845'de ABD'lerine katılan Teksas Cumhuriyetinin kurucu Başkanları Sam Houston'un (1793-1863, *Tekrisi: 19 Nisan 1817, Tennesi Büyük Loca-*

(33) Ramsaur, a.g.e. - Sf: 125

(34) Ramsaur, a.g.e. - Sf: 127-128

sı-Cumberland Locası) ve yönetiminde yayında yer alan 28 arkadaşının Mason olduklarını Teksas'lılar kıvançla açıklarlar. (35)

Aynı zaman dilimi içinde Güney Amerika, İspanya ve Portekiz'in sömürge esi konumunda idi. Güney Amerika'nın Washington'u olarak adlandırılan, 1783'te Venezuela'da doğan Bask'lı göçmen bir ailenin çocuğu olan Simon Bolivar (1783 - 1830, *Tekrisi: Merkezi Londra'da bulunan "Grand R union Americaine - Büyük Birleşik Amerikalı" Büyük Locasına bağlı İspanya'da Cadix Locası - 11 Ekim 1805' te Fransa'da "Saint Alexandre d'Ecosse" Yüksek şurası'nda 23 yaşında 33. Dereceye yükseltilmiştir.*) Kardeşimiz, 1811-1825 yılları arasında 5 Devlet, Venezuela, Kolumbia, Ekvator, Peru, Bolivya'yı kurmuştur. Adına Devlet (*Bolivya*) ve Para Birimi (*Venezuela Bolivarı*) olan dünyada fani tek kişidir. Ne yazık ki bu devrimci; ge n  yaşta, 47 yaşında veremden eceli ile öldü.

Bolivar'ın sağ kolu, yardımcısı, Bolivya'nın ilk Cumhurbaşkanı Antonia Jos  de Sucre (1795-1830) de Masondur. 30 yaşında Cumhurbaşkanı olan Sucre 1830'da bir suikaste öldürülmüştür.

Bolivar Kardeşimizin esas amacı sömürgeci kurtardığı 5 ülkeyi "Güney Amerika Birleşik Devletleri" adı altında örgütlemek idi.  l m  buna olanak vermedi.

Ona göre:

"Bağmsızlık kazanmak yeterli değildi. Bağmsızlıktan sonra sömürge yöneticilerinden boşalan yerlere yerli s m rgeciilerin yerleşmesini engellemek için g cl  bir politik sistem (devlet yönetimi) gerekli idi. Her cumhuriyetçi sınırsız özgürlük ve mutlak demokrasi isterdi. Ama yönetilecek olanlar melek değil, insandılar. Yasama, yürütme ve yargı güclerinin yanı sıra bir de "Ahlaki-Etik G c"  ng r yordu. Dürüst ve erdemli bir toplum yaratmak için bu gerekli idi. Halk Meclisi ve Senatunun yanı sıra oluşturulacak, bir "Sansür Meclisi" etik gücü elinde tutacaktı.  yeleri yaşam boyu görev yapacak, eğitimi, basını, kamu çalışanlarını denetleyecek, sanatı, bilimi ve kamu ahlakını geliştirmeye çalışacaktı. Bolivya anayasası ile seçimlere bazı kısıtlamalar getirmişti. Sakatlar ve okuması yazması olmayanlara oy hakkı tanınmıyordu." (36)

(35) *The Texas Masons - Teksas Büyük Locası Yayını, 1986*

(36) *V. Lecuna - Selected Writings of Bolivar - Bolivar'ın Seçme Yazıları, 2. Cilt, 1951*

Dünya'da hiç bir ciddi düşünür, ABD'nin kuruluşunu, Teksas Cumhuriyeti ve Güney Amerika devriminin Masonluk tarafından organize edildiğini savunamaz. Yalnız isimleri devrim tarihine geçmiş, evrensel etik kavramları localarında özümsemiş bazı Masonları minnet ve şükran ile yadetmelidirler.

Biz de onu yapıyoruz.

Bir başvuru yapıtı da şöyle bir yorum yapıyor:

"Kültür yenilenmesinin araçları çoktur; salonlar, kitaplar, dergiler,Bu arada daha kesin siyasal birleştirme noktaları belirir; bunların başlıcası 18 ve 19. yy.'ın büyük bir kısmında değişiklik gereksinmesini duyan kişileri bir araya toplayan Masonluktur." (37)

Bolívar Kardeşimizin bir vizyon ve mantalite gücü vardı. İyi eğitim görmüştü. Bizim İ.T.'cilerimizin Ulu Önderimiz Atatürk dışında ithal üç slogan: **Hürriyet** (özgürlük), **Musavat** (eşitlik), **Uhuvvet** (kardeşlik) kavramları ile yönetimde meşruti Monarşi uygulamasından başka ellerinde bayrakları yoktu. İkinci Meşrutiyetten sonra bu gerçeği kendileri de kavradılar.

Ömer Naci Kardeşimiz anlatıyor:

"İttihat ve Terakki, yani onu vücuda getiren bizler, tarihin bizim omuzlarımıza yüklemiş olduğu vazifeyi ifa edecek bilgi ve becerme kuvvetine malik değiliz. Bunun birincisini kültür, ikincisini tecrübe verir. Bizde bunlardan ne birincisi, ne de ikincisi vardır. İçimizden bunları, bugünkü bizlerden daha iyi temsil eden bir zümre ve bunun başında herkesi arkasından seve seve koşturacak bir meneur (yol gösterici, mürşit) bir hareketçi çıkıncaya kadar tarih bizden daha iyisini beklememelidir. Zaten ne hakkı var?" (38)

İleri tarihlerde bu mürşit ve hareketçi: Cemiyetlerinin Selanik şubesinde 322 numara ile kayıtlı Mustafa Kemal olacaktır. Ulu Önderimizin hedefi "Muasır Medeniyet Seviyesi - Çağdaş Uygarlık Düzeyi" olacaktır.

(37) *Devrimler ve Kültür Tarihi Ansiklopedisi - Gelişim Yayınları, 1975 - Cilt: 5, Sf: 60*

(38) *Dr. Fethi Tevetoğlu "1916-1989" - Ömer Naci - Kültür Bakanlığı Yayınları, 1987 - Sf: 135*

Uygarlığı sadece Batı kültüründe gören İ.T.'cilerin bu görüşüne karşın bir Osmanlı aydını olan Ahmet Ağaoğlu (1869-1939) şöyle sesleniyor:

"Bugünkü Avrupa bilimleri (ulüm) ve uygulamalı bilimleri (fünun) bizzat Avrupa'nın genel koşullarının ve unsurlarının bir eseridir. Başka bir şey değildir. Bunlar bir bitkiye benzerler ki, büyümeleri ve boy atmaları için belirli koşulların bulunmasına gereksinim gösterir. Başka çevre, başka koşullar içinde hemen solup giderler.

Bundan ötürü Avrupa uygarlığı başka uygarlıklara üstün gelmişse yalnız bilimleri ve uygulamalı bilimleri ile değil, toplumun katmanları (Heyet-i Umumi) ile bütün unsurları ile, bütün noksan ve erdemleri ile üstün gelmiştir.

Bu sele (seylab) karşı yine onun vasıtası ile yaşamlarını sürdürmek isteyenler, onu olduğu gibi kabul etmelidir.

Parça parça, kısım kısım aktarmalar (iktibas) hiç bir sonuç vermez. Nasıl ki veremedi ve veremez de." (39)

Bugün, Avrupa Topluluğu (AT) ile uyum çalışmalarına giren görevliler bu sözlere kulak versinler.

Örgüt yapısı üzerinde bugün dahi tarihçelerimiz, araştırmacılarımız bir fikir birliği içinde değildir. Bu örgüt bir asker-aydın cuntası mıdır, bir cemiyet midir, bir fırka (*parti*) mıdır? Meşrutiyetten sonra seçtirdikleri mebusları, cemiyetin kayıtlı üyeleri idi. Bu gurup bir fırka kimliğini taşıyordu, fakat meclis dışında örgütleri cemiyet kimliğinde idi. Bir merkez-i umumileri (*Genel Merkezleri*) ve onlara bağlı il şubeleri (*kulüpleri*) vardı. Sanki fırka cemiyetin meclisteki bir uzantısı gibi görülüyor. Üye olurken artık tahlif (*andiçme*) törenleri kaldırılmıştı. 23 Ocak 1913'de yaptıkları hükümet darbesi (*Babiali baskını*) tam bir askeri cunta hareketidir.

İçlerinde muhalefette baş göstermişti. Muhalefetin sarındığı dayanaklardan biri de Masonlardı. İ.T.'nin 1909 Kongresinde yayınlanan bildiride (manifesto) 10. madde dikkati çekiyordu:

"Madde 10: Hususi, gizli maksatlar güden dernekler iki kısım olabilir. Bunlardan birisi siyasal, diğeri sosyaldir. Siyasal olanlar Devletin menfaatlerine aykırı bir takım maksatlar takip edecekleri gibi, sosyal

(39) Ahmet Ağaoğlu, *Üç Medeniyet - 1927 - Sf: 12*

olanları dahi, dini ve milli umumi ahlak ve adabı hedef tutarak tecavüzde bulunabilirler. Bu gibi derneklerin men edilmesi cemiyetler kanunu ile, ceza kanunu ve zabıta nizamlarının icaplarından olup bunlar hakkında basiretli hareketle kanuni gereğinin tam olarak yerine getirilmesi Hükümet'in vazifesidir. Ve Hükümet'e bu vazifeyi iyi olarak yaptırmak Millet Meclisi kontrol hakkının çerçevesi içindedir.

Milli ve İslami adaba ve umumi ve vatani menfaatlere zarar veren cereyanların, sosyal bir şekilde ortadan kaldırılmasına gelince; Umumi Merkez raporunda da işaret edildiği gibi, Cemiyet'in siyasal ve sosyal programlarını kendisine meslek olarak kabul edenlerin, gizli ve açık başka bir derneğe intisap edememeleri zarureti vardır. Bu hususta nizamnameler ve neşriyatla Cemiyet irşat vazifesini yapmaktadır.

Bu kararlar, Kongre Umumi Heyeti'nce madde madde müzakere ve tetkik olunduktan sonra ittihaz edilmiş ve partice tartışmaya sebep olacak hiçbir hal kalmadığına ittifakla ve tam bir birlik halinde karar verilmiştir."

Celal Bayar şöyle yorumluyor:

"Onuncu maddenin hedefi, doğrudan doğruya İ.T. içindeki Masonlardı. Başlarında Sadık Bey (hakkında yukarıda bilgi var) olduğu halde bazı Melamilerin (şahsi sebepler yüzünden) Mason tanınan arkadaşları ile mücadelesi ve bu yoldan cemiyetteki rakiplerini ezmek istemesiydi." (40)

Karımca, İ.T.'cilerin en büyük yanlışları dünya görüşlerinde idi. **Batılaştırma** dediler.

Batılaştırma (*Occidentalisation*) Avrupa'nın kültürünü ve ekonomisini benimsemektir. O günlerde Avrupa'da kapitalist bir düzen egemendi. Osmanlı'da ise özel toprak mülkiyeti dahi yoktu. Toprak mülkiyeti devletindi. Akıllarına çağdaşlaşma (*modernisation*) kavramı gelmedi. Yeni bir sentezle model yaratma yoluna giremediler. Tek amaçları hasta yatağında yatan devleti kurtarmaktı, hastayı ayağa kaldırmak, hastalığı köklü bir şekilde tedavi etmek akıllarında yoktu. Köklü bir ekonomik ve sosyal programları da bulunmuyordu. Yürütme organını oluşturacak kadroları bile yoktu. 1913'e kadar kadrolarından yalnız-

(40) C. Bayar - A.g.e. - Cilt: 2 - Sf: 123

ca (Talat Paşa, Manyasizade Refik, Musa Kazım Efendi) kabineye girdiler. Yürütme yine saray ve saray bağlularında kaldı. Tarihçiler Ocak-1913 askeri darbesine kadar geçen bu devre için İ.T. sadece denetleme görevi yaptı düşüncesinde birleşiyor.

Fakat geçen beş sene içinde olan olmuştı. 5 Ekim 1908'de Bulgaristan bağımsızlığını elde etti. Bir gün sonra 6 Ekim 1908'de Bosna-Hersek, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu tarafından topraklarına katıldı. 1911'de Libya, 1912'de Oniki Adalar elden gitti. Balkan Devletleri (Sırbistan, Bulgaristan, Yunanistan, Karadağ) 8 Ekim 1912'de Osmanlı Devletine savaş ilan etti. Bir zaman sonra 28 Ekim 1912'de Arnavutluk bağımsızlığını ilan etti.

Balkan Savaşı yıldırım hızıyla gelişti. 1912 yılı içinde 24 Ekim'de Kırklareli (Kırkkilise), 9 Kasım'da Selanik, 18 Kasım'da Manastır, 1913 yılı içinde 6 Mart'ta Yanya, 10 Nisan'da İşkodra kaybedildi. Edirne yüz elli beş günlük bir direnişten sonra düşman eline geçti (26 Mart 1913). Balkan Savaşı Osmanlı Devleti'ni dokuz ay uğraştırmıştır. Böylece Osmanlı Afrika'sı ve Avrupa'sı yitirilmiştir. İ.T.'nin hayali "Koca Rumeli" artık anılarda kalmıştır. Savaşın ikinci aşamasında ordu Edirne ve Doğu Trakya'yı geri aldı. Zaten tek başarı da bu idi.

Babıali Baskını ile İ.T. artık iktidardadır. Özlemine duydukları Mebusan Meclisi ile de, yani kendi seçtirdikleri milletvekilleri ile de uyum sağlayamamışlardır. Bugün de başımızı ağrıtan "Kanun Hükümünde Kararname; Kanun-u Muvakkat"lar ile Devleti yönetmektedirler. 1908 - 1918 yılları arasında çıkartılan geçici kanunların sayısı bini geçmektedir.

Almanya'nın entrikaları ile bu defa da Birinci Cihan Savaşına giriliyor, dört yönde çarpışan ordu pes ediyor. Sonunda 30 Ekim 1918'de Mondros anlaşması ile Osmanlı ateş kesip, mütareke dönemine giriyor. Bu olay İ.T.'nin de sonu oluyor.

İ.T. öümlü bir devlet uygulamasında bulunmadı da diyemeyiz. Bunlar;

- 1- **Liberal ekonomi** düşüncesinin temelini attılar. (Maliye Nazırı Cavit Bey Kardeşimiz tarafından)
- 2- **Milli İktisat** politikasının gerçekleşmesi için Büyük Sanayi hedefi ortaya koydular. (Ziya Gökalp Kardeşimiz tarafından)

- 3- Osmanlı'da var olmayan **Türk**'lük ülküsü gündeme gelmiştir. (Ziya Gökalp Kardeşimiz tarafından)
- 4- Kadınlara yeni haklar tanıyan **Hukuk-u Aile Kanun** Hükümünde Kararname (KHK) yayınlanmıştır.
- 5- Kamu görevlilerinin görevlerindeki eylemlerini güvence altına alan **Memurin Muhakemat** (KHK) çıkarılmıştır.
- 6- Şeriye mahkemeleri Şeyhülislamlıktan alınarak Adliye Nezaretine bağlanıyor. Bu çok cüretkar bir karardır.
- 7- Bağımsız görev yapan medreseler Şeyhülislamlık'a bağlanıyor. Bu laikleşme konusunda ilk adım kabul edilmektedir.
- 8- Bugünkü odaların temeli sayılan **Ticaret Heyetleri** kurulmuştur.
- 9- İ.T. önderlerinden Kara Kemal Bey ilk tüketim kooperatiflerini kuruyor.
- 10- **Sivil Toplum** örgütleri kuruluyor. (Türk Ocağı gibi-1912)
- 11- **İttihad-ı Milli** adlı ulusal bir banka kuruluyor.

İ.T 'nin son kongresi 31 Ekim 1918'de toplanmıştır. Kongreyi açan Talat Bey önce İ.T.'nin bir tarihçesini yapmış ve sözlerini şöyle bitirmiştir:

"Vaziyetin aldığı şekil üzerine İ.T. hükümeti iktidar mevkiini terk ettiği gibi cemiyet liderleri de istifa ediyorlar. Cemiyetin bundan böyle izleyeceği hareket hakkında karar vermek kongrenin yetkisindedir."

Dikkat edilirse Talat Paşa Kardeşimiz "firka" demiyor, "cemiyet" sözcüğünü kullanıyor. Bir gün sonra 2 Kasım'da iki arkadaşı Enver Paşa, Cemal Paşa (*Tekrisi: Makedonya Risorta. Locası - 27 Şubat 1909*) ile birlikte bir Alman savaş gemisi ile İstanbul'dan ayrıldı. 5 Kasım günü de İ.T. kongresi cemiyeti kapattı.

Tevfik Çavdar onlar için şu yorumu yapıyor:

"Evet, onlar aslında Türk Jakobenleri (şiddet yanlısı orta sınıf) idi. Ama yaşadıkları dönemde Jakobenliğin ne kadar geçerli olacağını düşünmeden." (41)

(41) *Tevfik Çavdar - İttihat ve Terakki - İletişim Yayınları, 1994 - Sf: 140*

Osmanlı'nın, sonradan Cumhuriyetin Edirne Milletvekillerinden, Malta Adası sürgünü, Mehmet Şerif Aykut (1874-1939) şöyle yorumluyor:

"İ.T. aslında müstakil bir devlet devir almamıştı. Ülkesinde vergileri tanzim edemeyen, vatan müdafaası başta iktisadi-ticari faaliyeti için gerekli yolları yapamayan, irfan hayatı için garp (batı) mektepleri açamayan, milli bir para politikası takip selahiyetinden mahrum, ordusu için tercih ettiği silahı parası ile de olsa satın alamayan, bu en tabii, müstakil devletin ayrılmaz hakları olan çalışmalarını için başta kapitülasyonlar, ahdi boyunduruk bağları boynunda olan bir devlete müstakil denilebilir miydi? Talat, bu acı hakikatleri misalleri ile ortaya döktü ve bu mahrumiyetleri, ihanetlerle düğümleyen ve-fasızlıkları saydı, döktü: En iyi niyetlerle hak ve adalet içinde beraberce yaşamak kararında olduğumuz, cetlerimizizin lütufları ve şefkati ile hayat hakkı bulmuş ekalliyetlerle, kendilerine din kardeşi dediğimiz, itibar ettiğimiz, değer verdiğimiz kavimlerin nankörlüklerini bir bir sıraladı:

- Belki hatalarımız olmuştur, fakat bunlardan hiç biri bu kadar haince, kalpsiz ve ahlaksız hançerlemelere kapı açamazdı, dedi.

Son ümidini şu cümleye bağladı:

- Tarih elbette bir gün hakikati evlatlarımızın önüne serecektir." (42)

Fernand Tourret Kardeşimiz yazıyor:

"Bir dinin, bir politik sistemin, bir felsefi eğilimin ilkelleşmiş, geri ve zararlı olduğunun rakiplerince ilan edilmesi, onu ortadan kaldırmak için yeterli olmuyor... Eğer daha iyi organize edilmiş, daha etkin bir siyasal kuvvet tarihin akışını hızlandırmayı üstlenmezse, eski yine yerinde kalacaktır." (43)

Kardeşlerimiz yakın tarihimizde çok büyük bir görev yaptılar: "Bitkisel - hayata girmiş hasta adam Osmanlı'yı öldürerek, tarihin akışını hızlandırdılar ve Anadolu İhtilalinin, ulusal Kurtuluş Savaşı'nın, Cumhuriyetin alt yapısını hazırladılar."

(42) Cemal Kutay - Mehmet Şerif Aykut - İstanbul, 1985 - Sf: 235-236

(43) Clefs Pour la Franc - Maçonnerie (Hür Masonluk için Anahtarlar) - Sf: 187-188

Bir de madalyonun başka bir yüzü var. Bir düşünür "*gerçeğe giden yollar*ardan biri de kuşkudur." diyor. Osmanlı Devletinin son yüzyıllık tarihi bizi kuşkuya düşürüyor. Devlet yönetimindeki tutarsızlıklar, yanlışlar ve akıl dışı bütün olumsuz uygulamalar, basiretsizlik ve gafilik; en sonunda son padişah Mehmed Vahdettin'in anıları: Acaba Osmanlı, gerçeği bütünü ile özümseyip bir Etonasia (*Otonazi - acı çekmemek için öldürülmeyi isteme*) yoluna mı başvurmuştur?

Yorumculara açık bir kapı daha...

SÜTUN BAŞLIKLARINDAKİ SÜSLEMELER

Tamer AYAN

THE ORNAMENTATION OF CHAPTERS OF THE PILLARS

This does not paint a very clear picture of what the chapters or capitals of the pillars looked like but does indicate that they were highly ornate. The purpose of the **Network** actually 'nets of checker work' was evidently to serve as background. The **Lily-work** was emblematic of Peace, the lily being the symbol of **Purity and Peace**. It has been suggested that the lily was really the Lotus, a variety of water-lily which grew along the Nile and was a symbolic flower among the peoples of the East. The **Pomegranates** were two hundred presumably on each chapter. This is called an **Emblem of Plenty** due to the exuberance of its seeds, and this seems to have been one of its ancient significances.

Giriş

Süleyman Mabedi'nin giriş aralığındaki özgün şekliyle Hiram Abi tarafından yapılmış "B" & "J"

adındaki ikiz sütunlardan masonik töre açısından vazgeçilemez. İkiz sütunun üzerinde bulunan başlıklardaki Yerküre ve Gökküre modelleri üç yüz yıldan beri

Masonlar (!) tarafından icat edilmiştir. Her bir küreyi çepeçevre kuşatan biçimde **Süslemeler**⁽¹⁾ yer alır. Süslemeler, antik ve modern tarzlarda olup, her Mabet'te değişik biçimdedir. Süslemele- rin, I. Krallar⁽²⁾, II.Tarihler⁽³⁾ ve Antiquities⁽⁴⁾ kitaplarında: "Mabet'in sütun başlıklarında, ağlar, zambak işleri ve narlar olduğu" açıklanmıştır.

Sütunların sembolizması, **Masonik Demirci**⁽⁵⁾, **Royal Arch**⁽⁶⁾ ve **Yerküre - Gökküre**'de⁽⁷⁾ açıklanmıştır. Bu makalede, sadece "**Süslemeler**" konusu incelenenecektir.

İkiz sütunların, Süleyman Mabeti'nin içinde bulunduğu Kutsal Topraklara komşu Fenike'nin yerel '**fallik**' geleneğinin bir aktarımı olarak, ikiz sütunların tanrısal amaçlı "doğurganlık ve bolluk bereket" simgesi oldukları açıklanır. İnsanoğlunun, eski çağlardan günümüze kadar, gökyüzüne doğru diktiği sütun, menhir, obelisk, monolit, direk, ziggurat, çan kulesi, minare ve bunun gibi her yüksek nesnenin

'tanrılaşma arzusunun' sembolü olduğu belirtilir.

Şimdiki Mason mabetlerinin bir çoğunda, Türkiye Büyük Locası'nda olduğu gibi, sütun başlıklarında klasik anlamda süslemeler yoktur. Süslemeler zamana uyumuş, yerlerini soyut ve modern tarzlar almıştır. Başlıklardaki '**yuvarlakların**' yerine de, Masonlar tarafından Yerküre ve Gökküre oturtulmuştur. Bu başlıklar konusunda araştırmacılar arasında görüş birliği de yoktur. Kitab-ı Mukaddes'teki kayıtlarda, başlıklar için sadece '**birer yuvarlak cisim**' olarak geçen, İbranicede taç anlamına gelen '**koteret**' terimi kullanılır. Bu kelimenin yorumu, "taç, üst üste kapanmış iki taç, küre, yuvarlak cisim, top, oval cisim" olarak yapılır. Mason araştırmacılar, Latince metindeki '**captorim**' teriminin, hem "**başlık veya şapıtır**", hem de "**yapay büyük nar**" anlamında olduğunu; bu nedenle, cismin "**yuvarlak nar şeklinde bir başlık olması gerektiğini ve küre tasarımının yanlış**" olduğunu savunurlar. Sütun

(1) Ornate: (Networks, Lily-Works, Pomegranates)

(2) Tevrat-I.Krallar (7.Bölüm, 7)

(3) Tevrat-II.Tarihler (3.Bölüm)

(4) Flavius Josephus, Antiquities: History of Jews, Whiston Trans., ABD

(5) Tamer Ayan, **Masonik Demirci**, Güzel İstanbul Yayını 4, 1994

(6) Tamer Ayan, **Royal Arch**, Ak Yayınları, 2000

(7) Tamer Ayan, **Yerküre - Gökküre**, Mimar Sinan Dergisi, 76, 1990

başlıklarında ne tür yuvarlakların(?) bulunduğu konusu henüz aydınlanmamıştır. İleri sürülenlerin hepsi de varsayım ve yakıştırmadır.

Aşağıda, ağ örgüsü, zambak ve narlar açıklanmıştır.

AĞ ÖRGÜSÜ (Networks)

İkiz sütunların strüktürel yönden bir fonksiyonu yoktur. Sadece, bölgedeki eski pagan mabetlerinden taklit edilip özentiler olarak dikildiği kesindir. Süleyman Mabeti'nin mimarı Hiram Abi'nin pagan inançlı bir Fenikeli olması da bu görüşü destekleyen bir kanıttır.

Sütunların amacı, politeist gelenekteki "yaratıcılık ve bolluk bereket" simgesi olmak üzere 'fallik külte' aittir. Erkek tanrının hayata can veren **doğurtucu gücünü** simgelemek üzere ikiz **fallus**'lar dikilmesi; diğer yandan dişi tanrıçanın **doğurma gücünü** temsil etmek üzere tepelerin doruklarına 'kubbe' gibi taşlar yığılması pratiği de görülmektedir. İbranîleri, Tevrat'a özel bir bölüm ayrılacak kadar önem taşıyan, Mabet'e pagan kökenli ikiz sütunların dikileceği

buyruğu İbranîleri çok yaralamıştır. Ancak, Hz.Süleyman tarafından Mabet'e ikiz sütunlar diktirilince, İbranîlere bu sütunları mecburen (!) kabul ve telif etmekten başka yapacak iş kalmamıştır. Hz.Süleyman'dan sonra monoteizmden hızla uzaklaşılması sırasında, Baal, Melkart, Kemoş ve İştar⁽⁸⁾ gibi bölgesel pagan tanrıların yaratıcılık ve döl sembolü olarak 'aşere' diye bilinen semboller yaygınlaşmıştır.

Sütunlar **fallik**⁽⁹⁾ gelenek açısından **fallus**'u⁽¹⁰⁾ temsil ederler. Fallus dahil yuvarlakların da '**baş**'⁽¹¹⁾ olabileceği öne sürülebilir. Konuya bu yönüyle bakıldığında, 'ağ örgüsü ile akışkan sıvılar arasındaki birliktelik' çok iyi anlaşılır. Fallusun ucundan akan akışkan ersuyuna dahil sıvılar ağ örgüsünü tasvir eder. Ağ örgüleri, fallustan fışkıran ersuyunu⁽¹²⁾ simgeler. Zambaklar, sâf ve temiz ersuyuna karşılık gelir. Ersuyunun içinde bulunan çok sayıda nar tohumları da bolca bulunan spermleri sembolize eder. Ağ örgüsü, fallustan akan ersuyunun akışkan bir sıvı olduğunu; zambaklar, ersuyunun beyaz renkli ve temiz olduğunu; iki

(8) *Kutsal Topraklarda yaşayan çeşitli kavimlerin pagan tanrıları*

(9) *erkeklik organı kültü*

(10) *erkeklik organı*

(11) *baş, glans*

(12) *men*

yüzer adet nar ersuyu içindeki spermeleri ⁽¹³⁾ temsil etmektedir. Ayrıca, iki yüzer narın içindeki nar tohumları da bolluk bereket gösterimini vurgular. Ağ örgüsü, zambak ve narlar, fallusun asıl fonksiyonu olarak, bolluk bereketin temsilcisi olan ersuyunu bir çok anlamlı şekilde sembolize etmektedir.

Nitekim, daha önceki Mısır mimarî eserlerde, lotus ve narların birlikte kullanılması tanrısal bolluk ve bereket simgesi olmasındandır. Ancak, İbranî modelinde bir de ağ örgüsü de ilâve edilerek, hem narlar ve zambakların birlikteliği sağlanmış, hem ağların mânâ ve şekil olarak ifadesinden sıvı ve akışkanlık hâli düşündürülmüştür. Bunun için, sütunların yuvarlak şeklinde başlığının fallusun baş kısmı olduğu; başlığı çevreleyen ağ örgüsü, zambakların ve narların da fallusun ürettiği, **"bereket, yaratıcılık, döl, bolluk"** olan ersuyu sembolü olduğu öne sürülebilir.

Anadolu, Yunan, Roma, Dionysos ⁽¹⁴⁾ törenlerinde taşınan dev fallus heykelleri, tanrı

Priapos'un ⁽¹⁵⁾ abartılı fallus organının; Hindularda, Şiva'nın ⁽¹⁶⁾ fallusun simgesi dev boyutlu Linga'nın dinsel törenler ve mabetlerde kullanılması bereket sembolizmasının diğer örnekleridir. Anadolu-Efes'teki meşhur bereket tanrısının çıplak heykelinin de açık bir fallusu vardır.

ZAMBAKLAR (Lily-Works)

Zambaklar ⁽¹⁷⁾, zambakgillerden seksen kadar türünün adıdır. Süleyman Mabedi sütunları kapsamında zambakların *"başlıklarındaki zambakların beyazlığı ruh temizliğini anlatır"* öğretisi ritüelde yazılıdır. Günümüzdeki sütun başlıklarına işlenen soyut ve modern bitki figürleri, aslında zambağa pek de benzememektedir. Zambaklar, **I. Krallar** ⁽¹⁸⁾ ve **Tarihler** ⁽¹⁹⁾ kitabında, Mabet avlusundaki sütunların ve Tunç Denizi'nin süslemesi olarak *'zambak işleri'* kullanıldığı yazılıdır. Tevrat'taki *"zambak işleri"* adından, aslında hangi bitkinin kastedildiğini kestirmek zordur. Zambak denilen figürlerin cinsinin ne olabileceği hakkında kesin bir karara varılamamıştır.

(13) erkek dölü

(14) Şarap tanrısı

(15) Troia şehrinin kralı; (Praris ve Hektor arasında en tanışığıdır)

(16) Hindularda erkek tanrı

(17) Lillium

(18) Tevrat-I.Krallar (7.Bölüm)

(19) Tevrat-Tarihler (4.Bölüm)

Bu çiçek, bazı yorumculara göre, hakiki zambaktır. **Neşideler Neşidesi**'nde, ⁽²⁰⁾ "*Ben Şaron'un gülüyüm, derelerin zambağıyım*" dizesi geçer. Bazı yorumculara göre, bu bitki türü bir su zambağı olan **Lotus**'tür. Bazı yorumcular, Tevrat kısmındaki bitkinin İbrani kültürüne ait Lotus, İncil kısmındaki bitkinin Hıristiyan inancına ait zambak olduğunu ileri sürer. Gerek Lotus, gerekse zambak, dinsel tarih ve mistik yönden önemli sembolik bitkilerdendir. Doğu ve Ortadoğu kültürlerinde iki bitkiye yer verilmiştir.

Zambaklar ve Lotuslar, masonik özellikleri dolayısıyla, **Masonik Flora** ya ⁽²¹⁾ girmiştir. **Neşideler Neşidesi**'ndeki ⁽²²⁾ "dudakları zambaklardır" ifadesinden, çiçeğin bu renginin beyaz değil, aslında kırmızı olduğu anlaşılır. Çünkü, dudakların renginin kırmızı olması doğaldır. Bunun için, beyaz zambak değil; Filistin'de kırmızı dağ zambağı, yani kırmızı Martagon olması ekolojik bakımdan daha uygundur. Beyaz zambak, Akdeniz iklimi bitkisi olmasına rağmen; Tevrat'taki zambak deyiminin, bölgede çok bulunan, lâle, sümbül, benzeri renkli çiçeklere verilen ortak

bir sıfat olması daha muhtemeldir.

Nilüfer ⁽²³⁾, zambağa benzer bitkidir. *Nymphaea* türlerinin ve Nilüfergillerden su bitkilerinin ortak adıdır. Mısır ve Nil Lotusu, nilüfer ve su zambağı cinsidir. Mısır lotusu denilmesinin nedeni Nil vadisinde çok bol yetişmesidir. Mısır'a özgü bitki sayılmasına rağmen, Mısır'a da Hindistan'dan gelmiştir. Hindular, lotusa Pers Gülü derler. Persapolis'de insan figürlerinin ellerinde lotus çiçeği vardır. Hindu mistizmine göre, sudaki lotus çiçeği dünyayı ve tanrıların oturduğu tanrı Şiva'nın mekanı kutsal Meru (Kailash) Dağı'nı temsil eder. Lotus, İzis, Oziris ve ülkeye hayat veren Nil nehrinin sembolüdür. Mısır'da, lotus kutsal bitki sayılarak tanrıların başlarına süs yapılmıştır. Lotus, Hindistan ve doğu dinleri, kültürleri ve mîsterlerinde vardır. Su zambağı veya lotus, su üzerinde yüzen, 'üstten görülmeyen ince sapla zemine bağlı bir bitki olup': "*Tanrının, yarattığı dünyayı görünmez bir güçle kontrol altında tuttuğu*" şeklinde yorumlanır. Lotus, mimaride '*tanrısal gücü*' gösteren sembol olmuştur. Lotus, **kutsallık, bereket, safi-**

(20) *Tevrat-Neşideler Neşidesi (Bölüm 2/1)*

(21) *Tamer Ayan, Masonik Flora, 1992*

(22) *Tevrat-Neşideler Neşidesi (Bölüm 5/13)*

(23) *Nuphar*

yet, cinsellik, doğum ve yenden doğuş simgesi olarak, kutsal yapıların duvarları ve sütun başlıklarında kullanılmıştır.

Süleyman Mabedi'nin sütunlarındaki ve Tunç Denizi'ndeki figürlerin, aslında Filistin'de zambak da yetişmesine rağmen, zambak olmadığı; Mısır Lotusu olduğu sanılır. Çünkü, sadece Filistin'de değil; Mısır, İran ve Hindistan gibi diğer ülkelerdeki anıtsal mimarî eserler, sütun başlıkları ve heykellerdeki bitki figürleri de Lotustur. Mısır süsleme sanatları, Akdeniz ülkelerine ve Fenike'ye de geçmiştir. Fenike yapıları, Mısır mimarî üslubu ile inşa edilmiş ve buradan da İbranîlere geçmiştir. İbranî mimarisinde, Mısır etkili Fenike üslubu ve süsleme sanatları kullanılmıştır. Süleyman Mabedi sütunlarında Mısır-Fenike kökenli lotustan figür olarak yararlanılmış olması kuvvetle mümkündür. Hiram Abi, Sur (Tyre) kentinden bir Fenikelidir.

Narlar ve zambak işleri süslemelerinin, aslında, eski Mısır'ın geleneksel nar ve lotus sembolleri olduğunu kanıtlamaktadır. Nar motifi de, eski Mısır yapılarında lotus kadar çok kullanılan bitki cinsidir. Nitekim, Mabet'ten çok daha önce Mısır'dan çıkan İbraniler tarafından yapılan Taber-

nakl'da⁽²⁴⁾ benzer süslemeler işlenmiştir. Bu süslemeler de, İbranilerin Mısır'da öğrendiklerini ilk eserlerine aynen kopya ettiklerini göstermektedir.

Yukarıda değinildiği gibi, Tevrat kısmındaki açıklamalarda zambakların renginin beyaz olduğuna dair hiçbir bilgi yoktur. İncil⁽²⁵⁾ kısmında, zambaklarla ilgili olarak "kır zambakları ve inci çiçeği" açıklaması yapılmış; ama, yine renk belirtilmemiştir. Kitabı Mukaddes'te zambak rengiyle ilgili açıklama olmamasına rağmen, masonik ritüelde renginin "beyaz" olarak anılmasının acaba sebebi nedir?

Meryem zambağından esinlenen ritüelleri hazırlayanların çiçeği beyaz renkli olarak öngörmesi, Hıristiyanî etki altında kalmış olmalarıyla açıklanabilir. Hıristiyanlıkta "*ak zambak*" sâfiyet simgesi olup; Hz.Meryem'in çiçeğidir. Zambağın beyaz yaprakları sâfiyet ve *bekâreti* temsil eder. Hz.Meryem'in ilâhî vahiyle gebe kalmasının ve dünyadaki bütün günahlara rağmen sâfiyetini korumasının sembolüdür. Zambak, Hz.Meryem; dikenler günahlardır. Cebrail'in getirdiği ilâhî emirle gebe kalmasındaki iffeti ve sâfiyeti vurgulamak amacıyla resimlerde zambaklar işlenmiştir. Zambaklar,

(24) *Kutsal Cadır, Cemaat Cadırı*

(25) *İncil-Matta (Bölüm 6/28)*

Hız.İsa'nın masûmiyet ve şânına adanmıştır. Bazı resimlerde, 'Hız.İsa'nın, bir azize zambak demeti uzattığı' görülür. Zambaklar, Hıristiyanlıkta, **ilâhilik, sâfiyet, barış, bolluk, şefkat, rahmet ve tam bir teslimiyetle kendini adama** simgesi olmuştur. İnci çiçeği, baharı müjdeleyen çiçeklerden biridir. Hız.İsa'nın doğuşunu; inci çiçeği, beyazlığı ve güzel kokusuyla Hız.Meryem'in ilâhi emirle gebe kalmasına adanır.

Bir zambak çeşiti olan Süsen (*fleur-de-lis*) kraliyet sembolüdür. Kral Clovis'in vaftizi sırasında sâfiyet sembolü olarak seçilmiş ve daha sonra Fransa krallığının arması olmuştur. Eski Fransa Krallığına, armasında üç yapraklı zambaklar, yani süsen çiçeği olduğu için "üç zambaklar" denilmiştir. Kraliyet arması olarak azizlerin taçlarına ve asalarına işlenmiştir. Zambağın üç yaprağı, Hıristiyanî Teolojik Erdemlerden **İman-Ümit-Şefkat**'i temsil eder.

Zambak, **Mısır Lotusu** olan bir masonik çiçektir. İncil'deki zambak, masonik olmamasına rağmen, hem lotusla karıştırıldığından ve de hem varsayılan beyaz rengi nedeniyle ritüele girmiştir. Bunun için, sütun başlıklarında zambak işleri olarak tanımlanan bitkinin aslında Mısır Lotusu olması gerektiği söylenebilir. Be-

yaz rengi, Hıristiyanî etkiyle benimsenmiş bir yakıştırmaadır.

Zambağın sembolik ve felsefî yorumunda, beyazın simgelediği 'saf ve temiz' kavramı, kalp ve ruh temizliğini ifade eder. Beyaz zambağın, iffet, masûmiyet, şefkat, rahmet erdemleri saf, temiz ve arınmış gönüllere vergi nitelikleridir. Bunun için, Masonun kalbi temiz olmalı; muhtemel mevcut kirler ve paslar, ham taşın yontulup cilâlanması sırasında giderilmeli ve cilâlama ömür boyunca özenle sürdürülerek 'kalbin saflığı ve berraklığı' daima korunmalıdır. Çünkü Mason, nefsinin önce ruhsal hastalıklardan ve marazlardan korumak; sonra, geliştirmek, yetkinleştirmek, yüceltmekle yükümlüdür. Bunun ilk aşaması nefsini bilmek; ikinci aşaması nefsine hâkim olmak; üçüncü aşaması nefsini gönlünün denetiminde hayır ve hasenata yönlendirmektir.

İnsanın ruhsal karakteri 'huy ve ahlâk'tır. Huy ve ahlâk, kalıcı ve geçici olarak ikiye ayrılır. İnsanın asıl karakterini oluşturan, İradesel ve Duygusal güçlerini meydana getiren, ruhunda yerleşmiş kalıcı huyları ve ahlâkıdır. Ruhun güçleri, Cinsel, Öfkesel ve Akılsal Güçler olmak üzere üçe ayrılır. Bu güçlerin olumsuzluğu erdemsizlik; olumluluğu ise erdemdir. Ölçülülük,

bu erdemlerin temeli ve anahtarıdır. Ölçülülüğün asgarî-azamî hadlerine 'ifrat ü tefrit' denir. Ana erdemlerin dört ana bileşeni, **Hikmet-Şecaat-İffet-Adalet**'tir. Bu dört temel erdem, üç ruhsal gücün ölçülülük, yani **itudal** noktasıdır.

Akılsal Güçlerin ifratı kurnazlık, tefriti ahmaklık ⁽²⁶⁾; ölçülülük noktası **hikmet**'tir ve kişiye **bilge** ⁽²⁷⁾ sıfatını kazandırır. Cinsel Güçlerin ifratı zevke ve yasak şeylere düşkünlük, tefriti fakirlik ve yoksulluktur; ölçülülük noktası **iffet**'tir. Öfkesel Güçlerin ifratı kızma ve köpürme, tefriti korkaklık ve yüreksizlik; ölçülülük noktası **şecaat** olarak tanımlanır. **Hikmet-İffet-Şecaat**'e eşlik eden; adeta onların hem sebebi, hem doğal sonucu olan **Adalet** erdemidir. **Adaletin**, ifrat ve tefriti olmaz; sadece aksi olan **zulüm** vardır. Masonik Temel Erdemler: **İtidal-Cesaret-Basîret-Adalet** şeklinde sıralandığı bilinir. Bu temel ahlâki erdemler, Masonik Temel Erdemleri bütünler. İşte, zambaklar bu erdemlerin sembolüdür. Nitekim, Çıracık Tablosu'nun köşelerindeki dört püskül bu zambakları, yani erdemleri simgeler.

Bunları elde etmek ve elinde tutmak isteğinin kalben meşru olması; 'hırsların ihtiraslara dö-

nüşmemesi' gerekir. İşte, böyle bir tahtıravallinin dengede kalmasını sağlayabilen güç **erdemdir**.

Tahtıravallinin reze noktası ölçülülüktür. Tahtıravallinin, eğer aktif, yani ifrat tarafı ağır gelirse, Hikmet-Şecaat-İffet erdemleri kaybolur. İnsan, Öfkesel Güç olarak sonunu düşünmeden bir işe saldırır; Cinsel Güç olarak kötü âleme düşer; Akılsal Güç olarak üretkenliğini, olgunluğunu, yetkinliğini kaybeder. Sonunda, ortaya hem kendisi, hem toplum için zararlı, hatta tehlikeli tipler çıkar. Diktatörler, zalimler ve yanında kadın-ıçki-kumar tutkularıyla kişiliğini kaybedenler, rüşvete bulaşanlar, servet ve mevki hırsı kurbanları, maalesef ölçülülük noktası kaybedip ifrata sapan insanların örnekleridir.

Tahtıravallinin, eğer pasif tarafı ağır gelirse, insan Öfkesel Güç olarak korkaklığa; Cinsel Güç olarak miskinliğe; Akılsal Güç olarak da budalalığa düşer. Budala, miskin, korkak insanlar pasifleşerek özgürlüklerini kaybeder. Böylesi insanların çoğunlukta olduğu ülkeler özgürlüklerini kaybederek köle olurlar. Daha güçlüler tarafından kullanılır ve sömürülürler. Basit mânâda, toplumdaki tembellerin, aylak-

(26) *hamâkat*

(27) *hakîm*

ların, tufeylilerin⁽²⁸⁾, bananecilerin, memelâzımcıların varlığına; gelecekteki toplumsal felâketin başı olduklarından müsamaha göstermemek gerekir.

Erdemlerin, masonik öğretiler içine alınarak üzerinde önemle durulmasının sebebi, hem bireysel, hem toplumsaldır. Çünkü, toplumu oluşturan bireyler olduğundan; bireylerin vicdanlarının, kalplerinin, gönüllerinin, ruhlarının, 'aynı beyaz zambaklar gibi' saf ve temiz olması gerekir.

Ölçülülük ilkesini rehber alan her Mason, bu dört temel erdeminin yardımıyla ruhsal güçlerini dengeler. Masonlar için ölçülülük ve ılımlılık ilkesi çok önemlidir. Yukarıda sayılan ruhsal güçler yanında, akılla basîreti, teizmle hümanizmi, sermaye ile emeği, nizamla hürriyeti, kuvvetle güzelliği, meslekle sanatı, bilimle imanı dengeleyebilmek için ılımlı olmak ve ifratla tefrite sapmadan her şeyin doğru ortasını bulmak zorundadır. Masonluk, çenge ve uzlaşma sanatıdır.

Siyah-Beyaz yer döşemesi sembolü zıtlıklar kadar; iki zıttın, bütün zıtlığına rağmen, yan yana durabildiğini hatırlatmalıdır.

Masonlar, ruhlarını ve kalplerini zambaklar kadar saf ve temiz tutmak ve bu işlevi ömür boyu kesintisiz sürdürmek zorundadır. Avadanlıklarını ölünceye kadar ellerinden düşürmeden 'küp taşlarını parlatmaya' devam ederler. Bu sembolizmde, ruhun terbiye ve ıslah çabalarının dinamik olarak sürdürülmesiyle eş anlamlıdır.

Masonların şu dört ilkeye uyması gerekir: açık ve temiz bir sağlam inanç sahibi olmak; kendini yersiz kuruntu hurâfe ve bâtıldan arındırmak; doğru ve sağlıklı bilgilerle donatmak; iyi huy ve ahlâkî erdemlerle bezenmektir.

Ruhun iyi huy ve ahlâkî erdemlerle süslenmesi: **sebat ve metanet, nefsine hâkim olmak, tevâzu ve vakar, izzeti nefis, edep ve haya, sözü ve özü doğru olmak, ketûmiyet, şecaat, namus ve iffet, emânete riayet, sabır, cömertlik, şefkat** ve **merhamet** alışkanlığının kazanılıp uygulanmasıyla başarılıdır.

Bunları yansıtan zambak sembolizmasının **sâfiyet** ve **temizlik** ilkeleri Masonlar için çok değerlidir.

(28) tufeyli

NARLAR (Pomegranates)

Nar ⁽²⁹⁾, Nargiller familyasındandır. Anadolu, Filistin, Arabistan, Ortadoğu, Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerine özgü, kuru ve sıcak iklimlerde yetişen egzotik bir meyvedir. Nar adını, Kuzey Afrika'daki ilk gördükleri ülke olan Kartaca'nın ⁽³⁰⁾ adından Romalılar takmıştır. Mabedin sütunlarıyla ilgili olarak ritüelde narlar için "*başlıklarda kürelerin yerinde bulunan narlar, tanelerinin bolluğuyla Bereketi ve tanelerinin sıkı sıkıya kenetli olmasıyla Masonlar arasındaki Dayanışmayı ifade eder.*" öğretisi yazılıdır. Günümüzde sütunların başlıklarında narlar yoktur. Masonlar, narların yerine küreleri koymuşlardır.

Bu nedenle, narların şeklini ve sayılarını göz önünde canlandırmak zordur. Bunun için, sadece ritüelde adı geçen narların sembolik olarak sütun başlıklarında yer alması pratik bakımdan anlamlı olur. Günümüzdeki, Mason mabetlerindeki sütun başlıklarının, antik üslûba benzer olarak donatılması; mevcut Yerküre ve Göküre'nin altına, hiç değilse bir sıra, nar motifinin kolye şeklinde yerleştirilmesi kâdim masonik verileri daha somut olarak yanıtabilir.

(29) *Punica granatum*

(30) *Punica = Kartaca*

Sütun başlığındaki tunç döküm yuvarlak veya oval cisimlerin birer büyük nar olduğu; hatta, Skoç Masonluğunda kabul edilen 'ortası yarık nar' olduğu savı sadece masonik bir yakıştırmadır. Bu sav Kitab-ı Mukaddes'teki özgün kayıtlarla uyuzmaz. Aslında, Kitab-ı Mukaddes'teki kayıtlarda yazıldığı gibi, sütunlarında gerçekten narlar vardır! Ama, bunlar Masonların varsaydıkları gibi, her sütunun başlığında birer adet büyük nar değildir. Kitab-ı Mukaddes'teki veriyeye göre, her bir yuvarlak başlığın üzerinde, ikişer sıra ve her sırada da 'yüzer adet' olmak üzere, her sütunda toplam 'iki yüz adet nar' vardır. Masonların kabul ettiği gibi 'bir adet büyük ortası yarık nar' yerine, 'iki yüzer adet küçük nar!..'

Sütun başlıklarındaki yuvarlakların aslında nar olmadığı; Mısır'dan Fenike'ye ve oradan İbrânilere aktarılan, güneş ve ay gibi gök cisimleri sembolleri veya içine petrol koymaya mahsus yarıküre şeklinde çanaklar olduğu söylenir. Hatta, diğer bir görüş, bu cisimlerin içinde ham petrol yakılan birer meşale olduğu varsayımıdır. Tarihsel bilgilerde, Kutsal Topraklar'da bitum çikartılan yerlerde vardır.

Nar, dinsel, tarihsel ve mistik değeri olan bir meyvedir. Ortadoğu kültürlerinin dinsel pasajlarında, Kitab-ı Mukaddes'teki efsanelerde, Kuran'da, diğer kaynaklarda ve öykülerde nara önemle yer verilir. Nar, bizzat Hıran Abi tarafından işlenmesi ve günümüzde hayali de olsa sütunların bir ögesi sayılması nedeniyle, zambaklarla birlikte masonik bir bitki olmuştur. Bunun yanında, dinsel öneminin olumlu katkısıyla Sembolik Masonlukta da değer kazanmıştır.

Nar, doğu kültüründe önemli bir semboldür. Arapçada nar anlamında **Rummân** kelimesi de, Jüpiter'in eşdeğeri olan Rimmon'dan ⁽³¹⁾ gelir. Mısır-Cassius mabedinde Jüpiter heykelinin elinde ve Miken'deki Juno kabartmasının elinde nar vardır. Anadolu ana tanrıçası Kybele ⁽³²⁾ için yapılan kutlama törenine katılan kadınlara, Dionysos'un ⁽³³⁾ kanını simgelediği için nar temelleri yasaklanmıştır. Proserpina ⁽³⁴⁾ her ilkbahar dünyaya yeniden dönüşünü simgeler; Pluton ⁽³⁵⁾ arabasıyla yeraltı-

na kaçırıp onunla evlenmiştir. Proserpina, yeryüzüne çıkınca dünya yeşillenir ve toprağa bereket gelirmiş. Bu mitolojik veriler, narın özellikle doğu kültürü için antik ve mistik sembolizmasını yeterince açıklar. Bu mitos, **Başak Sembolizması** ⁽³⁶⁾ olarak da ayrıca işlenmiştir.

Nar sıcak iklim ülkelerinde susuzluğu giderici özelliğinden dolayı değerli bir meyvedir. Bu niteliği sebebiyle, İbranî dinsel kültüründe 'nar yemek' önem kazanmıştır. Tevrat-Çıkış ⁽³⁷⁾ olayı öncesinde, Mısır'da yaşayan İbranîler nar yemeği çok severlermiş. Daha sonra, Hz. Musa'nın önderliğinde Mısır'dan çıkıp çöllere düşen İbranîler, yiyecek ve su sıkıntısı çektiklerinde, "Bizleri bu diyara neden getirdin, burada ne su, ne de nar var." ⁽³⁸⁾ diyerek, Hz. Musa'dan şikayetçi olmuş ve narlara duydukları özlemlerini Tevrat'a geçecek kadar özlemler dile getirmişlerdir. Hz. Musa'nın "Filistin'e gönderdiği öncülerin dönüşlerinde yanlarında narları getirdiklerinin" ⁽³⁹⁾ belirtilmesi, Filistin'de nar yetiştiğini gösterdiği kadar;

(31) Nar; (Suriye-Şam şehrinin tanrısı; Rummân, Arapçada nar anlamındadır.)

(32) Anadolu ana tanrıçası

(33) Şarap Tanrısı (Bakkhos)

(34) Roma dininde ölümler ülkesinin ve kırım tanrıçası (Libera)

(35) Yunan ve Roma mitolojilerinin yeraltı tanrısı ve ölümler hükümdarı

(36) Tamer Ayan, Başak Sembolizması, Mimar Sinan Dergisi 95, 1995

(37) Tevrat-Çıkış Kitabı

(38) Tevrat-Sayılar Kitabı, 20-5

(39) Tevrat-Sayılar Kitabı, 13-23

İbranîlerin nara verdikleri önemi de vurgular. İbranîler, Kutsal Topraklara ⁽⁴⁰⁾ ulaşınca kadar narın özlemini çekmişler ve narlar da amaçlarının sembolü olmuştur. Hz. Musa'nın "*Kardeşi Harun'un ve İbranî rahiplerinin dini kıyafetlerinin eteklerinin narlarla süslü*" ⁽⁴¹⁾ olması; narın mistik öneminin yanında, diğer bir amacı da; İbranîleri belirli hedefe yönlendirmek, onlara moral ve umut aşılamak olabilir. Nar, Tevrat'ta, "*Narımın suyundan içirdim veya narlar çiçeklendi*" ⁽⁴²⁾ ifadeleriyle de açıklanan önemli bir meyvedir. Narın sembolizması, **bereket** ve **dayanışma** simgesi olmanın yanında; susuzluk giderici yönüyle hayatî değeri olan bir meyvedir. İbranîler; asıl amaçlarına ulaşmanın yanında, nara kavuşmak umuduyla, çöllerde yıllarca aç susuz dolaşmış; narları hedeflerinin bir simgesi olarak benimsemiş; istedikleri olunca da, narları inşa ettikleri Mabet'in sütun başlıklarına yerleştirerek verdikleri önem ve saygıyı göstermişlerdir. Narlar, İbranîlerde **hayat**, **dayanışma** ve **ümit** sembolüdür.

Narlar, Hıristiyanlıkta kilisenin sembolüdür. Narın, çok taneli olmasından dolayı bu yakıştırma yapılmıştır. Narlar Hıristiyanlık; nar taneleri, kiliseler sayılmıştır. Narın Hıristiyanlıktaki diğer sembolizması, baharın geliş ve toprağın yeniden canlanması gibi geleneklerinden aktarma olarak, **ölümsüzlük ümidi** ve **yeniden dirilmedir**.

Narlar, İslâmiyet'te kutsal meyveler arasındadır. En'am Süresi'nde, ⁽⁴³⁾ "*üzüm ve hurmayla beraber*" anıldığı gibi; Rahman Süresi'nde ⁽⁴⁴⁾ "*nar ve hurma cennet meyveleri*" arasında sayılmıştır. Nitekim, Anadolu inançları arasında 'nar cennetten gelen kutsal meyve' sayılarak; '*bir tek tanesinin bile yere düşürülmemesine*' dikkat edilmektedir. Nar, tanelerinin bolluğu, bir meyvede pek çok tane olması ve tanelerin birbirine yapışık olması nedeniyle; **bolluk**, **bereket**, **verimlilik**, **doğurganlık** ve **üretkenlik** simgesidir.

Nar, sosyal sembolizma olarak, '*dünyayı ve evreni*' temsil eder. Nar taneleri, dünyadaki '*insan-*

(40) *Kutsal Topraklar = Arz-ı Mukaddes*

(41) *Tevrat-Çıkış Kitabı, 28-33*

(42) *Tevrat-Neşideler Neşidesi, 7-12, 8-12*

(43) *Kuran-En'am Süresi, 99/161*

(44) *Kuran-Rahman Süresi, 68*

lardır'. Kenetlenmişçesine sım-sıkı duran yapışık nar taneleri, insanların **barış, mutluluk ve refah** içinde birlikte yaşamalarını simgeler.

Narlar, **Evensel Masonluk İlkeleri**'ni; nar taneleri de, dünyadaki tüm Masonları gösterir. Nar tanelerini birbirinden ayıran zarlar, Masonluktaki ritler ve obediyanlar gibi kurumsal oluşumların eşdeğeridir ve bütünü içinde önemsizdir. Asıl olan, narın suyunun benzeri, **Kardeşlik Ülküsü**'dür. Masonlar, bu bilinçle oluşturdukları **Birlik-Dirlik-Kardeşlik** ortamında, karşılıklı, **Güven-Sevgi-Anlayış**'la masonik kurallara ve **Nizam**'a bağlı olarak **Ahenk**'le Ülkü Mabe'di'ni kurmaya çalışırlar. Nar tanelerinin aynı büyüklükte olmaları da **Eşitlik** sembolüdür.

Nar, insanların, yaratılış, soy ve son olarak **"bir"** ve **aynı kökten** olduğunu gösteren simgedir. Tüm insanların kökeni **Yüce Kudret**'tir. İnsanlar arasındaki, renk, dil, din ve ırk farklılıkları izâfi ve zâhiridir. İnsanlar, nar taneleri gibi, eş ve eşittir. **Yüce Yaradan**'ın huzurunda ve **İlâhi Adalet**'in önünde **Tesviye**'dedir. Narın taneleri ayrı olmasına rağmen; özsuyu nasıl ayırsa, insanların da **ÖZ**'ü birdir. Beden, taneleri ayıran zardır;

içindeki özsuyu olan **Ruh** da aynıdır.

Mutlak Hakikat, yegane ve tek bir **Yüce Kudret**'tir. Bir tek nar tanesinde, tüm narın 'sırrı' gizlidir. Evren, **O**'nun sıfat ve tecellilerinin yansımasıdır. Ama, o nar tanesi nasıl tüm narı betimleyemezse; evrendeki her varlık ve her insan da **Yüce Kudret** sırlarını gizlemesine rağmen, **O**'nu temsile yeterli değildir.

Akıl ve **Basîret** yardımıyla, **Yaradan**'ın gizemleri zuhurat ve tecelli olarak araştırılmaya çalışılır. Evrende, her şey **O**'dur ve **O**'na dönüktür. **O**'ndan gayri yoktur. Ayrılıklar, sunî, boş ve gereksizdir. İnsanlar, **Barış** ve **Mutluluk** içinde bir arada yaşamak; **Ulu Yaradan**'ın armağanı tüm güzelliklerin değerini bilerek birlikte paylaşmak zorundadır. Ülkü Mabe'di bu yüce idealin masonik sembolüdür.

Narlar, genel anlamda, toplumu, nar taneleri bireyleri; özel anlamda, narlar Masonluğu, nar taneleri de Masonları temsil eder.

Masonlar, tıpkı nar taneleri gibi birbirlerine sım-sıkı yapışkıdır. Onları bir arada tutan kuvvet **Kardeşlik Sevgisi**'dir. Masonluk, 'mutluluk ve barış içinde' yaşayan toplumun bir kesitidir.

Toplum için olduğu gibi, Masonluk için de sevgi harcını bozarak bölünme veya çözülmelere yol açabilecek toplumsal hastalıklar vardır. Masonun, küp taşının cilâlanmasını ömrünün sonuna kadar sürdürerek, 'kötü huylar ve nefsânî hastalıklardan' uzak kalması ve 'yüreğinin paslanmasını' engellemesi şarttır. Narlar, Masonlara toplumsal birlik ve dayanışmayı hatırlatır. Hastalık niteliğinde ahlâk düşkünlükleri arasında mevcutsa mutlaka giderilmesi veya sonradan yan etkilerle içimize girmesine engel olunması gereken marazlar: Dedikodu, Gıybet, Yalan, İftira ve Haset'tir. ⁽⁴⁵⁾ Nar tanelerinin dağılıp, narın yok olmaması için **Kardeşlik Sevgisi** harcını bozan bu ahlâkî hastalıklarla savaşmak Masonların başta gelen görevidir. Bu hastalıkların arasında başlıcalarının hatırlanması yararlıdır.

De dikodu: İnsanlar arasında lâf taşımaktır. Konuşulanı birinden ötekine götürmektir. Kovuculuk gibi bir ahlâk düşkünlüğüdür. Bu kötü huy tehlikeli bir hastalıktır. Çünkü, insanlar arasında fitne, fesat ve nifak tohumları atarak, karşılıklı güvensizliğe, soğumalara, kırgınlık ve darlımalara yol açarak dostluk bağlarını kopartır. Toplumun ahen-

gini bozar ve sosyal kurumların dengelerini alt üst eder. Dedikoducular kötü niyetli insanlardır. Dedikoduculukla savaşmak Masonların baş görevidir. Mücadele dedikoduculardan yüz çevirmekle ve toplum içinde barındırmamakla olur. Bu kişileri dinlememek ve sözünü kesmek en doğru davranıştır. Her dedikoducu çift yönlü bir iletkendir; oradan buraya olduğu gibi, buradan da oraya lâf taşır!..

Gıybet: Kişinin arkasından konuşmaktır. Konuşulan doğruysa gıybet, yalansa iftiradır. Arkasından konuşulan kişinin sonradan duyup duymaması, hoşlanıp hoşlanmaması ve doğru olup olmaması önemli değildir. Bazen konuşulanlar doğru da olabilir. Ama, genellikle, özel hayatın merakla karıştırılmasına, emanet edilen sırlara veya nakledilen bilgilere dayanır. Ayrıca, insanların hayatını bitmez tükenmez bir merakla incelemekten zevk alan marazi ruhlu kişiler vardır. İnsanların hata ve yanlışları da olabilir. Bunun cezasını da maddî veya manevî olarak çoğunlukla çekmişler ve ibret almışlardır. Bunları ortaya dökmek ve yanında yüzüne gülerek arkasından kusurlarını saymak ahlâkî hastalıktır. Kâmil insan, gördüğünü örtmeli, görmediğini

(45) (toplucu bk.).Tamer Ayan, *Ruhsal Erdemsizlikler: Masonik Buket*, 1994

hiç söylememelidir. Masonlar, gıybetle savaşmak zorundadır. Savaşım, gıybet edeni susturup uyarmakla olur.

Yalan: Doğrunun tersini söylemek veya bilmediğini uydurmaktır. Amaç, karşısındakini geçici bir süre aldatmaktır. Çünkü, her yalan er geç ortaya çıkar ve sonuna kadar gizli kalmaz. Yalan güveni sarsarak toplumun ahengini bozar. Yalan yere yemin veya şahitlik büyük bir ahlâksızlıktır. Yalan, haram ve günahdır. Çünkü, doğrulukta mutluluk olduğu kadar, yalanda kötülük vardır. Yalanla mücadele, yalancının yalanını teşhirle ve yüzüne vurmakla yapılır.

İftira: Kişiyi yapmadığı veya hakketmediği fenalık veya suç yüklemektir. İftira, gıybetin daha kötü bir aşamasıdır. Bir bakıma, manevî cinayettir. Çünkü, bir kere yayılınca doğru olmadığının kanıtlanması zordur. Her iftira bir iz bırakır. İftira nedeniyle perişan olan insanlar vardır. Bir kişinin şerefine, haysiyetine ve hayatına yapılabilecek en büyük manevî saldırı iftiradır. İftiranın hiç şakası olamaz. Asılsız suç yükleyen, toplumdaki en aşağı yaratıklardır. Masonlar, iftiracının amansız düşmanıdır. Mücadele, müfteriyi *persona non grata* ilân ederek, sözünü kesmekle olur.

Haset: Akıl ve basîret eksikliğinden kaynaklanır. İki yüzlülüğe sebep olan bir kötü huydur. Haset, imrenmekten farklıdır. İmrenmek, başkasındaki özelliğin, varlığın veya başarısının kendisinde olması için özenmek ve gayret göstermektir. O'nda var, bende de olsa demektir. Haset, ben de yoksa; O'nda da olmasın düşüncesiyle, başkasında olanı çekememek ve kıskanarak kaybetmesine çalışmaktır. Başarılarla kulp takmaktır. İmrenmek insanı yüceltir, haset rezil eder. Alay, biriyle eğlenme, kibirlenme, gıybet ve iftiraya kadar varan kötü huyların edinilmesine sebep olur.

SONUÇ

Süleyman Mabedi'ndeki ikiz sütunlarının Hiram Abi tarafından yapılan özgün başlıkları aslında ne oldukları tartışmalı yuvarlaklardır. Bu yuvarlaklar, ağ örgüsü, zambaklar, iki yüz adet nardan oluşan Süslemelerle bezenmiştir. Masonlukta yakıştırıldığının aksine, bir tane 'ortası yarık büyük' nar değil de; tam ayrı ayrı 'iki yüz tane' nar vardır.

Bu ağ örgüleri, zambak işleri, narlar ayrı bir sembolizma entegrasyonu oluşturur. Her üçünün sembolizmalarının bir arasında hatırlanması faydalı olur.

1. Zambak (veya lotus) işle-
rinin sembolizması, **te-
mizlik, sâfiyet, iman,
ölümsüzlük, kutsallık,
barış, mâsumiyet, ada-
let, iffet, rahmet, şef-
kat**'tir. Bunlar Kişisel
Yüce Ahlâk İlkeleri'dir.
Çıracak çalışma planı kap-
samında işlenir.
2. Narların sembolizması,
**Kardeşlik, dayanışma,
dirlik, birlik, hayat,
ümit, refah, bolluk, be-
reket, verimlilik, üret-
kenliktir.** Bunlar da
Toplumsal Erdemler'dir.
Kalfa çalışma planı kap-
samında işlenir.
3. Ağ örgüsünün semboliz-
ması, zambak ve nar en-
tegrasyonu sağlayan ka-
talizörüdür. Ağ örgü-
sünün, "gözlerinin sıklı-
ğı ve birbirleriyle olan
ilişkisi nedeniyle", **birlik**
ve **dayanışmayı** sim-
geler. Ağ örgüsünün
sembolizması, **Evren-
sel Kardeşlik Sevgi-
si**'dir. Üstat Mason çalış-
ma planı kapsamında iş-
lenir.

Kişisel Yüce Ahlâk ilkeleriyle
Toplumsal Erdemler arasında
gerekli bağlantıyı sağladığı gibi,

Kardeşlik Sevgisini evrensel
boyutta doruğa çıkarır. Böylece,
zambağın simgelediği **Yüce**
Ahlâk İlkeleri; narların simge-
lediği **Toplumsal Erdemler**;
birlik ve dayanışma simgesi ağ
örgüsünün aracılığıyla **Ev-
rensel Kardeşlik Sevgisi** dü-
zeyine yükselir ve bütün insanlı-
ğa Ülkü Mabedi gerçeği olarak
yönelir.

Dünyada tek icadı Masonlar ger-
çekleştirmiştir. Süleyman Mabe-
di sütunlarının başlığı üzerinde-
ki "belirsiz" yuvarlakların yeri-
ne, Yerküre ile Gökküre'yi koya-
rak, melez sembolleri Masonlar
tarafından icat edilmiştir. Ma-
sonlar, **İman Simgesi** olan mis-
tik sütunlarla, Yerküre ve Gök-
küre gibi **Bilim Simgesi** leri bir-
leştirilerek, **Din ile Bilim** ara-
sında bir consensus sağlamışlar-
dır.

Yerküre ile Gökküre ve süsleme-
ler anlamlı bir sembolizma oluş-
turmaktadır. Ağ örgüsü aracıyla,
bütün, insanların kaynağının
aynı olduğunu olduklarını temsil
eder. Zambağın beyaz rengi,
dünyadaki insanlar arasındaki
barış ve sevginin sembolüdür.
Küreleri çevreleyen çok sayıda
narlar, dünyada yaşayan çeşitli
milletleri simgeler; narların ta-
neleri bu ülkelerde yaşayan in-
sanlardır. Ağ örgüsü işleri, ersu-
yunda olduğu gibi insanları bir-

birine yaklaştıran insanlık ülküsü ve bilincidir. Narların kalın kabukları bu ülkeleri ayıran siyasal sınırlar gibidir. Bu sınırların içinde her ülke diğeriinden ayrı bir bütündür; aynı narların içindeki nar taneleri gibi! Nar taneleri de birbirinden birer ince zarla ayrılmasına rağmen, gerek özsuyu, gerekse tohum olarak birbirinin aynısıdır. Nar tanelerini ayıran ince bir zar, başka narlardaki tanelerden ayıran ise narların kabuğudur. Eğer nar taneleri ayıklanıp da, bir kaba doldurulsa, onların her birini iyice tefrik etmek; 'bu tane şu narındır, o tane bu narındır' diye sınıflandırmak mümkün değıldir.

Bütün insanlar; din, dil, ulus, sınıır, renk ayrımı gibi 'ayırımıcı faktörleri' bir an için unutup bir araya gelseler; acaba, yeniden kaynaşmış bireylerin 'kimlik' kazanması mümkün olabilir mi?

Masonların güveni, **Yüce Ahlâk lkeleri ve Toplumsal Erdemlerle** donanııp, bireyi ve toplumu bozan çeşitli marazların üstesinden gelmek ve insanlar arasında **Evrensel Kardeşlik Sevgisi** sağlamaktır.

Ülkü Mabedi bu yüce ideal değıl midir?

KAYNAKLAR

AYAN, T., *Masonik Flora*, 1992

AYAN, T., *Bilgi ağı Masonluğu*, 1997

AYAN, T., *Ağacın Masonik Anatomisi*, *şakul Gibi*, 30, 1991

AYAN, T., *Yerküre-Gökküre*, *Mimar Sinan Dergisi* 76, 1990

BLACKMER, C.H., *The Lodge and The Craft*, Macoy, 1976

COIL, H.W., *Freemasonry through Six Centuries*, Macoy, 1980

EHRAT, A., *Mitoloji Szluğ*, 1992

FERGUSON, G., *Signs & Symbols in Christian Art*, 1964

HANÇERLIOĞLU, O., *Felsefe Sözlüğü*, 1957

HANÇERLIOĞLU, O., *İnanç Sözlüğü*, 1989

JACKSON, A.C.F., *Flora in the Ritual*, 1981,

MACKAY, A.G., *Jurisprudence of Freemasonry*, Macoy, 1981

ROBERTS, A.E., *The Craft and Its Symbols*, Macoy, 1973

STEINMETZ, G.H., *Freemasonry*, Macoy, 1976

WAITE, A.H., *A New Encyclopedia of Freemasonry*, Londra, 1970

TREES OF FREEMASONRY, *Square*, Vol.3, June 1997

DÜNYADA HÜRMAŞONLUĞUN GELECEĞİ!

Semih S. TEZCAN

THE FUTURE OF FREEMASONRY IN THE WORLD!

It has been a very well known fact that the total number of Freemasons in the world is steadily decreasing. However, it is not yet fully recognised that this reduction in numbers, may impose an inevitable vital risk to the Freemasonry, to the extent of partial extinction, in a foreseeable future.

The world population of Freemasonry dropped from a rough 5.0 million in 1980, to approximately 3.2 million in 1995. The average rate of decrease, based on the 1980 figures, in English speaking countries alone, representing almost 87 percent of the world population of Freemasonry, the matricul records dropped from 4.3 million to 2.8 million in the same fifteen year period. Therefore, some radical changes are needed urgently in shaping up the public images of the Freemasonry in these societies, so that the affiliation to Freemasonry for anyone, becomes attractive and prestigious.

1. Giriş

Dünya'da Hürmason sayısının gittikçe azaldığı çoktandır bilinen bir husustur. Ancak, bunun yaklaşan çok önemli hayati bir tehlike olduğu daha yeni fark edilmiştir [1]. Önceleri, dünya Hürmason sayısındaki

azalışın, belirli ülkelere ve belirli localara inhisar ettiği zannediliyor ve bu azalışın son kırk yıl içinde, genellikle İngilizce konuşulan ülkelerin hemen hemen hepsinde yaygın bir şekilde, durmadan devam ettiği pek fark edilmiyor veya üstünde durulmuyordu. Arada sırada, İngiltere Büyük Locasının gazete ilânları vererek yeni Hürmason adayları aradığını duyuyor; buna ve bunun gereğine pek inanmak istemiyorduk.

İstatistikler gözden geçirilince, bazı önemli ülkelerin Hürmason sayısında sürekli ve çok riskli bir azalma olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle, Amerika Birleşik Devletlerinde bu azalmanın 1960'lı yılların ortalarında başladığı biliniyor ama, günümüze kadar sürekli ve gittikçe artış gösteren bir tempo takip edeceği hiç akla gelmiyordu.

Bu azalışın, daha ziyade sosyal yapı değişikliğinden, refahın artışından, iş olanaklarının bolluğundan ve sık sık işyeri değiştirmekten kaynaklandığı ve dolayısı ile geçici bir mahiyet arzettiği düşünülüyor, günün birinde durumun düzeleceği ümit ediliyordu. Ancak, 1990'lı yılların ortalarına gelindiğinde, istatistikler açıkça gösterdi ki, dünyadaki Hürmasonların sayısında, yıldan yıla gittikçe artan oranlarda, sürekli ve büyük düşüşlerin olması önlenememektedir [2,3].

Bu sorun, ülkemizin tamamen dışındadır diye düşünüp, seyirci kalmamız doğru olmaz. Çünkü, dünya Hürmasonluğu tüm insanlar için bir 'Kardeşlik ve sevgi mabedi' oluşturmayı amaç edinmiştir. Bu amacın gerçekleşmesini engelleyecek her türlü soruna, özellikle bu sorunların, hür, demokratik ve gelişmiş ülkelerde var olmuş olmasının önemi de göz önüne alınarak, çözüm bulmak veya destek vermek hepimiz için bir kardeşlik görevi olmalıdır.

2. Dünyada Hürmasonların Sayısı

Hürmason dernekleri, 1982 yılı istatistiklerine göre, dünyada demokrasi ile yönetilen, insan haklarına saygılı, her türlü düşünce ve söz hürriyeti bulunan 45 ülkede faaliyet göstermektedir (*Tablo 1*). Son onbeş yıl içinde diktatörlüklerin ve totaliter rejimlerin kaldırıldığı bazı ülkelerde, yeni yeni kurulan Hürmason teşkilatları bu tabloya dahil edilmemiştir [3].

Hürmason sayısında sürekli azalış (-) olan ülkeler ile, sürekli artış (+) olan ülkeler ayrı ayrı gruplar halinde, *Tablo 2*'de gösterilmiştir. Görülüyor ki, Hürmason sayısı toplam 4.6 milyon olan 31 ülke ile, sürekli

bir azalma vardır. Öte yandan, Hürmason sayısı sadece 160 981 olan 14 ülkede, sürekli bir artış söz konusudur. Ancak, artış bulunan ülkelerdeki Hürmason sayısı, dünyadaki toplam Hürmason sayısının sadece yüzde 3.3'ü olduğu için, nispeten bu küçük artışların sonuca hiçbir etkisi yoktur. Dolayısı ile, bazı ülkelerde artış olsa da, tüm dünyadaki Hürmason sayısında sürekli bir azalma vardır.

3. Hürmason Sayılarındaki Azalış Oranları

Tüm dünyadaki Hürmason nüfusunun yüzde 87'sini temsil eden 12 ülkenin 1980 ve 1995 yıllarına ait Hürmason sayıları topluca *Tablo 3*'de verilmiştir. Bu tablodaki değerler Ref [1] ve [2]'den derlenerek alınmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1980 yılında 3.25 milyon olan Hürmason sayısı, gittikçe artan bir hızla, 1995 yılında 2.1 milyona düşmüştür. Azalış oranı, 1980 yılı baz alınırca, yılda ortalama %2.3'tür.

Keza, İngiltere'de 1980 yılında 620 000 olan Hürmason sayısı, onbeş yıl içinde, 420 000'e düşmüştür. En büyük düşüş, Avustralya ve Yeni Zelanda'da olmuştur. Bu ülkelerdeki Hürmason sayısı, yılda ortalama %3.5 oranında bir azalma ile, 1980'de 266 700'den, 1995'de 128 500'e, yani yarıdan daha aza düşmüştür. Kanada'daki azalış da aynen İngiltere'de olduğu gibi, yılda ortalama %2.1 oranında seyretmiştir.

Görülüyor ki, İngilizce konuşulan ve *Tablo 3*'de verilen en önemli 12 ülkedeki Hürmason sayısının %99'unu temsil eden 5 ülkede, Hürmason sayısı 1980 ile 1995 yılları arasında geçen onbeş yıl içinde, yılda ortalama %2.4 oranında azalarak, 4.3 milyondan 2.8 milyona düşmüştür. Düşüşün, sürekli olması ve üstelik yıldan yıla gittikçe artan oranlarda seyretmesi tehlikenin boyutunu daha da büyötmektedir.

4. İleriye Doğru Projeksiyon

Konuşma dili İngilizce olan başlıca 5 ülkenin (*ABD, İngiltere, Avustralya, Yeni Zelanda, Kanada*) Hürmason sayılarındaki azalma ve bu azalmanın ileriye dönük olarak projeksiyonu, *Şekil 1*'de gösterilmiştir. En iyimser bir tahminle yaklaşık olarak, 2020'li yıllarda bu ülkelerdeki toplam Hürmason sayısının epey azalarak 800 bin mertebesine düşeceği ve belki de, bir çok Locanın kapanarak, bugünkü (2002) Loca sayısının onda birine düşeceği anlaşılmaktadır.

İngiltere Büyük Locası tarafından, 1985 ilâ 2000 yılları arasında yeni tekris olan çırak Hürmasonlara verilen diploma sayıları ve bu sayıların 2010 yılı için tahmini değeri Şekil 2'de gösterilmiştir. Buna göre, aynı tempo devam ederse, yaklaşık 2030 yılından itibaren, İngiltere'de Hürmasonluğa kabul edilecek aday sayısı hemen hemen sıfıra düşecektir.

5. İngiltere'den Bir "Eyalet" Örneği

Örnek olarak, İngiltere'nin East Lancashire Eyaletindeki 407 Locanın 1997 ve 2010 yılları arasında, ölüm ve istifalardan sonra geriye kalacak matrikül sayıları Şekil 3'te gösterilmiştir. Matrikül sayısı 1997'de 10 529 iken, sadece ölüm ve istifalarla, 2010 yılında 4 825'e düşecektir.

East Lancashire Eyaletinde tüm Localara 1997 yılında 370 yeni harcı alınmıştır. Bu sayının 2010 yılında 214'e düşeceği tahmin edilmektedir^[1]. O halde onüç yıl içinde yılda ortalama 292 tekris yapılacak demektir. Yeni girenlerin, 1997 ilâ 2010 yılları arasında geçecek onüç yıl içinde yaklaşık %40'ının istifa veya ölüm nedeni ile ayrılacağı düşünülmektedir. Bu takdirde, 2010 yılına kadar matriküle eklenecek net Hürmason sayısı $13 \text{ yıl} (292 \text{ üye}) 0.60 = 2 \ 277$ olacaktır. Ölüm ve istifalardan sonra 2010 yılında geriye kalacak 4 825 Hürmasona, yeni üye sayısı olan 2 277 eklenirse, 2010 yılındaki toplam matrikül sayısı 7 102 eder.

Görülüyor ki, en muhafazakâr bir tahminle, East Lancashire'daki matrikül sayısı, onüç yılda 10 529'dan 7 102'ye inecek ve yılda ortalama azalış oranı, 1997'ye kıyasla, %2.5 olacaktır. Ölüm, istifalar, çıkarılmalar aynen bu tempoda devam eder ise, yaklaşık 2040 yılında East Lancashire Eyaletinde matrikül sayısı mutlak sıfıra inecektir. Şüphesiz, belirli bir sayının altında çalışamayacak olan localar çok daha evvel, 2030'lu yıllarda sıra sıra kapanacaktır. Eğer, etkin bazı önlemler alınmaz ve bir 'rönesans' hareketi yapılamaz ise, kaçınılmaz bu acı sonuç İngiltere'nin diğer eyaletleri için de geçerli olacaktır.

6. Matrikül Sayısı Artan Ülkeler

Türkiye ve kıt'a Avrupası'nın bazı ülkelerinde, örneğin Almanya, Türkiye, Finlandiya, İsviçre, İrlanda, Avusturya ve Lüksemburg'da durum bunun tamamen tersidir. Matrikül sayılarında, *Tablo 3'ten* görüleceği üzere, devamlı bir artış gözlenmektedir.

İtalya, Fransa, Norveç, İsveç, Danimarka ve Yunanistan'da da durum aynıdır^[3]. Ancak, kıt'a Avrupası'ndaki Hürmason sayısında görülen bu artışların tüm dünyadaki Hürmasonların toplam sayısını arttırması veya anlamlı bir şekilde etkilemesi söz konusu değildir. Çünkü, kıt'a Avrupası'nda 7 ülkenin Hürmasonlarının toplam sayısı nisbeten ufaktır ve İngilizce konuşulan 5 ülkedeki toplam Hürmason sayısının, 1995 rakamları, ile sadece %1.8'dir.

Matrikül sayısı artış gösteren 7 ülkenin, ileriye dönük projeksiyonları *Şekil 4*'te grafik olarak gösterilmiştir. Buna göre, yıllık artış oranları, 1980'e kıyasla, Almanya'da %2.1, Türkiye'de %7.4, Finlandiya'da %2.2, İsviçre'de %0.6, İzlanda'da %3, Avusturya'da %1.2 ve Lüksemburg'da %4'tür.

Fransa'da gayrimuntazam olan *Büyük Şark (Grand Orient) Obediyansı'nın* 1976 yılında 40 bin olan üye sayısı sürekli azalarak 36 bine inmiştir. Bunun nedenlerinden biri de, *Büyük Şark Obediyansı'nın* günlük siyasal ve sosyal problemlerle iç içe olmasıdır. Halbuki, 1994 yılında üye sayısı 22 bin olan, Fransa Millî Büyük Locası (*Grande Loge Nationale Française - GLNF*)'nin üye sayısı 1994'e kıyasla ortalama %6.5 gibi yüksek bir artış hızı göstererek, 2001 yılında 32 binin üstüne çıkmıştır.

Görülüyor ki, yıllık ortalama üye artış oranı dünyada en yüksek olan ülke Türkiye'dir. Hürmason sayısı yıldan yıla artan bu ülkelerin hepsi birlikte düşünülürse, yıllık ortalama artış oranı 1980'e kıyasla %2.6 olur. Ne var ki, bu başarılı artışın gücü, dünyadaki diğer ülkelerde yer alan büyük düşüşleri telâfi edebilecek nitelikte değildir. Gerçekten, Hürmason sayıları azalan ve artan 12 ülke hep birlikte düşünülürse, global azalış oranı yılda ortalama %2.3 olur.

7. Dünyada Matrikül Sayısının Geleceği

Dünyada, 1982 yılı itibarı ile, 45 ülkede kayıtlı Hürmason sayısı yaklaşık olarak 4.8 milyon olup, *Tablo 2*'de ülkeler ve coğrafi bölgeler bazında ayrıntıları ile gösterilmiştir. Hürmason sayıları, azalan ülkelerdeki yıllık azalış oranını, 1982'ye kıyasla ortalama %2.4 ve Global Hürmason sayısındaki azalış oranını *Tablo 3*'de gösterildiği gibi, yılda ortalama %2.25 kabul edersek, 1982 yılında 4.8 milyon olan Hürmason sayısının, 2002 yılında yaklaşık 2.64 milyona düşeceğini hesaplayabiliriz.

Matrikül sayıları genellikle artan ve Tablo 2'de gösterilen 14 ülkenin toplam Hürmason sayısı 160 981 gibi, dünya Hürmason topluluğu yanında çok ufak olduğu için, bu 14 ülkedeki çok küçük artışlar, yirmi yılda dünya genelinde beklenen 2.24 milyonluk büyük azalışı telafi edebilecek nitelikte değildir. Dolayısı ile, global Hürmason sayısındaki kaçınılmaz düşüş, 1982 yılına kıyasla, yılda ortalama %2.25 gibi oldukça yüksek bir değerde seyretmektedir.

Hürmason sayısındaki düşüş hızının, alınacak bazı önlemlerle, bir miktar frenleneceği varsayılırsa, matrikül sayılarının önümüzdeki yirmi yılda ne olacağını hesaplamak kabildir. Yapılan tahminler, Şekil 5'te grafik olarak gösterilmiştir. Önümüzdeki yirmi yılda, global Hürmason sayısındaki azalış hızının, gene 1982 yılı bazında, %2.25'lerden %1.9'a düşeceği varsayılmıştır. Buna göre, 1982 ilâ 2022 yılları arasında global Hürmason sayısında 4.8 milyondan 0.6 milyona inen önemli bir düşme, bazı Avrupa ve Asya ülkelerinde ise, toplam 160 binden 550 bine çıkan, önemli bir artış öngörülmektedir.

8. Çıkarılma ve İstifaların Yaş Ortalaması

İngilizce konuşulan ülkelerde, zamanla üye sayısının nasıl değiştiğini öğrenebilmek için çeşitli yörelerdeki 8 Locanın matrikül cetvelleri incelenmiş, istifa yolu ile ayrılanların veya aidatlarını ödemediği için üyelikten çıkarılanların masonluk yaşlarının ne olduğu araştırılmıştır [4]. Araştırmaya İngilterede *Mellor 3 844*, *Mellor 1 744*, *Welbeck 2 890*, Avustralya - Queensland'da *Coora 232*, *Lord Salton 98*, Kanada - Alberta'da *Concord 124*, Kanada - Ontraio'da *Granite 446* ve ABD - Montana'da *Ashlor 19* Locası katılmıştır.

Bu araştırmanın sonuçları Şekil 4'te gösterilmiştir. Görülüyor ki, 1945 ve 1950 yıllarında üyelikten çıkma veya çıkarılmada masonluk yaş ortalaması 18 ilâ 21 iken, 1990'lı yıllarda bu yaş ortalaması 4.7 yıla düşmüştür. Demek ki, üyelikten çıkan veya çıkarılan üyelerin, üyelik yaşı gittikçe düşmektedir. Bu da, Hürmasonluk mesleğine karşı duyulan bağlılığın gittikçe çok çabuk zayıfladığına bir işarettir.

9. Matrikül Sayısındaki Azalmanın Nedenleri?

İngilizce konuşulan ülkeler başta olmak üzere, Hürmasonların dünya genelindeki üye sayılarının, 1980 ilâ 2000 yılları arasındaki 20 yıl içinde, yaklaşık %50 azalmasının nedenlerinin başında, bir harici et-

ken bulunduğuna inanılıyor [1]. Harici etken olarak, kişinin sosyal bağlardan uzak, kendi içine dönük ve daha ziyade bireysel olarak, öz-gürce yaşama arzusu gösterilmektedir [6].

Özellikle, 1960'lı yıllardan sonra insanlarda ister kilise olsun, ister Hür masonluk veya herhangi bir sosyal yardımlaşma derneği olsun, genelinde sosyal organizasyonlardan bir kaçış başlamıştır. Kişiler, TV-başını tercih eder olmuşlar, topluma hizmet vermeği düşünmek yerine, kendilerine ve kendi çıkarlarına odaklanan egoist bir kafa yapısı içine girmişlerdir. Hür bir toplumdan (*liberal*), sorumluluk ve yardımlaşma duyguları azalan 'serbest' (*libertarian*) bir topluma dönüşüm olmuştur .

Giyim kuşamda serbesti, aile bağlarında serbesti, iş yaşantısında serbesti, cinsellikte serbesti, görev ve sorumluluktan ziyade hakları kovalayıp elde etmede serbesti, genç nesillerin yaşam felsefesi olmuştur. Onun için, Hürmasonluğun hiyerarşik ve otokratik düzeni onların ilgisini çekmemiş ve çekmişse de çok çabuk sıkılıp kaçmışlardır.

Hürmasonluk, üyelerini elbette içinde bulunduğu toplumdan alır. Toplumda eğer, toplumsal çıkarlar yerine, 'kişisel özgürlükler' veya 'kişinin hak ve menfaatleri' ön planda ise, bireylerin arayış ve beklentileri bu yönde ise, Hürmasonluğun bu tür bir yaşam felsefesinden olumsuz yönde etkilenmemesi söz konusu olamaz.

Üye sayısındaki azalmanın dahili nedenleri arasında ise, ruhsal ve zihinsel yönden yeterli ilham ve eğitimin verilememesi, masonik değerler, masonik ideallerin ve karşılıksız sevginin yüceliğinin yeterince aşılanamaması vardır.

10. Hürmasonluk Bünyesinde Alınabilecek Önlemler

Harici âlemdeki yaşam felsefesini ve değer yargılarını değiştirmek olanağı bulunmadığına göre, üye olanları tutkulu bir şekilde bağlamak, onlara daha yararlı olabilmek ve bu yol ile, üyelikten çıkma ve çıkarılmaları asgariye indirebilmek için neler yapılması gerektiği, Büyük Locaların son zamanlarda en önemli bir araştırma konusu olmuştur. İngilizce konuşulan çeşitli ülkelerde, özel komisyonlar kurularak, yaptırılan araştırmalarda varılan sonuçlardan bazıları şunlardır[1].

a) Katılma yaşı

Katılma yaşını öne çekmek çabası pek etkin bir sonuç veremeyecektir. Çünkü, son 50 yıl içinde katılım yaşı 5 oynayarak, ortalama 40 yıl olmuştur.

b) Üstadı Muhteremliğe geçiş süresi

Üstadı Muhteremliğe geçiş için normal süre 10 yılın üstünde iken, üye sayısı azalan Localarda, üye kaçışını önlemek için bu süre 5-6 yıla indirilmiştir. Buna rağmen, başarısızlıklar olmuş ve üye kaçıışı önlenememiştir. Çözümün burada yatmadığı anlaşılmıştır.

c) Toplantı yeri sorunu

Bazı yörelerde şehrin kalabalıklaşması, toplantı yerinin yetersizliği veya güvensizliği, park yeri sorunu, üyelerin şehir merkezinden uzak sayfiye yerlerine taşınması gibi nedenlerle toplantıya gitmekte isteksizlik olduğu sonucuna varılmıştır.

d) Eğitimde yetersizlik

Hürmasonluğun amaçlarının anlatılmasında, masonik değerlerin aktarılmasında, ruhsal ve zihinsel zenginliğin kazandırılmasında, hamtaştan erdemliğe giden yolun tanıtılmasında ve Hürmasonluğun toplumun ahlâki stabilitesi için kaçınılmaz olduğunun vurgulanmasında, eğitimin, örnek olmanın, rehberliğin ve araştırmacılığın yetersiz kaldığı anlaşılmıştır. Vakit geçirilmeden, localarda seremonilerle eğitime ayrılan vakitlerin sıhhatli bir şekilde dengelenmesi gereği önerilmiştir.

Kanada-Alberta'da 1995 yılında 263 yeni üyeden %20'si çırak derecesini tamamlamadan localarını terketmiştir. "*Böyle giderse, 2020 yılında localarımız yaşlılar kulübü haline dönüşecek ve en geç 10 ilâ 20 yıl sonra da kapanmak zorunda kalacaktır*" sonucuna varılmıştır.

e) Değişikliklere ve yeniliklere kapalı olmak

Hürmasonluk geleneklerine sıkı sıkıya bağlı otokratik bir kuruluş olduğu için, Büyük Localar üyelerden veya localardan

gelebilecek değişiklik veya yenilik önerilerine genelde hep kapalı kalıyor. Büyük Localar, locaların çalışmalarında onlara daha büyük özgürlükler tanımalı ve " geçmişimiz, ne kadar şanlı olursa olsun, geleceğimize ayak bağı olmamalıdır. Statükocu olmak, yeni görüş ve önerilere kapalı olmak yerine, disiplini elden bırakmadan, mesleğimize yararlı önerileri hoş karşılamalıyız " görüşü genelde ağır basıyor.

f) **Halkla ilişkiler bölümü**

Haberleşmenin, internet "e-mail" aracılığı ile yapılmasının yararlarına işaret edildikten sonra, Büyük Loca'nın üyeleri ile, üyelerin ailesi ile, toplum ile, medya ile, sivil toplum örgütleri ve diğer sosyal organizasyonlar ile ilişkileri masonik imajı yüceltecek bir biçimde sürdürebilmek için, profesyonel bir "*Halkla İlişkiler*" bölümünün ihdas edilmesi önerilmektedir. Bu fikir halen, bir çok Büyük Loca tarafından uygulamaya konulmuştur.

11. İyileştirme Çalışmalarının Konu Başlıkları

Çeşitli Büyük Localar'da kurulan inceleme komisyonları, üye sayısının muhafazasında veya artırılmasında aşağıdaki faktörlerin ne gibi etkilerinin olduğunu araştırmaktadır :

1. Toplantı binasının fiziki şartları
(*Ev-iş yerine yakınlık, park yeri sorunu, müstakil yemek salonu, v.b.*)
2. Toplantı saatinin uygunluğu
(*Londra'da 16:30 çok erken bulunup şikâyet konusu oluyor!*)
3. En çok hangi derecede çalışma yapılacağı
(*1. nci, 2. nci ve 3. ncü dereceler arası denge?*)
4. Localarda optimum matrikül sayısı
(*Bazan 400 üyeli bir locada görevliler yetersiz kalıyor! İskoçya örneği!*)
5. Ritüel tipinin rolü
(*Oldukça zor ve karmaşık Amerikan Webb ritüeli mi? İngiliz Emülâsyon ritüeli mi?*)
6. Her derecede çalışma - araştırma yükü ne olmalı?
(*Çok az bir çalışma ile geçiştirme, bağları güçlendirmek yerine zayıflatabilir.*)

7. İletişim konuları ne kadar etkin olmalı?

(Üyeler arasında; Loca - üye arasında; Büyük Loca - Loca arasında; Localar arasında, Loca-aile arasında; Aileler arasında; Loca-hariciler arasında; Büyük Loca ile kamu ve özel kuruluşlar arasında; Büyük Loca-Medya arasında v.b. Bütün bunları yönetecek profesyonel bir kuruluş görevlendirilebilir - ABD örneği veya Halkla İlişkiler Bölümü kurulabilir - Avustralya örneği!)

8. Tekrislerde maksimum harici sayısı

(Türkiye'de 5 ile sınırlıdır ama, bazı ülkelerde toplu tekrisler yapılmaktadır!)

9. Loca'ya konferansçılar bulunması sorunu

(Loca içi konuşmacılar; Diğer localar'dan gelenler; Bölge eğitim üstadları - Avustralya örneği; Profesyonel araştırma birimleri - ABD örneği!)

10. Harmoni mi ? Kardeş sofrası mı?

(Loca çalışmalarından sonra, çay-meşrubat-bisküvi partisi Kuzey Amerika'da çok yaygındır. - Harmoni örneği. Bazı ülkelerde banket nitelikli kardeş sofraları düzenlenir! Hangisi? Kardeş sofrası eğitim sohbetlerinin yararları?)

11. Giriş ve yıllık aidatın seviyesi

(Giriş aidatı 100 \$ - 1000 \$, Yıllık aidat 30\$ - 150\$ olabiliyor! Hangisi)

12. Toplantı sıklığı

(Haftada bir, iki haftada bir, ayda bir, iki ayda bir?)

12. Üye Sayısının Azalması Ne Sonuç Doğurabilir?

Dünyadaki Hürmason sayısında son 40 yıldır hızlı bir düşüş olduğu sayılarla ispatlanmaktadır. Ancak, bu düşüşün, mesleğin tamamen kapanması ve 'neslin tükenmesi' anlamına gelip gelmeyeceği konusunda çelişkili görüşler ileri sürülmektedir :

İyimser görüşte olanlara göre ;

"Bu azalış geçicidir. Mesleğimizin üçyüz yıllık muhteşem bir geçmişi vardır. Bu süre içinde, zaman zaman inişler ve çıkışlar olmuştur. Hürmasonluk, bir dönem itibar ve üye kaybedebilir ama ondan sonra itibarının ve prestijinin çok yüksek olduğu yeni bir

döneme girilir. Savaşlar ve toplumsal çalkantılarla bu iniş-çıkışlar olabilir. Ama Hürmasonluk yer yüzünden hiçbir zaman kaybolmayacaktır. Üye sayısında kayda değer azalma olsa da, bu önemli değildir. Önemli olan, geride kalan az sayıdaki üyenin, Hürmasonluğa tutku ile bağlanmasıdır".

Aksi görüşte olanlara göre ;

"Bu üye azalışı çok ciddi boyutlardadır. Dünya Hürmason nüfusu, 1980'e kıyasla, yılda ortalama %2.3 oranında hızlı bir azalışa geçmiştir. Eğer, radikal bazı önlemler alınmaz ise, teorik olarak, bu tempo ile yaklaşık 30 sene sonra dünyadaki Hürmason sayısı bir hiçe inecektir. Çünkü, büyük gayretler ve fedâkarlıklara rağmen, bu düşüşü genel olarak durdurmak mümkün olmamıştır. Bu yüzden, belki de 30 yıl daha beklemeden önce çalışma olanağı ve finansman kaynağı bulamayan Büyük Localar yavaş yavaş kapanıp yok olacaktır. Şüphesiz, inançlı ve tutkulu bazı kardeşlerin gayretleri ile, bazı ülkelerde Hürmasonluk çalışmaları devam edebilir. Ancak, bu arzu edilen bir sonuç değildir.

Soruna yüz çevirmek, onu görmezden gelmek bizi kurtarmaz. Sorun daha büyümüş olarak, ileride karşımıza dikiliverir. Dolayısı ile, vakit geçirmeden, Hürmason topluluğu bu düşüşü 'durduracak' değil, çünkü kimse bunu durduramaz, ama 'frenleyebilecek' önlemleri almalıdır".

13. Masonik Çalışmalarda Görülen Farklılıklar

Tipik bir Avrupa ülkesi (*meselâ Türkiye*) ile, İngilizce konuşulan tipik bir ülke (*meselâ ABD*) arasında, masonik çalışmalar bakımından önemli farklar göze çarpmaktadır. Şimdi dilerseviz, ABD'deki Mr. Williams K. ile, Türkiye'deki Necati K.'in durumlarını kısaca karşılaştıralım: ABD'de, bir dereceden diğerine terfi ederken Williams K.'den hemen hemen, kalıplaşmış bir iki cümle dışında, hiçbir şey istenmezken, Türkiye'de Necati K.'den yoğun bir masonik faaliyet içinde olması beklenir. Şöyle ki;

- Toplantılara devam şartı,
- Derecesini iyi anlamış olduğunun sözlü bilgi yoklaması yolu ile kanıtlanması,
- İdari, sosyal ve eğitimsel olarak loca faaliyetlerine aktif katılım,

- Derecesi ile ilgili tez yazması,
- Her derecede en az bir yıl süre geçmesi ve özellikle Üstadı Muhterem olabilmek için en az 7 yıl geçmesi,

Bunlar daha çok yazılı kurallardır. Bir de Necati K.'imizi, locasına sıkı sıkıya bağlayacak, ancak loca'dan loca'ya biraz azalıp çoğalabilen ve yazılı olmayan aktiviteler manzumesine bir göz atalım :

- Loca kuruluş yıldönümü partileri (*Ailelerle*),
- Tenue Blanche partileri, müzik, eğlence ve kültür şöenleri,
- Şehir içi, yurt içi, yurt dışı grup gezileri,
- Ailelerle toplu seminer-tatil organizasyonları,
- Hasta kardeş ziyaretleri,
- Zincir grupları ve zincir başları ile etkin ve kişisel, sıcak ve anlamlı haberleşme yöntemi,
- Harici âlemde kardeşlerin birbirleri ile yakın ilişkileri,
- Harici âlemdeki kişilere uzatılan dostluk elleri,
- Kardeş sofrası sohbetleri

(A.B.D. ve İngiltere'de Williams K. için bıçak-çatal masonluğu denilen bu sofralar tenkit konusu olurken, Necati K. için bu sofralar eğitimsel, kültürel, aktüel, sosyal ve medika konuların en yetkin ağızlarından dile getirildiği doyulmaz sohbet meclisleri niteliğindedir!)

- Ritüelik ve seremoniyel akşam yemekleri (*Agap*),
- Evliliği kutlama törenleri,
- Elektronik < e-mail > yolu ile, idari, sosyal, kültürel, edebi v.b. konularda etkin haberleşme sistemi,
- Eğitim veya meslekleri aynı olan kardeşler arasında özel gruplar oluşturularak sıcak ve yakın ilişkiler tesisi

(Doktor kökenliler, Maliyeciler, Ankara Koleji mezunları, Galatasaray Mezunları, Boğaziçi Mezunları, v.b. birliktelikler)

- Loca içinde ve dışında kardeşlerin doğum günü ve evlilik yıldönümü kutlamaları,
- Belirli periyotlarda 'masonik yaş' yıldönümü kutlamaları,
- Loca içinde kardeşler tarafından, loca dışında ise Hariciler tarafından verilen çeşitli konferanslar.

14. Belson K.'in Bir Denemesi

Örnek olarak verilen Türkiye'deki sistemin, kardeşleri localarına çok daha sıkı bağladığı hususu, İngiltere'de yapılan özel bir çalışmada âdeta ispat edilmiştir. Geoffrey Belson Kardeş tek localı bir yörede, Üstadı Muhterem olarak, 'ölmekte' olan bir loca'nın başına geçince, yukarıda Necati K. için sıralanan çalışma sistemine çok yakın bir uygulamaya başlatmıştır^[1]. Hürmason adaylarını oldukça 'elit' bir tabakadan seçmeğe özen göstermiş, tahkikatları en az 6 ay ilâ 12 ay sürmüş, giriş ve yıllık aidatları, adayların verebilecekleri maksimum seviyeye çıkarmış, her Çırak Masona 50 sayfalık eğitim kitapçığı vermiş, Loca'da eğitimsel ve kültürel konferanslar organize etmiş, terfileri beceri ve liyakata bağlamış, ailelerle sıkı bir ilişki kurmuş ve kardeşlere 'Locaların onlar için çok özel bir yer olduğu' imajını vermiş! Sonuç? İstifaların arkası kesilmiş ve azalmakta olan üye sayısı hızla artmaya başlamış !

Görülüyor ki, Necati Kardeşin içinde bulunduğu masonik çalışma sistemi, İngiltere'de Belson Kardeşin de işine yaramış! Dileriz, bu tercihi İngilizce konuşulan ülkelerdeki tüm locaların Üstadı Muhteremleri de yapsın!

15. Sonuçlar

Yukarıda açıklanan bilgilerin ışığında, dünya genelinde Hürmasonluğun geleceği için aşağıdaki sonuçları çıkarmak kabildir :

1. Kıt'a Avrupasında, Türkiye başta olmak üzere, Almanya, Fransa ve İtalya gibi ülkelerde, 1980 yılına kıyasla, matrikül sayılarında yılda ortalama %2.6 oranında bir artış vardır. Türkiye, 1980 yılına kıyasla, yılda %7.4 oranında büyümekte ve böylece dünyanın en hızlı büyüyen ülkesi olmaktadır.
2. Matrikül sayısı artan bu ülkeler dünya genelindeki toplam matrikül sayısının en çok %2'sini temsil ettiği için, sorunun çözümünde bu artışların örnek masonik çalışma biçimi sergilemekten öteye, önemli bir etkinliği yoktur.
3. Bazı Avrupa ülkelerindeki artış hızına bakarak, günün birinde İngilizce konuşulan ülkelerde de buna benzer artışların olabileceğini ümit etmek bir hayaldir. Çünkü, 1982'ye kıyasla, adı geçen Avrupa ülkelerinde 10 000 nüfusa düşen Hürmason sayısı ortalama 2.7 kişidir. Halbuki, İngilizce konuşulan ülkelerde bu sayı, mesela A.B.D'de, 137'dir. Dolayısı ile, Avrupa ülkelerinin toplum içinden yeni üye seçebilme şansları, A.B.D'ye nazaran en az $(137/2.7)=50$ kat daha fazladır. Başka bir deyiş-

le, A.B.D. kendi toplumundaki Hürmason adayı kontenjanını epey kullanmış ve adeta tüketmiş durumdadır. Avrupa'nın ise büyüme yönünde alacak daha çok yolu vardır.

4. İngilizce konuşulan ve tüm dünya Hürmason nüfusunun yaklaşık %87'sini temsil eden ülkelerde, 1980 yılına kıyasla, matrikül sayısındaki azalış yılda ortalama %2.3'tür. Bu tempo ile, teorik olarak, yaklaşık 35 yıl sonra Hürmasonik çalışma yapabilecek Loca kalmayacağını hesaplayabiliriz. Ancak, bu düşünce masonik üyeliğe kazandırılacak yeni itibar ve prestij ile, masonik eğitime ve masonik değerlere verilecek ağırlık ile, masonik yönetim, organizasyon ve Loca çalışmalarında yapılacak yönlendirici yeni yaklaşımlarla frenlenebilir. Herhalde, Hürmasonik matrikül sayısını 1950'lerdeki parlak haline getirmek bir hayal olur.
5. Dünya genelindeki ısrarlı ve gittikçe artan bir hızla seyreden üye sayısı azalışının Hürmasonluğa getirebileceği, doğrudan veya dolaylı, istenmeyen tehlike ve zararları bertaraf edebilmek için yapılacak şey; bu azalış gerçeğinin bir sorun olduğunu kabullenmek, bu sorunu Büyük Loca'ların gündemlerinde aktif bir şekilde tutmak, sorunun mahiyetini her toplum için ayrı ayrı iyice analiz ederek, gereken stratejik kararları almak ve uygulamaktır.
6. Ülkemizin dışında ve bize çok uzaklarda diyerek, dünya Hürmasonluk camiasını tehdit eden bu hayati soruna big: ne ve se-yirci kalmamalıyız. En azından, aynı konularda bel:leri araştırmaları yapmalı, bilgi ve tecrübe birikimlerimizi, arzu duyan diğer Büyük Localarla paylaşmalı ve gelişmeleri yakından takip etmeliyiz.

R E F E R A N S L A R

- [1] Belton, J., and Henderson, K. W., "**Freemasons - an Endangered Species ?**", *Ars Quatuor Coronatorum, Transactions of Quatuor Coronati Lodge No. 2076, Butler and Tanner Ltd., London, Vol. 113, October 2001, pp. 114-149.*
- [2] "**List of Lodges - Masonic**", *Pantagraph Printing and Stationery Co., Illinois, USA, 1998.*
- [3] Henderson, K. W., **Masonic World Guide**, *Lewis Masonic Publishers, Terminal House, Shepperton, Middlesex, England, 1984, pp. 414-415.*
- [4] Belton, J., "**The Missing Master Mason**", *Internet Lodge No. 9 659, 1999, <http: // internet.Lodge.org.ok>, and Lodge Membership Registers in England and Canada.*
- [5] Sacks, J., "**The Politics of Hope**", 1997, ISBN 0-224-04329-3.

Tablo : 1a. Coğrafi Bölgelere Göre Hürmasonlar (1)

ÜLKE ADI	NÜFUS 1982	MATRİKÜL SAYISI 1982	10 000 NÜFUS içindeki payı
	<i>milyon</i>	<i>kişi</i>	<i>kişi</i>
Orta Amerika	109.1	60 578	5.6
Kosta Rika	3.5	500+	1.5
El Salvador	4.3	350-	0.8
Guatemala	6.6	1 000-	1.5
Meksika	75.0	32 450+	4.3
Panama	1.8	500-	2.8
Küba	9.6	19 278-	20.1
Dominik	5.0	2 000-	4.0
Portoriko	3.3	4 500-	13.6
Kıt. Avrupası	228.6	60 942+	2.7
Avusturya	7.5	1 800+	2.4
Fransa	65.5	8 000+	1.2
Almanya	61.0	21 000+	3.4
Yunanistan	6.6	2 500+	3.8
İtalya	81.6	24 000+	2.9
İsviçre	6.4	3 642+	5.7
Benelüks Ülkeleri	24.0	8 200-	3.4
Belçika	9.7	1 200-	1.2
Lüksemburg	0.4	200-	5.6
Hollanda	13.9	6 800-	4.9
İskandinavya	22.3	64 016+	28.7
İsveç	8.3	24 000+	29.1
Danimarka	5.1	20 000+	39.4
Finlandiya	4.8	4 100+	8.6
Norveç	4.1	15 916+	39.5

(1) Hürmasonlara ait istatistik bilgiler 1982 yılına aittir. Artı (+) işareti, hürmason sayısında artış olduğunu, Eksi (-) işareti, azalış olduğunu gösterir (3).

Tablo : 1b. Coğrafi Bölgelere Göre Hürmasonlar (Tablo 1a'nın Devamı) (1)

ÜLKE ADI	NÜFUS 1982	MATRİKÜL SAYISI 1982	10 000 NÜFUS içindeki payı
	<i>milyon</i>	<i>kişi</i>	<i>kişi</i>
Güney Amerika	214.7	90 404-	4.2
Arjantin	26.7	7 150-	2.7
Bolivya	4.8	1 500-	3.1
Brezilya	125.0	64 000-	5.1
Şili	10.7	6 000+	5.6
Kolombiya	2.1	300-	1.5
Ekuador	7.6	600-	0.8
Peru	16.5	5 004+	3.0
Paraguay	3.1	750+	2.4
Uruguay	5.6	600-	1.1
Venezuela	12.6	4500-	3.5
Kuzey Amerika	252.2	3 277 208-	130.0
A.B.D.	225.0	3 082 353-	137.0
Kanada	27.2	194 855-	71.9
Britanya Adaları	58.0	955 000-	164.6
İngiltere	47.4	600 000-	126.6
İskoçya	5.4	300 000-	556.0
İrlanda	5.2	55 000-	105.3
Güney Pasifik	20.3	236 537-	116.5
Avustralya	16.8	201 497-	120.5
Yeni Zelanda	3.5	35 040-	100.0
Diğer Ülkeler	847.9	48 402	0.6
Güney Afrika	34.2	5 500-	1.6
Japonya	110.0	3 879-	0.4
Filipinler	45.0	15 037+	3.4
Hindistan	605.0	13 647+	0.2
İsrail	3.6	3 000-	8.4
İzlanda	2.1	2 079+	9.9
Türkiye	48.0	5 260+	1.1
DÜNYA TOPLAMI	1 777.1	4 801 287-	27.0

(1) Hürmasonlara ait istatistik bilgiler 1982 yılına aittir. Artı (+) işareti, hürmason sayısında artış olduğunu, Eksi (-) işareti, azalış olduğunu gösterir (3).

Tablo : 2. Matrikül Sayısı Azalan ve Artan Ülkeler (1)

ÜLKE SAYISI	ÜLKE ADI	NÜFUS 1982	MATRİKÜL SAYISI 1982	10 000 NÜFUS içindeki payı
		<i>milyon</i>	<i>kişi</i>	<i>kişi</i>
1	A.B.D.	225.0	3 082 353-	137.0
1	İngiltere	47.4	600 000-	126.6
1	İskoçya	5.4	300 000-	556.0
1	Avustralya	16.8	201 497-	120.5
1	Kanada	27.2	194 855-	71.9
10	Güney Amerika(2)	214.7	90 404-	4.2
8	Orta Amerika(3)	109.1	60 578-	5.6
1	İrlanda	5.2	55 000-	105.3
1	Yeni Zelanda	3.5	35 040-	100.0
3	Benelüks(4)	24.0	8 200-	3.4
1	Güney Afrika	34.2	5 500-	1.6
1	Japonya	110.0	3 879-	0.4
1	İsrail	3.6	3 000-	8.4
31	Azalan ülkeler	826.1	4 640 306-	56.2
4	İskandinavya(5)	22.3	64 016+	28.7
6	Kıt'a Avrupası(6)	228.6	60 942+	2.7
1	Filipinler	45.0	15 037+	3.4
1	Hindistan	605.0	13 647+	0.2
1	Türkiye	48.0	5 260+	1.1
1	İzlanda	2.1	2 079+	9.9
14	Artan ülkeler	951.0	160 981+	1.7
45	DÜNYA TOPLAMI(7)	1 777.1	4 801 287-	27.0

(1) Matrikül sayıları istatistikler 1982 yılına aittir (3).

(2) Arjantin, Bolivya, Brezilya, Şili, Kolombiya, Ekuador, Peru, Paraguay, Uruguay ve Venezuela

(3) Kostarika, Dominik, Portoriko (Meksika ve Portoriko'da hürmason sayısının yıldıan yıla nisbi bir artış vardır).

(4) Belçika, Lüksemburg, Hollanda

(5) İsveç, Danimarka, Finlandiya, Norveç

(6) Avusturya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İtalya, İsviçre

(7) Başka ülkelerin Büyük Locaları'ndan patent almış olanlar ile nisbeten çok az sayıda hürmason bulunan ülkeler dahil edilmemiştir.

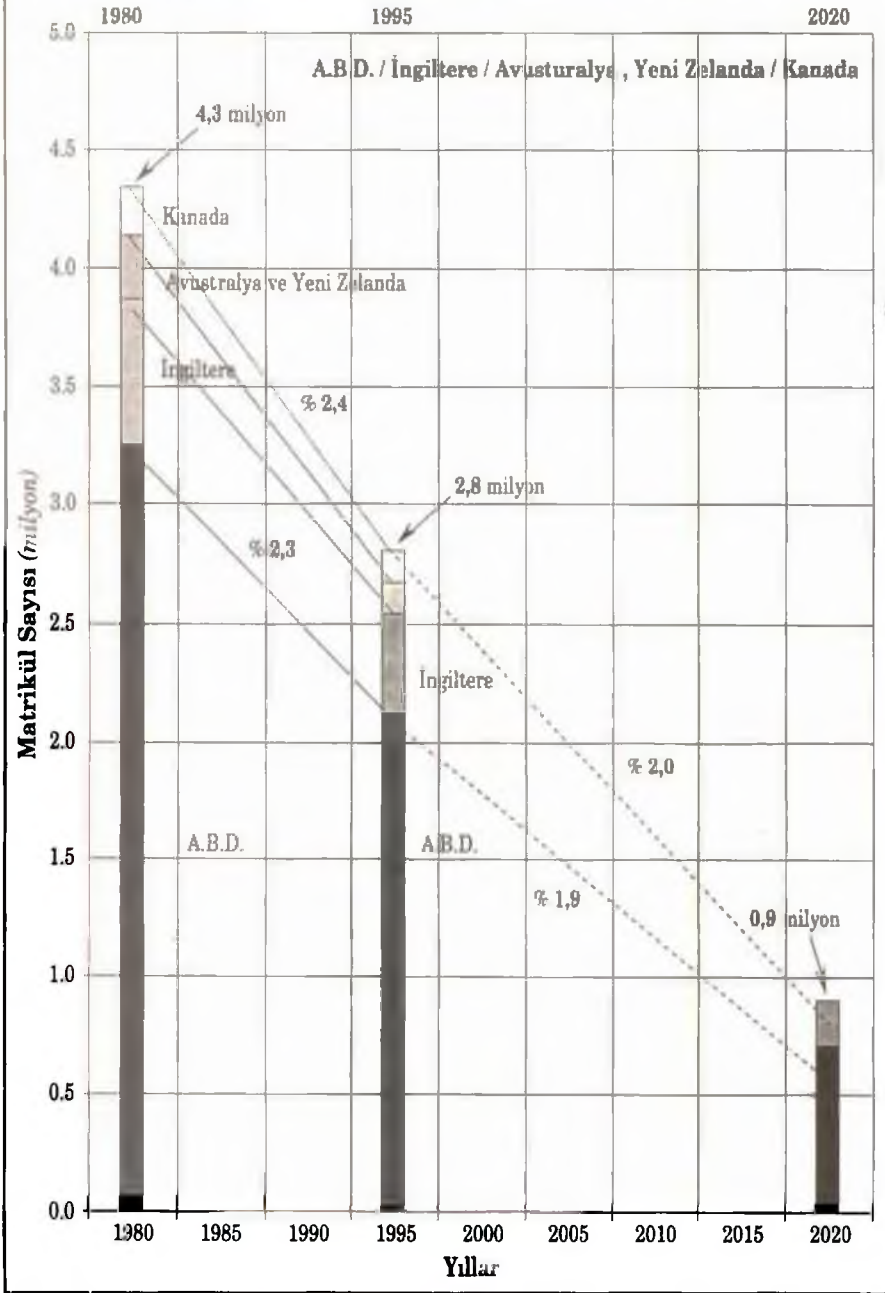
Tablo : 2. Matrikül Sayısı Azalan ve Artan Ülkeler (1)

NO	ÜLKE ADI	MATRİKÜL SAYISI		YILLIK AZALIŞ(-) ARTIŞ
		1980	1995	
1	A.B.D.	3 249 000-	2 117 000	-% 2.3
2	İngiltere	620 000-	420 000	-% 2.1
3	(Avustralya) Yeni Zelanda	266 700-	128 500	-% 3.5
4				
5	Kanada	202 600-	139 600	-% 2.1
5	TOPLAM (Azalanlar)	4 338 300-	2 805 100	-% 2.4
1	Almanya	21 000+	27 500	% 2.1
2	Türkiye(2)	4 390+	9 230	% 7.4
3	Finlandiya	3 860+	5 150	% 2.2
4	İsviçre	3 545+	3 842	% 0.6
5	İzlanda	1 885+	2 749	% 3.0
6	Avusturya	1 700+	2 000	% 1.2
7	Lüksemburg	173+	276	% 4.0
7	TOPLAM (Artanlar)	36 553+	50 747	% 2.6
12	GLOBAL (Azalış)	4 374 853	2 855 847	-% 2.3

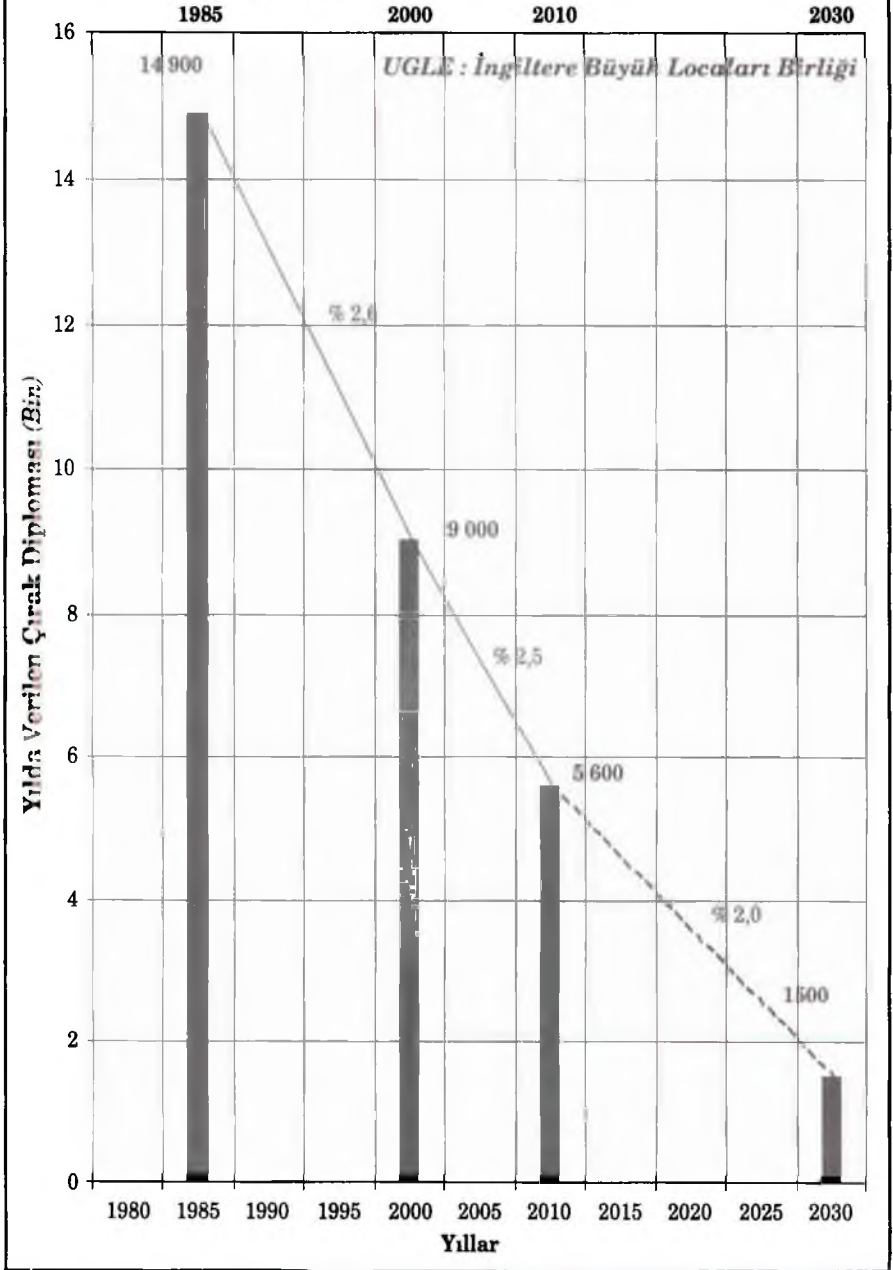
(1) Yıllık azalış ve artışlar, 1980 yılı hürmason sayısına oranlanmıştır.

(2) Türkiye Büyük Locasına bağlı matrikül sayısı 2001 yılında yaklaşık 11 500 olmuştur. Dünyanın en büyük büyüme oranına sahip ülkesi Türkiye'dir.

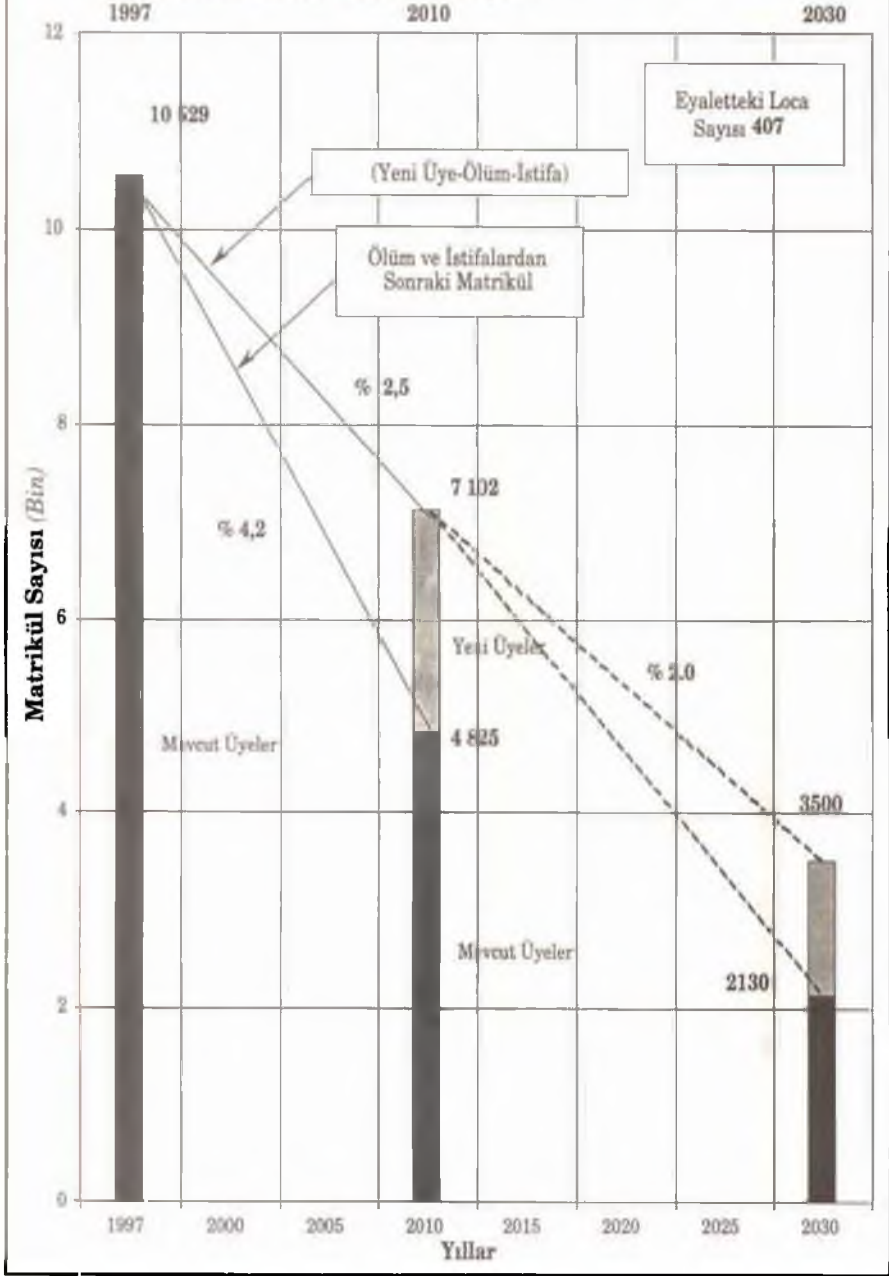
Şekil 1. Beş Ülkede Matrikül Sayısı Azalışı (Oranlar 1980'e kıyaslanmıştır)

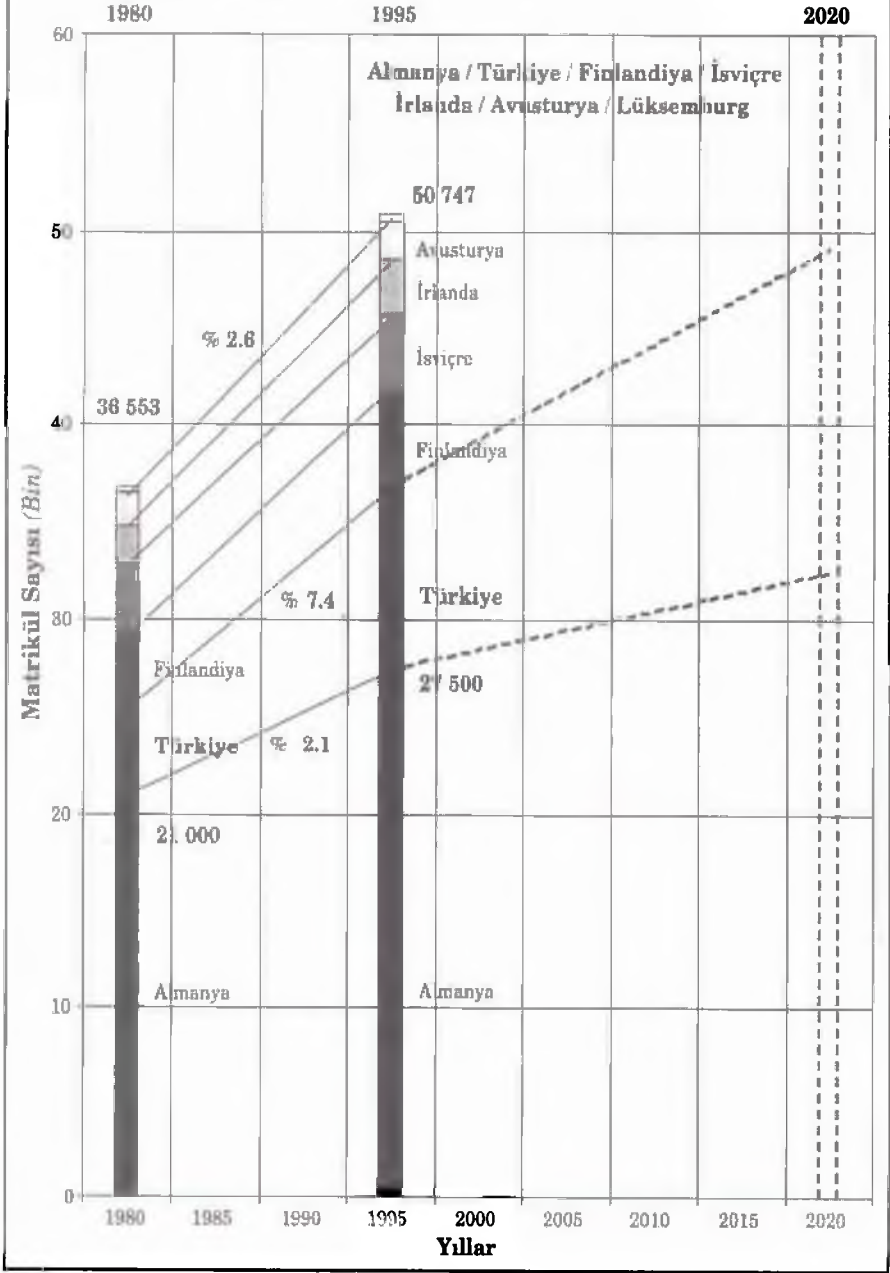
Şekil 2. Yıllık Çıracak Diploma Sayılarında Azalma (UGLE) (Oranlar 1985'e kıyaslanmıştır)

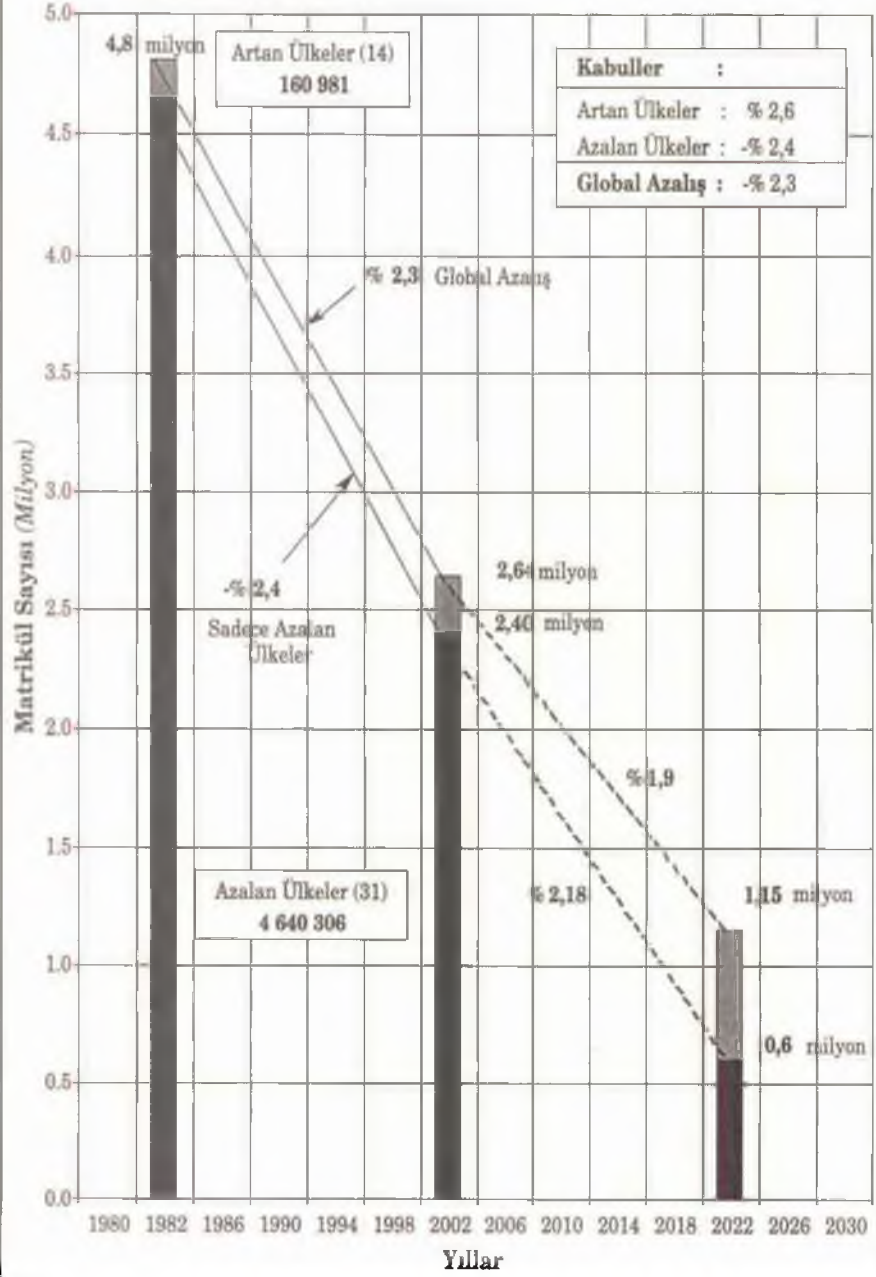
Şekil 3. İngiltere'de East Lancashire Eyaleti Matrikül Sayıları
(Oranlar 1997'ye kıyaslanmıştır)

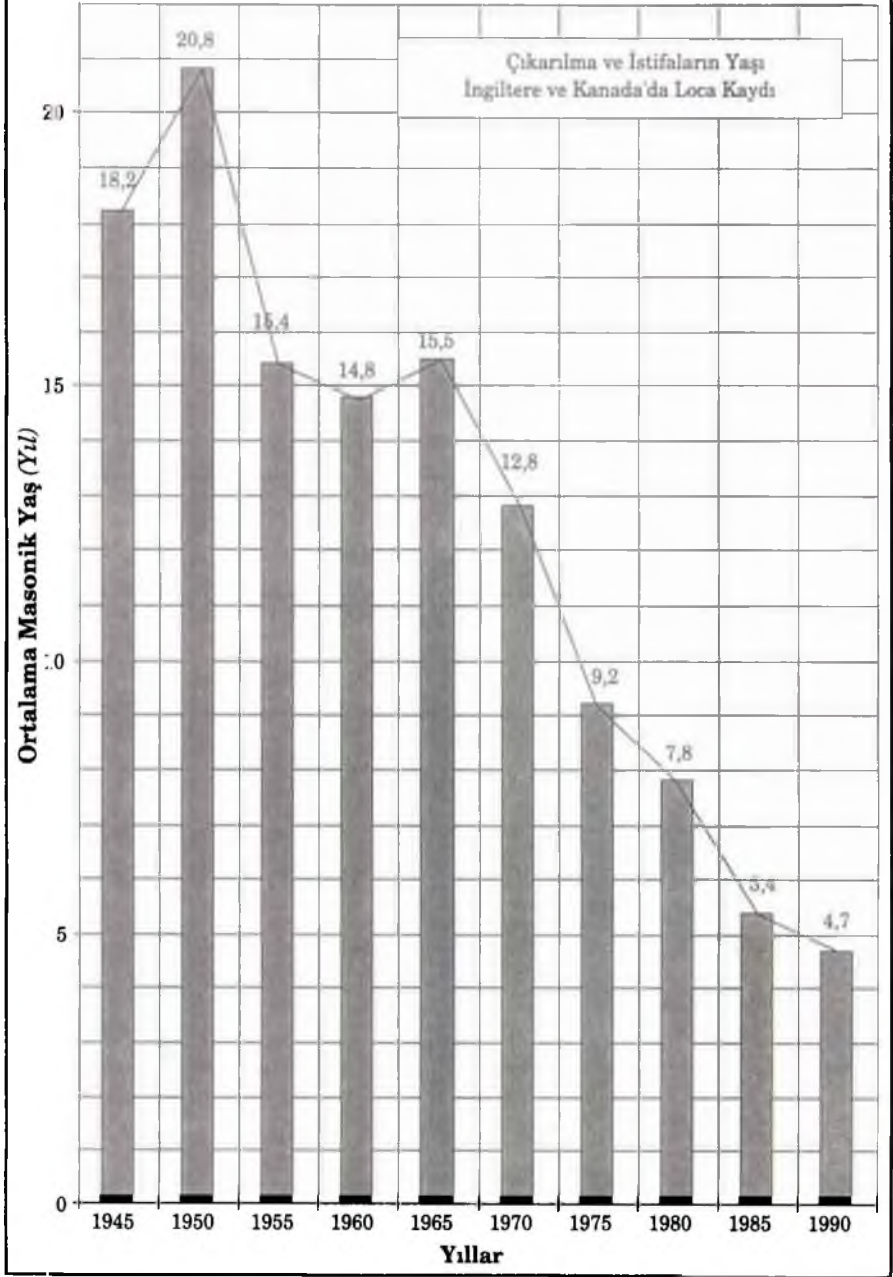
Şekil 4. Yedi Ülkenin Matrikül Sayısı Artışı (Oranlar 1980'e kıyaslanmıştır)

Şekil 5. Dünyada Matrikül Sayısının Geleceği (Oranlar 1982'ye kıyaslanmıştır)

Şekil 6. Çıkarılma ve İstifaların Ortalama Masonik Yaşları [4]
(İngilizce Konuşulan Ülkelerden 8-Loca Kayıtlarına Göre)

MASONLUĞUN İNİSİYATİK YOLU

Asım AKİN

INITIATIVE WAY OF FREEMASONRY

Freemasonry is an order which helps someone to perceive his potential thinking and the power of activity. This order leads the person in seek of perfection not only to maturity, but also to think practically and behave appropriately.

Freemasonry, mainly, agrees the fact that one's search for truth through rational thinking, and his willingness of maturity depend on "God's existence and uniqueness". However, freemasonry shouldn't be considered as being a religion, just because it defines God as "T.G.A.O.T.U." freemasonry never admits that it will help its members to maintain security and success as admitted by any other theological doctrines. It aims to help the members to improve their own beliefs. Anderson's Constitution has been prepared to build a brotherhood between members, who are distributed all over the world and who want to unite with the members that are free thinkingly, positively and rationally.

Walking in the way of initiation, the person is in a continuous enlightening and maturity. He can only walk in this way if he is fair and kind, assumes the knowledge of philosophy, science and theology, devoting himself to humanity and to the improvement of society. Only those who have these qualities, and act in the frame of Masonic symbols and allegories, can give the messages of fraternal feelings and thoughts to others.

Halk arasında bir tarikata veya okula giriliyormuş gibi, Masonluğa girmekten bahsedilir. Ancak Masonluğun tarikat ve okullarla ilgisi yoktur. Masonluk bir düzendir. Masonluk, kişinin potansiyel düşünme ve etkinlik gücünü açmasına yardımcı olmak amacıyla kurulmuş bir düzendir. Bu düzen olgunlaşma ve yetkinleşmeyi gönülden isteyen kişileri, basit bir kayıt işlemi ve teatral bir inisiyasyon töreni uygulamasıyla, hem akılcı düşünme pratiğini arttırmaya, hem de davranış yönünden sağlam bir değişim ve olgunlaşmaya yönlendirir. Bu nedenle bir haricinin düzene kabul edilmesine karar verilmeden önce kararlılığı, kişiliği, nitelikleri uzun ve sıkı bir biçimde incelenir. Herkes inisiye edilemez. İnisiye olacak haricinin kişiliğinin değeri olması gerekir. Çünkü inisiyasyon işlemi, kabul edilenin kişiliğinin var olma alanına girmesini başlatmaktadır.

Kabul edileceklerin Tanrıya inanması şart koşulur. Çünkü, kişinin kendini olgunlaştırma istencinin ve gerçeği aramadaki çıkış noktasının Tanrı olması Masonluğun başta gelen ilkesidir. Ancak, kişinin Tanrının varlığına akılcı (düşünsel) bir biçimde varmış olup olmadığı da iyice araştırılır. Çünkü Masonlukta Tanrı, gerçeği aramanın düşünsel amacı yönünden vardır. Masonlukta Tanrı düşünsel yönden

varılan bir tasarımdır. Ritüellerimiz bu tasarımı açıklama yönü çerçevesinde yorumlanır.

Ritüellerimiz Melik Süleymanın Mabedinin yapımı sırasındaki olaylar üzerine oturtulmuştur. Nedeni, Süleyman'ın bu Mabedi tek Tanrı adına yaptırmış ve bu olaya Kutsal Kitaplarda yer verilmiş olmasıdır. Böylece, bu olaylara çocukluklarından beri aşına olan herkese, akılcı yoldan varılan tek tanrı görüşü daha kolay açıklanabilmektedir. Masonluğun 3 Büyük Nurundan birinin Kutsal Kitaplar olmasının nedeni de budur. Ancak Kutsal Kitaplar, gönye ve pergelle birlikte, Masonlukta kutsallaştırılan Ülkü Mabedi inşasını simgelerler. Üstadı Muhterem Loca açılışında Kutsal Kitaplar üzerine gönye ve pergeli yerleştirdikten sonra Mabed aydınlanır ve Üstadı Muhterem o zaman gökyüzüne bakarak: -" *Hakikatin nuru çalışmalarımızı aydınlatıyor, Ondan feyz almaya koşalım*" der.

Masonlukta yeminle, Kutsal Kitaplardaki yeminin içeriği de birbirlerinden ayrıdır. Ettiğimiz yemin, kökeni "*Eski Mükellefiyetlere*" dayanan görevleri yerine getirmemiz içindir. Aslında Masonlukta yemin sözcüğü yerine, "şeref sözü" deyimini kullanmak kanımca daha doğru olur. Yüklendiğimiz ödev ve yükümlülükleri yerine getirmek için veri-

len bir şeref sözü... Çünkü Masonluktaki yemin, Kutsal Kitaplar üzerine edilen yemin gibi, her şeyi körü körüne yerine getirme anlamında değildir. Masonluktaki yemine kişinin kendi özgür kararı söz konusudur ve bu söz vermede Tanrı bir tanık gibi kabul edilir. Yemine kardeşlere sonsuz bağlılık sözü verilirken Tanrının şahit gösterilmesi sembolik bir algılamayı, verilen sözün bilincini güçlendirmeyi amaçlar.

Harici alemdeki çoğu insanın Tanrı tasarımları, Tanrı katına, ilahi kata bağlı bir biçimdedir. Mason bu gerçeğin bilincindedir ve hedefi olan Ülkü Mabedini, yani inanarak kutsallaştırdığı düzeni oluşturmak için, harici alemden onları algılamalarına uygun biçimde iletişim kurar. Dinler yalnız kendi Tanrı tasarımlarını açıklamaya çalışırlar. Süleyman Mabedinin Kutsal Kitaplardaki öyküsü de, Tanrının ve yaratılışın açıklanmasına uyar. Kutsal Kitapların amacı insanın kurtuluşunun (selametinin) yolunu, kişiye bir takım erdemler kazandırarak göstermektir. Masonluğun amacı da insanlara akılcı yollarla erdemler kazandırmak olduğundan, kişilere ilahi esere katılmanın kaçınılmaz bir yol olduğu işlenir. Ama Masonlukta aslolan, düşünsel bir yaratma yolunu gerçekleştirmedir.

Masonluk tarihi boyunca Tanrıyı Evrenin Ulu Mimarı deyiimiyle sembolleştirmiştir. Spekülatif Masonluğun 1634 de İskoçya'da ve 1646 da İngiltere'de oluşmaya başladığı ilk zamanlarda da Tanrı görüşü, eski Operatif Masonların Tanrı görüşleri gibi olmuştur. Operatif Masonlar Tanrının varlığına düşünsel yoldan erişmişlerdi. Spekülatif Masonluğun resmen kurulduğu 18. Yüzyıl başlarındaki tarihsel hızlı gelişimler sırasında, Masonların görevlerini biçimlendirmek amacıyla, kısa sürede hazırlanan Anderson Anayasası da, Masonluğu Katolik diniyle birlikte değerlendiren İrlanda Büyük Locası Anayasası olan "Ahiman Rezon"u temel alarak düzenlendiği halde, "Tanrı ve Dini" ayrı ayrı yorumlar biçimdedir.

Anderson Anayasasının 1723 baskısının temel metni şöyleydi:

*"Bir Mason durumu gereği ahlâk kurallarına uymak zorundadır; ve sanatla uyduğuna (sanatı bildiğine) göre ne aptal ateist, ne de liberten (dine kayıtsız) olamaz. **Bu nedenle eski devirlerde olduğu gibi, Masonlar kendi ülkelerinin veya devletlerinin dinine bağlıdırlar. Bununla beraber insanları toplumun bağlı bulunduğu dine inanmaya zorlamazlar. Herkesi kendi görüşlerinde bırakırlar. Yani Mason olmak için***

kanunlara uyan iyi ve namuslu insan olmak yeterlidir."

Bu metnin şartları ilk bakışta Teist görünüyorsa da, özünde Deist bir görüşü algılattığı açıkça ortadadır. Metin Masonlukta **ahlâksal zorunluluğu** şart koşmakta ve bu erdemi **dinden açık bir şekilde ayırmaktadır**. Bu tip bir Tanrı inancı tarihsel gelişim içinde Masonları Evrenin Ulu Mimarı deyimine ulaştırmıştır. Yani operatif devirlerde bile çalışmaların Tanrı inancıyla yürütüldüğü, ancak bu **Tanrı inancının akılcılıkla varılan bir inanç olduğu seziyor**. Nitekim, 1720-32 yılları arasında İngiltere'de Musevilerin Masonluğa kabul edilmeye başlaması Anderson Anayasasının bu biçimde yorumlandığının delilidir. Mason olan Newton'un o sıralarda Avrupa'da görüşleri sarsan görecelik tezi de, Masonları ve Anayasayı hazırlayanları etkilemiştir. Örneğin Anayasanın hazırlanmasında en etkin kişi olarak bilinen Désagulier, Üniteriyandı. İsa üçlemesi ve İsanın İlahiliğini kabul etmiyor, fakat kendisinin bir Hıristiyan olduğunu söylüyordu.

Ancak Londra Büyük Locasını oluşturanlar arasında, o sıralarda Kara Avrupası'ndan ve İrlanda'dan gelen mistisizme daha duyarlı olan bir bölüm Kardeş (Eskiler), ritüellerden duaların çıkartılmış olması, Hıristiyanî

öğelerin azaltılmış olması, Azizlere ayrılan Bayram günlerinin çoğunun kutlanmaktan vazgeçilmiş olması gibi nedenlerle fikir ayrılığına düşmüş ve 1738 yılında bu kardeşleri küstürmemek için Anayasada daha kişilikli bir Tanrıya yer veren düzeltmeler yapılmıştır. Bu kardeşleri tam tatmin edememekle beraber, **Anayasanın 1738 versiyonu Masonlar arasında gerçek bir evrenselliğin kurulmasını işaret eder**. Bu versiyonda; metindeki *"toplumda herkesin benimsemiş olduğu din"* deyişi şöyle değiştirildi: *"Herkesin Nuh Peygamberin 3 büyük buyruğunda mutabık olması, Loca'nın harcını korumak için yeterlidir."*

Bu deyişle Masonluğun evrenselliğini sağlayacak harç ortaya konmuş oldu. Gerçekten Nuhun 7 Emrinden 3'ü büyük önem taşır: *"Putların yasaklanması", "Kutsallığa kesin saygı"* ve *"Kan akıtmanın engellenmesi"*. Ancak o devirlerde Avrupa'da yalnız İsa'nın dininin bu görüşe uygun olduğu zannediliyordu. Masonların büyük bölümünün görüşü bu nedenle *"Gerçek. Tek Katolik (birleştirici) ve evrensel din İsanın dinidir."* biçimindeydi.

Bunun yanında *"Eskiler"*in protestoları 1739'dan itibaren giderek artmış ve 1753 yılında *"Eski Masonlar Büyük Locası"*nı kurarak ayrılmışlardır.

Modernlerin masonik anlayışı Anderson Anayasası'na doktrin bir şekilde sadık kalınarak sürdürülmüştür. Nitekim Anderson Anayasası'nın 1756, 1767 ve 1784 deki baskıları tekrar 1723 Anayasasına yakın bir biçime dönüştürülmüştür. Eskilerin temel kitap olarak kabul ettikleri "Ahiman Rezon" un 1756 da ilk baskısı yapılmış ve 1764, 1778 ve 1787 yıllarında yapılan sonraki baskılarında hiç bir değişiklik yapılmamıştır. Oysa Anderson Anayasasının ilk 3 baskısının "Tarihsel Bölümlerinin" başlıklarında bile, "Aydınlanma Yüzyılı'nın" felsefi görüşlerinin etkisinin giderek arttığı açıkça görülmektedir;

1723 baskısında: *"Evrenin Ulu Mimarı'nın, Allahın görüntüsünde yarattığı , babamız Adem'in temel bilimler gönlüne yazılmıştı...."*

1738 baskısında: *"En Güçlü Mimarı ve Evrenin Büyük Üstadı her şeyi Geometriye uygun yarattığından...."*

1784 baskısında: *"Felsefi bakışla Evrenin Harikalarını hayranlıkla seyrettiğimize, göksel cisimleri ve dünyamızı, kendimizi, tüm hayvanları ve doğal ürünleri gördüğümüze, hepimizin ve her şeyin doğal kanunlara göre oluşmuş olduğuna ve yürüdüğüne, her şey uyum (harmoni) içinde ve birlikte bulunabildiğine göre..."*

Başlangıçtaki noktalarında kalmakta ısrar eden "Eskiler", iyi örgütlenme ve yetenekli politikaları sayesinde İngiltere'de giderek çoğaldılar; İngiliz İmparatorluğunun tüm ülkelerinde, bilhassa Amerika'da, hem etki hem de sayı itibarıyla büyüdüler. Sonuçta 27 Aralık 1813 Birleşme Toplantısı sağlandı. Toplantıda Anayasanın yeni versiyonu hazırlanırken, 1723 Anayasasının temel alınması kararlaştırılmıştır. Anayasanın 1815 versiyonu şöyledir;

Durumu gereği, bir Mason ahlâk kurallarına uyar ve sanatı iyi bildiğine göre, zaten aptal ateist veya liberten (dine kayıtsız) olamaz. Tüm insanlar şunu iyi anlamalıdır ki, Tanrı insandan başka türlü görür; İnsan dış görünümünü görürken, Tanrı gönülleri görür. Dolayısıyla Masonun bilhassa imanın emirlerine karşı davranışı olamaz. Bir insanın dini veya itikadı ne olursa olsun, Yer ve Göğün Şanlı Mimarinin düzeninden ayrılamaz ve ahlâkın kutsal ödevlerini uygular...."

19. Yüzyılın başlarından itibaren Masonluğun Hindistana kadar yayılması, çok sayıda Müslüman, Hindu, Pers ve Şih'in Düzene girmesine neden olmuş ve bundan böyle Masonluğa kabul için adayın İbrahim geleneği (Semavi) dinlerden birini benimsemiş olması şartı yerine, "Gele-

neksel Dinler" deyimini kullanılmaya başlamıştır.

Fransız Masonluğu 18. Yüzyıl tarihsel gelişimi sırasında çeşitli olaylara sahne olmuştur. O devirlerde Fransız Masonlarının bir bölümü Hıristiyanlık taraftarıyken, bir başka bölümü mistik görüşlüydü. Bazıları ise liberal görüşlüydüler. Liberal görüşlüler uzun yıllar boyunca zamanın politik görüşlerinden birini tutmuşlar ve Localarda bitmez, tükenmez tartışmalara neden olmuşlardır. Bir bölümü Jakobitler adı verilen Stuart Hanedanı taraftarı iken, başka bir bölüm de Hanover Hanedanı taraftarı idi. Bunların Fransız Devrimi taraftarı olanlarla aynı görüşte olmadıkları da açıktır.

Masonlar arasında önemli görüş ayrılığı, 1877 de Fransa Büyük Doğusu'nun düzensiz ilan edilmesiyle su yüzüne çıktı. Bu Büyük Loca Evrenin Ulu Mimarı görüşünü bırakmıştır. Düzenli Masonluk ise, Evrenin Ulu Mimarı görüşü nedeniyle tüm dinlere saygı duyar ve hiç bir dine karşıt görüşü yoktur (Antikle-rikanist değildir).

Evrenin Ulu Mimarı görüşü nedeniyle Masonluk bir din gibi algılanmamalıdır. Çünkü Masonluk her hangi bir teolojik doktrin ileri sürmediği gibi, Localarında çeşitli dinlerin karşılıklı tartışılmasını da kesinlikle reddeder.

Ritüellerinde hiç bir dinsel ayın yoktur. Dinler gibi, üyelerini selamete (kurtuluşa) ulaştıracağını da ileri sürmez. Amacı, üyelerinin kendi inançlarını geliştirmelerine yardımcı olmaktır.

Ülkü Mabedi inşasında alegorik tasarımlar ve semboller kullanılır. Bunların kullanılmasındaki amaç, düşünsel ve ahlâksal değerleri harekete geçirerek üyelerini ve toplumu bireysel ve sosyal olgunlaşmaya yönlendirmektir. Bu amaç için semboller ve alegoriler birer araç gibi kullanılarak mesajlar verilir. Alegori ve sembollerin bir bölümünün çeşitli eski ve yeni dinlerde de kullanılmış olması, insanların geleneklerden gelen alışkanlıklarını fazla bozmadan, Masonik yorumlamaları daha iyi algılamalarını sağlar (Üçgen, göz, nur, ritm, hattâ sembolik dinsel deyişler gibi). Tören uygulamaları hiç bir şekilde din veya tarikat tören uygulamalarına benzemez. Törenlerde kullanılan semboller ve deyişler, üyelerin birbirlerine daha sıkı kenetlenmesine, ahlaksâl ve düşünsel olgunlaşmasına ve bireylerin edindiklerini kardeşleriyle paylaşmasına yöneliktir.

Anderson Anayasası, akılcı düşünen iyi nitelikli ve özgür kişilerle bu birliği oluşturmak, birbirine yabancı ve uzak ülkelerde yaşayan üyeler arasında içten

bir kardeşlik birliği kurmak amacıyla oluşturulmuştur. Anayasada oluşması istenen bu evrensellik, insanlığın düşünsel ve ahlâksal gelişimine katkısı olan bir Kardeşliğin yayılmasını açıklar. Amacı ideal bir barışı, toleransı ve Kardeşliği insanlar arasında yerleştirmektir. Bu işe 6 - 7 milyon Masonla başlanmıştır. Ülkünün tüm insanlığa yayılarak, evrensel bir biçim alması için, Masonların tam bir inanç ve özveriyle çalışmalarını da en büyük erdem kabul edilen "Ümit" sağlar. Tanrı inancı, Evrenin Ulu Mimarı görüşleri, düzenlilik ve Eski Mükellefiyetlere sadakat bu yüzden tüm bağımsız düzenli Büyük Localarca korunmaktadır.

Yukarıda anlatılan nedenler çerçevesinde Teizm ve Deizm sözcüklerini, akılcı ve metafizik görüşleri birbirine bağlayarak değerlendirmek ve anlamlarını iyi kavramak gerekir. Bu sözcüklerin kökenleri 18. yüzyıla kadar gider. Tarih süresince çok değişik anlamlarda kullanılmış olmaları, o tarihlerde Masonların değişik görüş ve davranışlarda bulunmalarına neden olmuştur.

Teizm; Tanrının kişisel varlığını ve yer yüzündeki her şeyi her an yönettiğini kabul eden bir doktrindir. Teizme göre;

- Tanrı tektir ve kişisel varlığı (kişiliği) vardır.

- Evrendeki her olay Tanrıya aittir ve her şey Tanrının elindedir.
- Tanrı aşkındır.
- Tanrı ve insanlar Nuh aracılığıyla birbirine bağlıdır ve Tanrı evrendeki her şeyi insanlar için yaratmıştır.
- Her kişi Tanrının kişisel yaratmasıyla vardır.
- Tanrı isteklerini doğada yaptığı deprem, su baskını gibi fiziksel belirtilerle ve vahiyle insanlara gönderir.
- Tanrı yer yüzünün ilahi düzenini kendi istediği gibi kurmuştur ve insanları tek tek istediği gibi yönetir.
- Tanrı aşkı insanın gönlünde yazılıdır ve Tanrıda da insan aşkı vardır.
- Tanrı insanı kendinin (benzeri) sureti gibi yaratmıştır.
- İnsanın kaderi elinde değildir. Tanrısal vahye bağlıdır.
- İnsan akıyla Tanrıya ulaşamaz. Çünkü yaratılanların aklı buna yeterli değildir.
- Yeryüzündeki tüm olaylar vahye göre oluşmaktadır.

Teizm Masonluğun düşünsel düzeyine bir referans gibi kabul edilebilir. Çünkü kişisel aklın tek başına, referanslar olmadan düşünsel bir amacı olamaz. Bir amacın oluşması için, kişinin ka-

fasında karşılaştırmalarla muhakeme etmesini sağlayacak başka görüşler, referanslar gerekir. Kutsal Kitaplardaki görüşler, insanları erdemli davranışlara yönelttiğinden Masonluk bu Kitaplara saygı duyar ve içlerindeki anlatımları akıl ve bilgelik yoluyla açıklamaya çalışır. Akıl ancak başkalarının yardımıyla (Diyalektik) gelişir ve bilincin istekli ve özgün katılımıyla yaratmak için vardır. Masonlukta akıl ve bilgelik bu nedenle birlikte kullanılır.

Teizm akıl ve bilgelik yoluyla değerlendirilirse, insan ve tüm evrenin, üzeri örtülü bir biçimde Tanrının yansıması olduğu görüşüne varılır. Ama fiziksel benzerlik mantıksızdır. İnsanlığın amacı, benzerlik biçiminde tarif edilen görüntünün örtüsünü kaldırmaya çalışarak, gerçeği bulmaktır.

DEİZM ise; Tanrı ile insan arasındaki tüm fiziksel iletişimleri bir kenara bırakarak, yalnız Tanrının ve doğa kurallarının varlığını benimseyenlerin sistemidir. Deizme göre Tanrı bir tasarımdır ve yalnız belirli düşünce düzeyine ulaşmış, Tanrının varlığına akıl yoluyla ulaşmış **akademik**, aydın kişilere yanıt verir. Bu görüşte Tanrının aşkınlığına düşünsel yoldan varılır ve varlığından şüphe duyulmaz. Deizm'de Tanrı;

- Nötrdür. Evrende her hangi bir ek etkinlik göstermez.
- İnsanlar arasında ayırım yapmaz.
- Saf olgudur, salt düşüncedir.
- Kendinde şeydir (Kendi üzerine katlanmıştır).
- İnsanlarla, evrenle ve yarattıklarıyla fiziksel bir bağıntısı olamaz.
- Tanrı ve evren arasında yalnız özde bir devamlılık vardır.

Deizmde Tanrı, kendi kendini düzenlemiştir ve dünya işlerine karışmaz. **Tanrı bir soyutlama, bir felsefi prensiptir. Deizme göre insanla Tanrı arasında diyalog olamaz. Çünkü Tanrı bir prensiptir. Dolayısıyla soyut olan bir prensiple diyalog kurulamaz. Bu görüş biçimi nedeniyle Deizm yaratıcı olan Tanrı karşısında insanın bireyselleşmesini gerçekleştirir.** İnsanı kul düzeyinden kurtarır. Kendi özgür istenciyle davranmasını sağlar. Deizm içinden şunlar çıkar:

- **Görecelik.**
- **Yaratıcılık.**
- **Bireysellik.**
- **Agnostisizm (Tanrı vardır, fakat bilinemez)**

Deizme göre kutsal olan doğanın ve insanın gelişmesidir. Bu da ancak insan aklının

aracılığıyla gerçekleştirilir. Deizm çeşitli felsefe okullarına referans olmuştur.

Masonluk Tanrıyı Evrenin Ulu Mimarı deyimiyle sembolleştirmiş ve yorumunu Kardeşlere bırakmıştır. Kardeşler, Masonluktaki tüm diğer semboller gibi bu sembolden de algıladıkları biçimde, görüşlerini Teizm-Deizm çizgisi üzerindeki bir noktaya yerleştirerek, dinsel tartışmalara girmeden insanlığın yüceltilmesi için özveriyle çalışırlar.

Peki akılcı düşünmenin yolu nedir?

Düşünmenin dinsel, mistik ve inisiyatik yolları vardır.

Dinsel yol insan ve ilahılığı fiziksel bir biçimde kutsallaştırma ile birbirine bağlar. İnsanların ölümden sonra İlahi Kat'a gideceklerini ve orada insanlara bir takım fiziksel olguların uygulanacağını kabul eder. Bu işlemi hem kişisel, hem de toplumsal bir biçimde yapar.

Mistik yol için kişide düşünme yeteneğinin gelişmiş olması gerekir. Ancak, bu yoldaki zıt görüşlü kişiler arasından, zıt nitelikli ve görüşlü kişilikler ortaya çıkar. Mistik yolda Tanrının inayeti (bağışlaması) sonucu Tanrı insanın içinde doğrudan doğar. Fakat bu olay insanın Tanrısal

Işık içinde erimesine ve kendi bireysel kişiliğini kaybetmesine neden olur.

İnisiyatik yol tamamen ayrı, toplumsal bir yoldur. Diyalektik gerektirir. Bu yola koyulacak kişinin fiziksel, ahlâksal ve ruhsal iyi nitelikleri olması gerekir. İnisiyatik yolda kişi sürekli bir aydınlanma ve olgunlaşma içindedir. Masonluğun inisiyatik yolu Evrenin Ulu Mimarı'na yaklaşırcı bir hedef güder. Bu yaklaşma ancak kişinin tüm sanat, felsefe, bilim ve dinleri çok iyi öğrenerek, özümlemesi, iyiliksever ve hak koruyucu olması (şövalyelik) ve kendini insanlığa ve insanlığın gelişimine adanmasıyla olanaklıdır.

İnisiyatik yolda dinsel doktrinlerden çok, mistik yollar izlenir. Ancak daima bilim, felsefe ve bilginin ışığı altında. Bu yolda yürüyenin iyi niteliklere sahip olması gerektiği gibi, özgür düşünceler üretebilmesi de şarttır.

Masonlukta **Özgürlük** sözcüğü her şeyden önce kişinin esir durumunda bulunmamasını açıklar. Çünkü, bir başka kişi veya kişilere maddesel veya ruhsal bir biçimde bağlı olmayan kişi, ancak düşünce ve davranışlarında özgür olabilir. Kişinin ayrıca Mason olarak yaşamasını engelleyecek bir durumunun bulunmaması, davranışlarını gerçekleştirmede işi, ailesi, yaşadığı sosyal

ortam bakımından engellerin olmaması şarttır. Ayrıca kişinin Masonluğu; kendisi, ailesi, sosyal çevresi ve işi çıkarına kullanmaması gerekir.

Bu yolda yürüyecek kişinin "**İyi Nitelikli Olması**" da ruhsal gelişimi için şarttır. Masonluğa kabul etmek için yapılan araştırmalarda, kişiyi çevresinin değerlendirmesi bir ölçek gibi kabul edilerek, bazen iyi şöhretli (iyi tanınan) kişi olması gereği deyimi

mi kullanılır. Bu deyim adayın şerefli bir insan olduğunu, ülkesinin kanunlarına ve çevresindekilere saygılı olduğunu açıklar.

Mason, düşünce ve vücutça sağlıklı olmalıdır. Kararlı, ahlâksal ve düşünsel gelişime iştahlı bir kişi olmalıdır. Bu nitelikleri olanlar ancak Masonluğun sembol ve alegorilerinin örtüsü altında, hep birlikte düşünsel ve içsel (gönülden) Kardeşlik duygularının mesailerini verebilirler.

MIKRO DÜŞÜNCE DEN MAKRO FELSEFE YE

Sonad PELİT

FROM MICRO THINKING TO MACRO PHILOSOPHY

People, who carry on their life as programmed in a computer, struggle with their problems whispering through their cerebral gyri and sulci either in their dreams or on psychiatrist's couch. We are afraid of innovations, unknowns, illnesses, sufferings, the "rat race", ourselves, and drowning in our own habits.

We are afraid of despair, dreaming, and unsuccessfulness. From a micropoint of view our way of thinking thus our feelings are determined by heredity and environmental conditions. To control these conditions is out of consideration. But "**Macro Philosophy**" is a system that connects everything with knowledge from minor to major. Its main principle is ,everything is not only linked to knowledge but also form a macrocosmic whole. This formation, whatever it is, is perfect. The level of consciousness of a human being will be determined by the maturity of the three macro peculiarities that he has; passion, wisdom and leadership.

Filozoflar ve bilim adamları, geçmişte kurulan o güzel düşlerin aksine, bilim ve teknolojinin yetersizliğini itiraf etmeye başladılar. "Nüfus artışı nedeniyle bir türlü dengelenemeyen yapılanma karşısında artık mucize çözümler beklemeelim" diyorlar. "Doğal kaynaklar sınırlı ve artırılmayacak, çünkü yağmur bombaları dışında iklim koşullarına söz geçirmek mümkün değil" diyorlar. "İnsan ırkının sürmesi için seks gerekli ama, AIDS gibi çaresi bulunamamış bir büyük bela var" diyerek yeni felaketlere dikkat çekiyorlar.

Çoğu şey biliniyor artık, ama insanlar hâlâ doyumsuz ve mutsuz. Günlük yaşamı kolaylaştıran teknolojik gelişmeler yan etkileriyle birlikte geliyor. Gerçek savaşları televizyonda o an film izler gibi seyrediyoruz ve küçük çocukların beyinlerinde kan ve cesetlerle dolu vahşi bir dünya oluşturuyoruz. Bir yanda teknolojinin sağladığı tüm kolaylıkları kullanan insanlar, diğer yandan açlıktan ölen kitleler. Hayatını bilgisayarla programlamışçasına düzenli sürdürenler, rüyalarında ve psikolog koltuklarında beyinlerinin kıvrımlarında fısıldaşıp duran konularıyla boğuşuyorlar. Alışkanlıklarımızın içinde boğulmaktan, yeniliklerden, bilinmeyenden, hastalıktan, acıdan, geçimden ve kendimizden korkuyoruz. Umutsuzluktan, düşlemekten, başarısızlıktan korkuyoruz.

Sevinç, üzüntü, öfke... Her duygu beynin bir köşesinde oluşur ve sınırlarla tüm vücudu dolaşarak diğer organları etkiler. Ama hiçbiri korku kadar kesin ve çabuk hareket etmez.

Korku, gözleri yuvalarından uğratar. Avuçları terletir, kalp vuruşlarını hızlandırır, bacakları titretir. Tüm duygular alarına geçer ama sanki hepsi körelmiş gibi çaresizleşir, adrenalin yükselir. Eğer şok geçirmişsek, düşünebildiğimiz tek şey; bacaklarımızdaki son kuvvetle kaçmak, kaçmak, kaçmaktır.

İlkel insan korkunun belki sadece bu yönünü tanıyordu. Oysa günümüz dünyasında bizler, korkunun diğer yüzlerini, uygarlık maskesi altında usulca günlük yaşamımıza ve rüyalarımıza sokulan çağdaş öcülerini göğüslemek zorundayız. Goethe'ye göre "şeytanın kardeşi olan şüphe" bütün sosyal ilişkimizi ve geleceğimizi tekeline aldı. Vietnam savaşından dönen Amerika'lı askerlerden Batı dünyasına çığ gibi bulaşan stres ve depresyon; yalnızca iş temposu yoğun insanlarda değil, gençlerde ve çocuklarda da endişe verici boyutlara ulaştı.

Sokakları, trafiği, TV programlarını, filmleri, gazeteleri gözden geçirmemiz yeterli. İşte tüm bu yardımcılarıyla işbirliği yapan korku, günümüzün en güçlü ve tehlikeli terör örgütü haline geldi.

1930'lu yıllarda tıp doktoru Hans Solye yönetiminde bir araştırma yapıldı. Varılan sonuca göre; gerilim ve direnme (ve bu durumun yarattığı sürüşme) olmasaydı, korku, hastalık, acı ve ölüm de olmazdı.

Doktor Solye'ye göre, insan;

- 1) Kendini kendinden, başkalarını da evrenden ve Tanrı'dan ayrı ve bölünmüş hissettiği,
- 2) Olan neyse onun mükemmelliğini yadsıdığı,
- 3) Başına gelenlerden sadece kendisinin sorumlu olduğu gerçeğini kabulden kaçındığı,

ölçüde acı ve yanlışlık duyar, hastalık ve ölümü deneyimler. Çünkü; bizden ayrı yabancı, ya da farklı olarak algıladığımız herhangi birşey veya kimse, bizim için olası bir tehlike, olası bir korku ve endişe kaynağıdır. Bir şeyle ya da bir kimseyle kendimizi ne kadar birlik bütünlük içinde hissedebiliyorsak, o ölçüde endişeden uzaklaşabilir, rahatlama, kabullenme ve sevgi duyabiliriz.

Bu korku ve endişenin yarattığı kızgınlık da, şiddete yönelik tüm diğer duygular gibi, mikro varlıkların kendi yaşadıklarının sorumluluğunu üstlenmekten kaçınmak için suçu son bir çırpınıyla başkalarının üstüne atmaya çalışmalarından kaynaklanır. Bu yüzden öfke ve şiddet, insanoğlu yaşamındaki her olayın tüm sorumluluğunu yüklenmeyi öğrenene kadar var olmaya devam edecektir.

Mikro bakış açısından düşünme biçimimiz ve dolayısıyla hissettiklerimiz kalıtsal ve çevresel koşullarla belirlenir, bu koşulları da denetlememiz söz konusu değildir.

Mikro adam çağlar boyu, kendisi hakkındaki kısıtlı bilgisiyle "Kim geçmişini unutursa, onu tekrarlamaya mahkum olur" sözünü kanıtlamaya çalıştı. Geçmişini ve böylece yaşam biçimini seçmekteki sorumluluğun kendisine ait olduğunu hatırlayamadığı için korku, öfke, çatışma, bedensel acı dolu pek çok yaşama mahkum oldu. Sürekli ölüm korkusu altında, bu korkuyu unutturmaya yönelik anlık eylemlere, onu yok saymaya, bastırmaya çalıştı. Alkol, uyuşturucu, savaş, hatta iş, spor ve cinsellik mikro adamın yakında ölümle "sonsuz dek" sona erecek yalnız, yabancılaşmış varlığını unutabilmesi amacıyla kulla-

nıldı. Mikro adam yetersizlik duygusunu ve korkularını yok saymaya yardımcı olsun diye uydurma tanrılar, cennetler ve cehennemler bile yarattı.

Kendi seçim bölgenizdeki sanayi kuruluşları çevreyi kirlettiği için alınacak önlemleri pahalı buldukları için, çevre kirliliği ile mücadeleye karşı oy kullanan politikacı, kendi geçici refah ve mutluluğunu çocukları dahil tüm insanların uzun vadedeki refah ve mutluluğundan önde tuttu.

Her yıl, silahlara milyarlarca dolar harcayıp insanların birbirlerini öldürmeleri için araçlar üretmeleri, çatışmaların nedeni olan cehaleti ortadan kaldırmaktan daha yüce bir vatan hizmeti sayıldı.

Mikro toplumun temel kurumu olan aile, geleneksel biçimde her yeni kuşağa, ırk üstünlüğüne dayalı dar anlamda bağlılık duyguları ve ön yargılar aşıyor; böylece kuşaktan kuşağa bu konuda bir birikim ve toplumsal kopuş oluşturan sosyal kalıplar sürdürülmüş oluyor. Mikro ailenin yeni kuşaklara ruhsal birlikten çok, biyolojik bir aileye aşırı bağlılığı öğretmesi insanlar arasındaki bu ayrımı besliyor. Sonuçta insanlar evrensel kardeşliği yadsımış oluyor. Dar anlamda mikro bağlılıkları benimseyen bu mikro felsefeyle ayrılık ve çatışma kaçınılmaz hale gelmekte. En sonunda silahların gelişmesiyle sınırsız ölçüde yıkıcı güce sahip olan insan ırkı yok olmak: ya da tüm insanlığın evrensel kardeşliğine bağlılığını içeren daha geniş bir makro felsefe edinmek arasında bir seçim yapmak zorundadır.

21. yy'ın bu ilk yıllarında mikro düşüncenin yarattığı çevre kirliliği, aşırı nüfus artışı ve insanlar arasındaki çatışmalar öyle boyutlara ulaştı ki, mikro aile gerçekten kendini yok etmeye yöneldi. Artık insan ırkının varlığını sürdürebilmesi için mikro ailenin çökmesi gerekiyor.

Ne mutlu ki, her zaman bilinç düzeyi yüksek ve bu yüzden diğerlerinden daha fazlasını hatırlayabilen varlıklar da oldu. Bu varlıklar çoğu kez işkence gördüler, hapsedildiler, yakıldılar, yok edildiler. Yine de mikro bakış açısından kurtulmaya yönelik, gerçek olan tek umut yolunu gösterdiler.

21.yy'ın başında insanlar, Lao-tzu, Buda ve İsa'nın çok önceleri ileri sürdükleri Makro felsefenin uygulamadaki yararlarını kabul edeceklerdir.

Peki nedir bu "Makro Felsefe"?

En küçükten, en büyüğe kadar herşeyi birbirine bağlayan bir sistemdir. Temel öğretisi; herşeyin sadece birbirine bağlı olduğu değil, aynı zamanda makrokozmetik bir bütün oluşturduğu yolundadır ve bu oluşan her neyse o mükemmeldir.

Makro bakış açısı insanı zaman ve uzayla sınırlandırılmamış büyük zihin olarak görür. Bazen "Ölümsüz ruh" diye de adlandırılan zihin geçici olarak, belirli aralarla, mükemmelliğini sürekli arttırma (bir bilincine ulaşma) çabası içinde daha kapsamlı bir farkındalığı deneyimlemek ve öğrenmek için beden denen çeşitli araçları seçer.

Bütün ruhların tüm bu deneyimlerle varmak istedikleri son nokta ise; şimdi, geçmişte ve gelecekte, her zaman herşeyle bir bütün olduklarını (Tanrı) idrak edecekleri mikrokozmetik farkındalığa erişmektir.

Bu bilinç düzeylerine şöyle de bakabiliriz.

1. Mikro "ben" bireyin bedeni, kişiliği ve bireyin tüm bunlardan ibaret olduğuna inanan sınırlı zihnidir.
2. Gelişmekte olan "ben" ya da bilinçaltı; kendisinin bir ruhun sadece küçük bir parçası olduğunu bilir.
3. Makro "ben", ya da evrensel zihin; her şeyin "bir" olduğunu bilir.

Her çağda mistikler, sonuçta varılacak bu makro anlayışı tanımlamışlardır.

Yuhanna'nın İncil'inin 17. Bölümünde İsa, bütün ruhların makro amacını şöyle dile getirmiştir: "...biz bir olduğumuz gibi onlar da 'bir' olsunlar; ben onlardayım ve sen bendesin, onlar da bir olmak üzere tamamlanmış olsunlar."

İnsan ruhu ve bilinçaltı bütün zihinlerle "bir" olduğunu idrak ettiği bu makro bakış açısıyla, artık onu korkutabilecek bir şeyin olmadığını görür, çünkü herşey "bir" dir. Ruh ancak bu bakış açısını kazandığında şu yüce makro buyruğa uyabilir. "Birbirinizi benim sizi sevdiğim gibi seviniz...!"

Makro felsefe; bir kimse için doğru ve yanlışın, onun başvurduğu kaynaklara bakış açısının genişliğine bağlı olduğunu öğretir. Herkes

mutluluk arayışı içinde olduğuna göre, bakış açımızın boyutlarını bilmemiz son derece önemlidir. Çoğu kez kısa vadeli mutluluklar, uzun vadede acılara neden olurlar. Eğer yaşamımızdan geniş anlamda hoşnut olmak istiyorsa, yaşam anlayışımızın ve bu anlayışın belirlediği seçimlerin, uzun vadedeki sonuçlarını bilebilmemiz için bakış açımızı genişletmek zorundayız.

İmparator Marcus Aurelius; "*Olan herhangi bir şeye üzülme ya da kızma, kendinizi doğadan ayırmaktır.*" demiş. İmparator, her şeyin "*bir*"liğini içeren makro görüşü dile getiriyordu ve bu makro görüş açısından "*var olan tek şey mükemmel*" olduğu için, gerçekte gücenecek ya da kızacak başka bir şey bulunmadığını ifade ediyordu.

Bir insanın bulunduğu bilinç düzeyi, sahip olduğu üç makro özelliğin;

Sevgi

Bilgelik

Önderlik

niteliklerinin gelişkenliğine göre belirlenecektir.

Unutmayın!

Bir zihnin gelişkenliği; kabul edilemez görüneni, kabul edebilmesiyle ölçülür...

Localarda Yapılan Konuşmalar

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
<u>İSTANBUL</u>			
İDEAL	Demir Tiryaki,	Yaşlanma-Yaşlanmama	15.04.2002
	Tunç Tiryaki	Türkiye'nin Ekonomik Krizi ve	
	Ali Nail Kubalı	Krizin Global Nedenleri	27.05.2002
	Remzi Sanver	Muntazam Masonlukta	
		İnanç Evrimi	10.06.2002
KÜLTÜR	Ender Armağan	Dil ve Düşünce Üzerine	
		Düşünümler	24.05.2002
	Atilla Büyüktuncay	Yunus Emre'de Olmak	07.06.2002
ÜLKÜ	Suha Aksoy	Sevgi ve Kardeşlik	25.04.2002
	Remzi Sanver	Muntazam Masonlukta	
		İnanç Evrimi	09.05.2002
	Erdoğan Tezer	Hakikat	06.06.2002
KARDEŞLİK	Ahmet Örs	Fanatizm Karşısında Masonluk	18.04.2002
	Koray Darga	Bir Yaşam Öyküsü;	
		Giacomo Puccini	24.04.2002
	Osman Çelik Uluöz	Masonlukta Tolerans	16.05.2002
HÜRRIYET	Harun Kuzgun	Eğitimci Üstatlarımız-III:	
		Salim Rıza Kırkpınar	02.04.2002
	Remzi Sanver	Masonluğun Değişmeyen ve	
		Değişmeyecek Yapısı	30.04.2002
	Kamil Günel	Bilimsel Gerçekler ve	
		Tanrı Anlayışı	14.05.2002
	Ömer Serdar Terzi	Değerler	17.09.2002
SEVGİ	İstemihan Telger	Devresel Değişim	06.05.2002
	Mehmet Ali Berkman	İnsan Yaptıkları İle Yaşar	03.06.2002
ATLAS	Bernard Moreau	Çağdaş Masonluğun Kökleri ve	
		Niteliği	15.05.2002

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Mehmet Âkif Akev	Dünyanın Ruhü	29.05.2002
	Kaya Paşakay	Fransa'da Masonluk	03.04.2002
MÜSAVAT	Yılmaz Yazıcıoğlu	Teknolojik Gelişmeler Karşısında Masonluk	31.05.2002
LİBERTAS	Arif Davran	Masonluğun Dünkü, Bugünkü ve Gelecekteki Karşıtları Arasındaki Farklar	24.04.2002
AHENK	Abdülkadir Erengül	Sağlıklı Yaşam	24.04.2002
	Zeki Alasya	Filozof Rıza Tevfik	08.05.2002
	İlker İnal	Mason ve Nitelikleri	05.06.2002
	İlker İnal	Toplam Kalite Projesi	09.10.2002
FAZİLİT	Reşat Sinanoğlu	Kurum Kimliği	21.05.2002
	Zafer Oktay Dalıbar	Templierler	04.06.2002
	Ali Yalman	Antik Romada Mitra Dini	24.09.2002
	Erşan Tınay, Nişan Sönmez, Remzi Sanver, Baki Bilgili, Orhan Okay, A. Abbas Şahin, A. Semih Yanar	Kırık Aynanın Sırrı	08.10.2002
ERENLER	İsmail Yerguz	Mitler ve Mitoloji	17.05.2002
	Ergin Koparan	Obediyansız Tarihinde Görevliler	31.05.2002
	Teoman Gönen	Demokrasi ve Masonluk	20.09.2002
	Bingür Sönmez	Tıbbın Arkasındaki Savaş Teknolojisi	04.10.2002
DELTA	Erol Yalçinkaya	Toplam Kalite Projesi	07.10.2002
SADIK DOSTLAR	İlhan Or	Haçlı Seferleri	04.04.2002
	Atilla Erdemli	Felsefe	30.05.2002
	Aktan Okan	Masonik Kültür	14.05.2002
	Tahsin Canbulat	Hermetizm	13.05.2002
	İlker İnal	Mason ve Nitelikleri	28.05.2002
	Ali Ethem Keskin	Toroslardan Akdenize Doruklardan Derinlere	11.06.2002
	Haluk Sel	Gezdiklerim, Gördüklerim	03.10.2002
	İlker İnal	Toplam Kalite Projesi	17.10.2002
ÜLKE	Tamer Ayan K.'e vekâleten Ahmet Madenci	Obediyans, Rit, Order, Juriprüdans	02.04.2002
	Okan İşin	Masonik Etiket	16.04.2002
ŞEFKAT	Semih Tezcan	Dünyadaki Masonik Matrikül Hareketleri	01.04.2002
HÜMANİTAS	Mehmet Âkif Akev	Dünyanın Ruhü	07.05.2002
	Bülent Çakım	Engizisyon	04.06.2002
	Runa Sontaç	Romalılarda Kollejyalar ve Para İşlemleri	24.09.2002

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
HULÛS	Lefter Karakaş	Birinci Dereceye Tylev Tablosu	17.04.2002
	Lefter Karakaş	Büyük İnisiyeler	01.05.2002
	Lefter Karakaş	Güneşin Yaz Değişikliği	26.06.2002
FREEDOM	Zafer Kalaycı,	İskoç Şair Robert Burns ve Masonluk Üzerine	11.04.2002
	Muhtar Katircioğlu, N. Servet Fırat		
	Roger Asseo	Müziğin Gücü	09.05.2002
	Renan Rızvanoğlu	Toplam Kalite Projesi	10.10.2002
DEVFİM	Levent Akduygu	Yeni Çağ Akımı ve Masonluk	03.04.2002
	Vitali Meşulam	Bir Romandan Çağrışımlar	17.04.2002
	Murat Gülen	Toplam Kalite Bilinci ve Masonluk	01.05.2002
	Mehmet Soyarslan	Süleyman Mabedi	15.05.2002
	Semir Abbasoğlu	Toplam Kalite Kontrol Giriş	16.10.2002
PINAR	Murat Bilgili	Tarihsel Diyalektikte Kültür Kardeşliği	30.04.2002
	Necdet Uygurer	Ritüelik Notlar	28.05.2002
	Emre Saka	Masonluğun Temsil ve Temessülü	11.06.2002
	Hazer Akın	Rit'ler ve Oluşumları	01.10.2002
SEVENLER	Ahmet Han	Yarım Kalmış Bir Devrim- Türk Aydınlanması	26.04.2002
	Özer Yelçe	Müzik ve Edebiyat	07.06.2002
	Levent Unutulmaz	Geçmişten Esintiler	27.09.2002
	Osman Urallı	Anderson Yasaları-1. Bölüm	11.10.2002
HİSAR	Hilmi Berk, Tufan Darbaz	Hisarın Öyküsü	09.04.2002
	Tufan Darbaz	Hisar Forum	07.05.2002
	Bilgin Turnalı	Batınlığın İç Yüzü	21.05.2002
	Murat Öktem	Jeolog Gözüyle Ham Taş	04.06.2002
	Naif Timur	Masonluk Felsefesinin Hayata Geçirilmesi	24.09.2002
ÜÇGEN	Bingür Sönmez	Tıbbın Arkasındaki Savaş Teknolojisi	05.04.2002
	Haluk Öztürk	Templier Şövalyeleri	19.04.2002
	Güngör Kavadarlı	Yaşamın İki Dinamiği	31.05.2002
	İlker İnal	Toplam Kalite Projesi	04.10.2002
ÜÇİŞİK	Tunç Timurkan	Royal Arch	08.04.2002
	Şevki Yöntem	Masonlukta Ağaç (Tahta)nın Yeri	22.04.2002
GÜN	Günay Gezer	Tarihteki Hürriyetçiler ve Masonluk	25.04.2002
	Tayfun Ilıca	Uygarlık Tarihi ve Masonluk	09.05.2002
ÖZLEM	Oktay Belli	Anadolu'da Unutulan Bir Uygarlık	01.04.2002
	Erşan Tınay, Nişan Sönmez, Semih Yanar, Orhan Okay,	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Kuralları	29.04.2002
	A. Abbas Şahin		

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Ali Naili Kubalı	Türkiye'nin Ekonomik Krizi ve Krizin Global Nedenleri	27.05.2002
	İlker İnal	Toplam Kalite Projesi	30.09.2002
BAŞAK	Argun Berker	Açılalım mı? Hayır. Tanıtalım mı? Evet.	09.05.2002
	Ergun Önen	Eski Mükellefiyetler	23.05.2002
İREM	Cem Öven	Doğudan Batıya Bilgi	12.04.2002
EVREN	Sümer Saldıray	Yaradılıő, Yaratma, Yaratı	04.04.2002
	Somer Öneő	İyon Medeniyetleri	18.04.2002
	Yavuz Çekirge	İrlanda Büyük Locası ve Dünya Masonik Web Sitelerinde Küçük Bir Gezinti	02.05.2002
PİRAMİT	İbrahim Ataç	Eski Yakın Doğı Uygarlıkları ve Hür Masonluk	2.04.2002
	Necdet Kabil	Telekomünikasyon Teknolojisindeki Gelişmeler ve Beklentiler	26.04.2002
	Taner Damcı	İnsanın Doğaya Uyum Sağlaması Mümkün mü?	10.05.2002
	Nedim Uzman	Ham Taşın Seçimi, Kabulü ve Eğitilmesi	24.05.2002
NİLÜFER	Haluk Sanver	İntizam ve Tanınma	11.06.2002
BURÇ	İbrahim Türker	Gerçek Mason Kimdir? Hakikat Yoluna Nasıl Ulaőılır?	20.05.2002
	Fahrettin Ocan	Toplam Kalite Projesi	07.10.2002
SEMBOL	Çetin Us	Sevgi Üzerine Düşünceler	01.04.2002
	Remzi Sanver	Muntazam Masonlukta İnanç Evrimi	13.05.2002
	Murad Kayacan	Templier Şövalyelerinden Modern Sermaye Piyasasına Kısa Bir Hikaye	10.06.2002
GÜVEN	Erol Çiçekçiler	Masonluk Nedir? Bir Mason Nasıl Olmalıdır? Masonik Etiket	11.04.2002
	Semih Bolca	Yeni Medeni Kanun ve Evliliğiniz	06.06.2002
	Erol Çiçekçiler	Yeni Dönem Çalışmalarımız	26.09.2002
MEŞALE	Korkut Akol	Günümüzde Masonluk	08.05.2002
	Murat Öktem	Ham Taş	25.09.2002
ANADOLU	Umut İnan	Cumhuriyet Geleceğinin Dönüm Noktası; Köy Enstitüleri	16.04.2002
	Hüsnü Gökceal	Masonluğun Felsefesi	14.05.2002
	Ferhat Saraçoğlu	Toplam Kalite Projesi	17.09.2002
	Ali Femir	Sevgi Üzerine	01.10.2002
SEZGE	Taylan Karatuna	Düşüncede Masonluk	04.06.2002
	Kemal Gönenç	Toplam Kalite Projesi Hakkında Konuşma	24.09.2002
	İlker İnal	Mason ve Nitelikleri	08.10.2002

LOCASI	KONUŐMAMI	KONU	TARİH
AKIL VE HİKMET	Altan Kılınç	Toplam Kalite Projesi	03.10.2002
BOĞAZİÇİ	Mehmet Ali İskender	Masonlukta Yazılı Olmayan Kurallar	17.04.2002
	Ali Can Değer	Avrupa Mason Tarihi Çerçevesinde Türk Mason Tarihi	01.05.2002
	Adnan Taşçioğlu	Mimar Sinan	29.05.2002
YEDİTEPE	Ali Ethem Keskin	Toroslardan Akdenize & Doruklardan Derinliklere	25.04.2002
	İlker İnal	Mason ve Nitelikleri	26.09.2002
	Nural Denker	Toplam Kalite Projesi	10.10.2002
GÖNYE:	Kemal Hepgöl	Hz. Süleymandan Günümüze Süleymanlar	23.09.2002
	İlhan Cedimağar	İnisiyasyon	07.10.2002
GÜZEL İSTANBUL	Ali Verbas	Ritüellerimizden Seçmeler	05.04.2002
	Yener Güreş	21. Yüzyılın Küresel Kutuplaşması	19.04.2002
	Kemal Görkey	Aydın Kimliğimiz ve Masonluğumuz Üzerine	17.05.2002
	İlker İnal	Toplam Kalite Projesi	20.09.2002
GÜNIŐİŐİ	Ahmet Erman	İtalya'da Masonluk	01.04.2002
	Haldun Tarlan	Adımlarımız-I-II-III	15.04.2002
	Kaya Paşakay	Mozart Kardeş ve Masonik Yaşama	13.05.2002
	Naif Timur	3. Bin Yılda Teknoloji, Terör ve Masonluk	30.09.2002
TANYERİ	Kaya Paşakay	Mozart Kardeş ve Masonik Hayatı	10.05.2002
	Osman Kartal	Toplam Kalite Projesi	27.09.2002
SADAKAT	Renan Rızvanoğlu	Toplam Kalite Projesi	17.09.2002
MARMARA	Yurdakul Alpay	Agap Sofrası ve Şarap	03.06.2002
	Ekrem Ülkü	Harici Alemde Mason Nasıl Davranır?	17.06.2002
SABAH GÜNEŐİ	Ali Nezihi Bilge	Zaman	08.04.2002
	Güngör Onal	M. Olmak	22.04.2002
DOSTLUK	Aktan Okan	Rönesanstan Bilgi Çağına Masonluk	22.04.2002
	Reşit Ata	Fransız İhtilali ve Masonluk	06.05.2002
GELİŞİM	Naif Timur	3. Bin Yılda Teknoloji, Terör ve Masonluk	09.04.2002
	Rıdvan Dursun	Hermes'i Anlamak	07.05.2002
	Onur Öztarhan	Köy Enstitüleri	04.06.2002
	Galip Dolun	İnanç Alemi	24.09.2002

LOKASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ONUR	Erdoğan Fırtınoğlu	Akıl ve Bilim	09.04.2002
	İsmail Pekgün	Anadoluya Özgü Sosyal Bir Kurum (Ahilik)	07.05.2002
	Bartu Özalp	Okyanustaki Dalgadan Yağmurdaki Dalgaya Su	21.05.2002
	Eren Erbabacan	Ezoterizm	04.06.2002
UMUT	Murat Canyürek	Masonluk Açısından Yeni Türk Medeni Kanunu	15.04.2002
	Naif Timur	3. Bin Yılda Teknoloji, Terör ve Masonluk	29.04.2002
	Aziz Mungan	Aydınlanmadan Önce	13.05.2002
	Kadircan Keskinbora	Tıp-Müzik ve Masonluk	27.05.2002
	Güngör Onal	Mason Olmak	10.06.2002
	Ferit Hortaçsu	Masonluk Üzerine Söylemler, Düşünceler	30.09.2002
YAKACIK	Kaya Paşakay	Kudüsten Esintiler	29.04.2002
	Bilgin Turnalı	Ne Türden Bir Güzellik	13.05.2002
	Harun Kuzgun	Eğitimci Üstatlarımızdan Salim Rıza Kırkpınar K.	27.05.2002
	Bülent Çetinor	Doğudan Gelen Işık	24.06.2002
KADIKÖY	Levent Tarhan	Şiirlerle Nazım	15.04.2002
	Ali Naili Kubalı	Türkiye'nin Ekonomik Krizi ve Krizin Global Nedenleri	27.05.2002
	Aydın Başyurt	Vizyonun Gücü	10.06.2002
GEOMETRİ	Suha Alper	Mimaride Semboller	03.04.2002
	Ender Özgören	Samimiyet	17.04.2002
	Fikret Yakar, Arif Çar, Tüzün, Alp Ustaoglu	Zıtlıklar	17.04.2002
	Ahmet Kalın	Ritüellerin Karşılaştırılması	12.06.2002
DOĞU	Tevfik Bilgen	Masonlukta Diplomasi	16.04.2002
	Koray Darga	Eğitimci Mason Kardeşlerimizden Mustafa Necati K.	01.05.2002
	Tevfik Bilgen	Masonlukta Diplomasi (2. Bölüm)	11.06.2002
	İyigün Özü Türk	Yeni Çalışma Dönemine Başlarken	01.10.2002
	Ömer Kaymakçalan	Sürdürülebilir Kalkınma	01.10.2002
	Musa Yahya	Toplam Kalite Projesi	15.10.2002
ÜLKÜM	Taner Damcı	Çöl Maratonu; İnsanın Psikolojik ve Fizyolojik Sınırları	28.05.2002
	İlker İnal	Toplam Kalite Projesi	17.09.2002
	Remzi Sanver	Muntazam Masonluk ve İnanç	01.10.2002
	Haluk Sanver	İnanç ve Tanınma Hakkında Bir Söyleş	15.10.2002

LOCASI	KONUŐMAMCI	KONU	TARİH
UFUK	Bülent Atik,	Anderson Nizamatı ve	02.05.2002
	Koray Bayraktaroğlu	Landmarklar	16.05.2002
	Gürkan Aktoluğ	Neden Buradayız?	30.05.2002
	Koray Yanç	Akılın zgrlğ	19.09.2002
	Naif Timur	çnc Bin Yılda Teknoloji,	03.10.2002
	Metin Korfalı	Terör ve Masonluk	
		Zekânın zgrlğ	
DORUK	Tunç Timurkan	Royal Arch	21.05.2002
	Harun Kuzgun	Eğitimci statlarımızdan	
		Salim Rıza Kırkpınar K.	24.09.2002
RS	Kaya Kerim Ekinci	Ömer Hayyam İnişiyemi?	18.04.2002
	Tayfun Akçay	Taş Ocağı	16.05.2002
GRANT	Őinasi Afacan	Regius (Ahlaki Görevler Hakkında	
		Masonik İlk Őiir)	08.04.2002
	İlker Erel	Masonluk	22.04.2002
	Tamer Erel	Geçiş Kelimesi	06.05.2002
	İlker Erel	Semboller	20.05.2002
TESVİYE	Koray Darga	Eğitimci K.'lerimizden	
		Mustafa Necati K.	04.04.2002
	Ahmet rs	Fanatizm Karşısında Masonluk	18.04.2002
	Haluk Sezgin	Masonik Eğitimin topyası	02.05.2002
	Sezgin Köksal	Masonluk Ne Değildir?	16.05.2002
	Selçuk Alper	Namık Kemal ve Masonluğu	30.05.2002
	zkan Tetik	Locanın Çıracak	
		Derecesinde Açılışı	13.06.2002
SABAH YILDIZI	Zeki Alasya	Filozof Dr. Rıza Tevfik	08.04.2002
	Bülent Dikman	Güzellik Onu Sslesin	06.05.2002
	Haldun Tarlan	Adımlarımız	20.05.2002
	Osman Kartal	Toplam Kalite Projesi	21.10.2002
GÜNEY	İbrahim Erentay	Harici Alemde	
		Mason Davranışları	11.04.2002
	ner Birkan	"Atatürk'ün niversite Reformu"	
		2. Dünya Savaşı ncesinde	
		Türkiye'ye Sığınan Bilim ve	
	Ahmet rs	Sanat Adamları	23.05.2002
	Renan Rızvanoğlu	Loca	06.06.2002
		Toplam Kalite Projesi	26.09.2002
ATAYOLU	Naif Timur	çnc Bin Yılda Teknoloji,	
		Terör ve Masonluk	13.05.2002
	Yalkın Gencer	Dinler Tarihi 11-Dinler	
		Tarihi zerine Yorumlar	10.06.2002
	Suha Aksoy	Türk Masonluğunda Yol Ayrımı	30.09.2002
ALTAF	Yılmaz Bykuncu,	M.'ik (Ezoterik)	
	Yüksel Atacel, Ndim İpekel,	Düşünce Tarihi-VI	30.04.2002
	Nail ztaş, Noyan Buzcu		

LOCASI	KONUŐMAMCI	KONU	TARİH
	Mustafa Kemal Tümay	Toplam Kalite Projesi	17.09.2002
NAR	Can Baydarol	Cehalet ve Taassup	08.04.2002
	Nejat Gülen	Masonluk ve Yardım Dernekleri	22.04.2002
	Barış Mater	Yer Kürenin Bilinmeyen Gerçekleri	03.06.2002
YÜCEL	Zafer Kalaycı,	İskoç Şair Robert Burns ve	11.04.2002
	Muhtar Katırcıoğlu, N. Servet Fırat	Masonluk Üzerine	
	Yılmaz Suner	Masonik Ana Kurallar	25.04.2002
	Kaya Paşakay	Disiplin ve Düşündürdükleri	
		Mozart Kardeş ve	06.06.2002
	İlker İnal	Masonik Hayatı	12.09.2002
		Toplam Kalite Projesi	
GÜZELLİK	Mehmet Uçan	Siyah Beyaz Kareler	30.04.2002
	Yaşar Yücel	Biyolojik Evrim	11.06.2002
KÜFE	Koray Tulgar	Dinler Tarihi VII-Batı Asya Dinleri	01.04.2002
	Efraim Kebudi	Dinler Tarihi VIII: Musevilik	29.04.2002
	İlkan Örs	Dinler Tarihi IX: Hristiyanlık	13.05.2002
	Vedat Öztürk	Dinler Tarihi X: Müslümanlık	27.05.2002
	Yalkın Gencer	Dinler Tarihi Üzerine Yorumlar	10.06.2002
	Alp Öyken	Loca Görevlileri Bilinci ve Sorumluluğu	30.09.2002
	İlker İnal	Toplam Kalite Projesi	14.10.2002
ÇEKİÇ	İlker İnal	Toplam Kalite Projesi	04.06.2002
KOZA	Engin Gümüştaş	Üs. Hiram'dan Anladıklarım	28.03.2002
TAŐOCAđI	Çander Kayhan	Çocukluk Kavramı İçerisinde	
		İnsan ve Masonluk	17.04.2002
	Koray Darga	Eğitimci K.'lerimizden	
		Mustafa Necati K.	01.05.2002
MİMAR HİRAM	Ara Kadoğlu	Bencilik	10.04.2002
	Bülent Gürser	Ezoterizm ve İnisiasyon	24.04.2002
	Naif Timur	Masonik Felsefenin Hayata	
		Geçirilmesi	08.05.2002
	Haluk Bitek	Ritler ve Ritüeller	22.05.2002
	Yetvart Kovan	Kalfa Derecesinin	
		Sembolizması	05.06.2002
	İlker İnal	Toplam Kalite Projesi	25.09.2002
ANIT	Rüştü Çelebioğlu	Değişen Kavramlarımız	
		Üzerine Sohbetler	06.05.2002
	Renan Rızvanoğlu	Toplam Kalite Projesi	21.10.2002
KÖRFEZ	Halit Erol	Kudüsün Kutsallığı	09.05.2002
	Arımet Örs	İnanmanın Karşısındaki	
		Masonluk	26.09.2002
	İlker İnal	Toplam Kalite Projesi	10.10.2002

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ZEYTİNDALI	Bülent Arman	Masonluğun İnsan Sağlığındaki Yeri	05.04.2002
	Fahir Gök	Uygulamalı Ç. Eğitimi, Ç. Avadanlıkları ve Sembolleri	14.06.2002
IRMAK	Tufan Türeñç	Basın ve Özgürlük	09.04.2002
	Oktay Orhon	Aile İçinde Özgürlük	07.05.2002
	Aydın Gün	Sanat ve Özgürlük	04.06.2002
	Renan Rızvanoğlu	Toplam Kalite Projesi	08.10.2002
SEBAT	Kutlu Eryar,		
	Okan Onaran, Y. Cem Ünlüçerçi,		
	Erhan Çağlı	Mason ve Disiplin	02.04.2002
	Mehmet Ziya Başak	Kutsal Kitaplar ve Hakikatin Nuru	16.04.2002
	İlker İnal	Mason ve Nitelikleri	30.04.2002
	İstevan Acemoğlu	Faust	14.05.2002
SEVGİ YOLU	Erşan Tınay, Nişan Sönmez,	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Kuralları	28.05.2002
	Orhan Okay, Ali Abbas Şahin,	Kilden Kitaplar	11.06.2002
	Semih Yanar		
SEVGİ YOLU	Ali Dinçol		
	Naif Timur	Adalet ve İnsan Hakları	01.04.2002
	Ahmet Ruta	Sevgi	15.04.2002
	İbrahim Bülbül	Dinlerde Masonik Sembolizma	29.04.2002
	Can Oğur	İnsan Hakları ve Masonluk	13.05.2002
RÖNESANS	Fadil Altop	Ölüm	10.06.2002
	Tunç Timurkan	Türkiye Büyük Locası ve İşleyişi	16.04.2002
	Oğuz Tegin	V.i.T.R.İ.O.L.	30.04.2002
	Emre Alkin	Yeni Enflasyonla Mücadele Programı ve Geleceğe Dönük Beklentiler	14.05.2002
	Faruk İren	Yaratıcılık	11.06.2002
	Gürdal Çeliköz	Vefa	12.04.2002
VEFA	Murat Duygan	Harici Teklifinin Önemi ve Önerici K.'imize Düşen Görevler	07.06.2002
SUR	Şevki Gökerman	Tevhidi Tedrisattan Günümüze Eğitim	11.04.2002
	Erol Aydın	Sevgi	23.05.2002
AYDINLANMA	Haluk Sanver	Masonluğumuzun Yarını Nasıl Olmalı?	03.04.2002
	M. Kerem Doksat	Bilginin Kaynaklarına Bir Yolculuk	17.04.2002
	Melih Sisa	Babil Kulesi	15.05.2002
	Zafer Kalaycı	Aydınlanma	02.10.2002
AKASYA	Feyiz Güven	Ayna	18.04.2002
	Kaya Paşakay	Kudüsten Esintiler	02.05.2002
ATAİZİ	Unvan İnci	Dünyadaki Mason İmajının Oluşmasında Masonların Etkisi	04.04.2002

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Umur İnan	Cumhuriyet Geleceğinin Dönüm Noktası; Köy Enstitüleri	16.04.2002
	Tekin Özerterem	Sanatın Gerekliliği	30.05.2002
	İlker İnal	Toplam Kalite Projesi	03.10.2002
SÖZ	Reha Erekli	Fransada Bir Ziyaretin Ardından	09.04.2002
	Ahmet Erman	İtalyada Masonluk	07.05.2002
	Necdet Egeran	Ritüellerimiz	04.06.2002
AKEV	Alpay Sarıoğlu	Duygusal Zekâ ve Masonluk	04.04.2002
	Şevki Gökerman	Tevhid-i Tedrisat	18.04.2002
	Erol Aydın	Sevgi	02.05.2002
	Ahmet Erman	İtalyada Masonluk	16.05.2002
	Cem Özyurt	Toplam Kalite Projesi	19.09.2002
CUMHURİYET YILDIZI	Koray Darga	Bir Yaşam Öyküsü: Giacomo Puccini	17.04.2002
	Mehmet Saim İzli	İsviçre Alpina Büyük Locasındaki İzlenimlerim	15.05.2002
	İlker İnal	Toplam Kalite Projesi	18.09.2002
	Koray Darga	Eğitimci Kardeşlerimizden Mustafa Necati K.	02.10.2002
İSTANBUL	Umur Aysal,	Ezoterik Düşünce	
	Haluk Hızlıalp, Okan Soysal,	Tarihi-Atlantis ve Osiris	12.04.2002
	Feridun Tandemir	Ham TaŐı Yontmak	24.05.2002
	Doğan Gürsoy	Toplam Kalite Projesi	27.09.2002
	İlker İnal		
PETEK	Baki Selçuk Dikmen	Üç Pencere	04.04.2002
	Murat İnal	Sayıların Sembolizması	18.04.2002
	Ahmet Girgin	Eski Mısırdaki Osiris ve Ölümler Kültü	02.05.2002
	Ümit Serpen	Madde ve Enerji	16.05.2002
	Mehmet Yeral	Zorbalığın Eridiği Pota; Masonik Düşünce	03.10.2002
ZAFER	Erşan Tınay, Murat Bilgili,	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Kuralları	11.04.2002
	Semih Yanar, Orhan Okay,		
	A. Abbas Şahin		
BİLGE	Turgay Koçak	Evrenin Ulu Mimarı	29.05.2002
	Cezmi Koçak, Aykut EriŐ,	Tasavvuf ve Yunus Emre	12.06.2002
	Ersin Temizel	Hürriyet	30.10.2002
	Reha Tartıcı	İnsan Hakları	30.10.2002
	Emin Ayabakan		
KALKEDON	Kaya Örs	Semt Locaları	15.05.2002

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ANKARA			
UYANIŞ	Suha Aksoy	Sevgi ve Kardeşlik	25.04.2002
	Salih Tugay	Büyük Fransız İhtilalinin Kronolojisinde Masonik İkelere Paralel Fikir Akımları	07.06.2002
DOĞUŞ	Fuat Tuygan	Masonluğa Adanmış Bir Ölüm: Sahir Erman	04.10.2002
	Yaşar Aysev	Üçüncü Milenyumda Görevimiz Nedir?	09.04.2002
	Salih Tugay	Fransa İhtilali Kronolojisinde Masonik İkelere Paralel Fikir Akımları	28.05.2002
YÜKSELİŞ	Ziya Tanalı	Şu Bizim Duvarcı Ustası Atalarımız	11.06.2002
	Okan Işın	Spekülatif Hürmasonlukta Herkesin İgi Duyacağı Bir Alan Vardır	04.04.2002
	Orhan Şekeramber	Müzik ve M.'luk	18.04.2002
	Arifhan Yarkın	İnternet M.'luğu	06.06.2002
İNANIŞ	Sedat Bayer	İnsan Sevgisi Bütün Yasaların Temelidir	20.06.2002
	Atalay Bilge	Çırak Mason Olmak	23.09.2002
BİLGİ	Ercan Ensari	Masonlukta Güzellik ve Güzel Sanatlar	01.05.2002
	Ertuğrul Destan	Masonlukta Eğitim	15.05.2002
	Yahya Zabunoğlu	Aydın İhaneti	05.06.2002
	Üner Çakıcı	M.'lukta Kuvvet	18.09.2002
	Özgür Ecevit	Felsefede Kuvvet	02.10.2002
BARIŞ	Alev Yıldırım	Kalfa Derecesinin Sembolizması	03.06.2002
	Alev Yıldırım	Üstad Derecesi Sembolizması	16.09.2002
DİKMEN	Ertekin Arasıl	Landmarklar	18.04.2002
	Ateş Akyüz	Masonluğun Yazılı Olmayan Kuralları	16.05.2002
YILDIZ	Okan Üçer	Küreselleşme ve Masonluk	28.03.2002
	Sinan Vargı	Yeni Binyıl'da Masonluk	25.04.2002
	Oktay Ergin	Masonun Sosyal Olaylara Bakışı	09.05.2002
	Enver Özcan	Bağnazlık Karşısında Masonun Görevleri	23.05.2002
	Serdar Kural	Bilişim ve Demokrasi	13.06.2002
ÇANKAYA	Çağatay Güler	Mizah ve Masonluk	12.04.2002
	Metin Heper	Tarihsel Perspektif Ezoterizm ve Masonluk	26.04.2002
	Faruk Kavkeraıp	Burada Ne Amaçla Toplanıyoruz?	10.05.2002

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Yılmaz Kadioğlu	Çankaya Muh. L.'sının Ambleminin Anlamı Tahkikat Üstadının Görev ve Sorumluluğu (Aday Soruşturması)	24.05.2002
	Altay Birand	Düzenli Masonluğu Geçiş	14.06.2002
	Güner Gökeri, Cevat Ayvalı	İnsan-Mabet-Masonluk	28.06.2002
	Ekrem Gürenli	Masonik Eğitim İlkelerimiz	13.09.2002
	Hasan Ali Acar, Ertuğrul Kavlakooğlu	Masonluğun, Bireyin Fikri Gelişmesindeki Rolü	27.09.2002
ARAYIş	Hüseyin Avni Öktem	Genler, Genetik Mühendisliği ve Geleceğimiz	16.04.2002
	Cengiz Yalçın	Masonik Bakış Açışından Mantık	07.05.2002
	Acar Tekinel	Arayış Locasının Arşivinden	18.06.2002
ÜÇGÜL	Yahya Kazım Zabunoğlu, Korkut Özkorkut, Naci Güler	Temel Hak ve Özgürlüklerin Anayasalara Girişi ve M.'luğun Etkileri	24.04.2002
	Yıldırım Doğan	Sevgi	25.09.2002
AHİLER	Hakan Çınar	Üç Nokta	25.04.2002
	Sinan Çelen	Kılıç Sembolizması	09.05.2002
	Ali Ulvi Dönmöz	Esin Kaynaklarımız	26.09.2002
ÇAĞ	Necdet Kesmez	şamanlar; şairler; M.'lar	15.04.2002
	Abdullah Dörtlemiz	Ülkemizin Kültürel Değerleri	06.05.2002
	Atilla İnan	Sevgi Gücü	20.05.2002
	Ersin Töreci	Bilişim Teknolojilerinin Etkileri	16.09.2002
GÖNÜL MİMARLARI	Yaşar Aysev	Üçüncü Milenyumda Görevimiz Nedir?	16.04.2002
	Erkin Süeren	M.'luk ve Laiklik	07.05.2002
	Remzi Ars	M.'luğun Yazılı Olmayan Kuralları ve Sevgi Sofrası	04.06.2002
	Sezai Sami Yılmaz	Tanrısal Gücün İnsanı Yaratması Eylemi	01.10.2002
EşİTLİK	Bülent Güngenci	İnisiasion	09.04.2002
	Erol Duruöz, Erdin Örsçekiç	M.'ik Eğitim ve Rehberlik	14.05.2002
	Gürçil Çelikaş	M.'luk ve Müzik	28.05.2002
ANKARA	Yücel Alkan	Bereketli Toprak - Anadolu-8	19.04.2002
	Kadir Dursun, Muzaffer Oflaz	Bereketli Toprak - Anadolu (Sonuç)	03.05.2002
	Yavuz Güven	Haçlı Seferleri ve Anadolu Alpilerinin Batı Felsefesine Etkileri	17.05.2002
	Rıza Doğan	Uzman Gözü İle İnsan Kalbinin Anatomisi, Maddi, Manevi Hastalıkları ve Masonluk	31.05.2002
	Tamer Demircioğlu	Çivil Yaşamda İtoplumsal Kurumlaşma ve Masonluk	07.06.2002

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Aydın Paykoç, Metin Köksal	Bilimin ve Düşüncenin Evrimi ile Felsefe İlişkisi ve Masonluk	21.06.2002
YUNUS EMRE	Metin Aydemir	Sessizliğin Sesini Duymak	08.04.2002
	Yavuz Güven	Evren ve İnsan	29.04.2002
	Hikmet Gündüz	Dünyada İlk Mason Locaları ve M.'luğun Tarihsel Gelişimi	24.06.2002
İLKE	Necdet Ottekin	Masonlukta Eleştiri Sanatı Masonlukta Yazılı Olmayan Kurallar	10.05.2002
	Okan Işın	Hür Masonluğun Tanımı Üzerine Düşünceler	24.05.2002
	Hüseyin Yavuz Güven	Şamanizm ve Felsefesi	14.06.2002
	Ufuk Özlü	Masonluk ve Pozitif Düşünmenin Soy Ağacı	27.09.2002
ATANUR	Tuncay Kesim	Mizah Edebiyatından Örnekler	01.04.2002
ÇUKUROVA	Sezai Barmanbek	Dünya M.'ik Tarihi	16.04.2002
	Yaşar Aysev	3. Milenyumda Görevlerimiz	30.04.2002
	Aşım Ak in	M.'luk	07.05.2002
	Şevket Özgören	Türkiye M.'luk Tarihi	21.05.2002
	Halis Arıoğlu	M.'luğun Kökleri	04.06.2002
	Sezai Barmanbek	M.'un Oy Kullanması	04.06.2002
	Yaman Sarpel	Ritler	18.06.2002
ERDEM	Halil Mülküs	Masonluk ve Masonlar	07.05.2002
	Ertan Karasu	Yüce Bir Varlığa İnanmak	21.05.2002
	Fuat Göksel	Dünya Görüşü	04.06.2002
	Ozan Sağdıç	Nasrettin Hoca ve Hoşgörü	18.06.2002
	Kaya Yazgan	Toplam Kalite Projesi	17.09.2002
DENGE	Ahmet Yay	Evrensel mi?, Küresel mi?	09.04.2002
	Yiğit Coşkun	Godot Gelmiyor mu?	30.04.2002
	Sinan Korkan	Adalet mi? İntikam mı?	14.05.2002
	Mahir Güney	Osmanlı İmparatorluğu: T.C. Onun Devamı mı, Değil mi?	28.05.2002
	Murat Akal	Tartuffe Bir Oyun mu?	11.06.2002
	Güneri Irmak	Teknoloji Sanatı Öldürüyormu?	25.06.2002
	Orhan Dinç	Hissenin Kıssası - 3	10.09.2002
DOĞAN GÜNEŞ	Ahmet Tuncay	Toplam Kalite Yönetimi- Mükemmellik Modeli	13.05.2002
	Sönmez Sayılı	Evren'de ve M.'lukta Zaman Kavramı	27.05.2002
TOLERANS	Altay Birand	Orjinlerimiz	24.04.2002
	Tuncay Birand	Ülke Sorunları ve M.'ik Görev Bilinci	09.10.2002

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
KUTUP YILDIZI	Haluk Alagöl	Masonik Tarihten Hatırlatmalar	04.04.2002
	Aykut Çınaroğlu	En Eski Mabetler	02.05.2002
	Asım Ak'ın	Gerçeği (Hakikati) Aramak	16.05.2002
ÜÇNUR	Metin Yademir	Sessizliğin Sesini Duymak	08.04.2002
	Tacettin Civan	Tekris	13.05.2002
	Çetin Özer	Derece Bilgileri	10.06.2002
BAŞKENT	Selçuk Buket	Mabetten Dış Dünyaya "M.'ik Ahlak Sistemi"	01.04.2002
	Murat Yurdakök	Gönyeden Pergele, Kareden Daireye	15.04.2002
	Erdal Yılmaz	Mabetten Dış Dünyaya "M.'luk ve M.'lar"	29.04.2002
	Cahit Geveci	Mabetten Dış Dünyaya	20.05.2002
	Hüseyin Ünal	Yöneticilik ve Masonluk	16.09.2002
GÖKKUŞAĞI	Rahmi Tunçalp	Türkiye'de Hür M.'luk Tarihi	29.03.2002
HOŞGÖRÜ	Asım Ak'ın	Felsefe Dinler ve M.'luk	03.04.2002
	Ali Oğuz Bilgiç	Para, Zenginlik ve Mevki Hırsı	05.06.2002
ANTALYA	Nubar Kazanç	M.'luktan Esinlenmeler	04.04.2002
	Çetin Vefkioğlu	Hırslarımız Bizi Nereye Götürür?	02.05.2002
	Ertuğrul Bülent Eyiler	Budizm	16.05.2002
EKİN	Erol Tuga	Deniz Altında 20.000 Fersah'ın M.'ik Araştırması	30.04.2002
	Ali Savaş	GRAAL Efsanesi ve PARSIFAL	04.06.2002
	Seyhan Çenetoğlu	Panoptisizm (Görünmeden Gözetim)	17.09.2002
	Okan Işın	Bağnazlık ve Yakılan Kitaplar	24.09.2002
	Cevat Tekin Yoldaş, Yaşar Emre Dökmeci, İzzet Kaya Livanelioğlu, Sıtkı Şengün	Masonluk ve İnsanlık	01.10.2002
YÖRÜNGE	Yaşar Aysev	Üçüncü Milenyumda Görevimiz Nedir?	09.04.2002
	Hüseyin Erlevent	M.'luk Ülkemiz ve Görevlerimiz	14.05.2002
	Serhat Koboğlu	Konuşmak-Söz Söylemek	28.05.2002
	Murat Yurdakök	Gönyeden Pergele Kareden Daireye	08.10.2002
PERİGEL	Orhan Özalp	Sevginin Türk Edebiyatındaki Motifler ve Masonik Motiflerle Karşılaştırılması	16.04.2002
	Asım Ak'ın	Ritimiz ve Ritüellerimiz	30.04.2002
	Acar Tekinel	Masonlukta Etiket	21.05.2002

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	E. Sena Çınar	Masonluk ve Mason	18.06.2002
	Doğan Aktaş	Zaman Yönetimi	01.10.2002
UYUM	Tümer Uraz, Barış Aslan	Türk Kültür Tarihi	11.04.2002
	Mehmet Kıcıman, Yavuz Konaş, Murat Alper Güngör	Millet İradesi	25.04.2002
	Mehmet Coşan, İsmail Üstel, Bülent Çetiner	M.'ik Nur	23.05.2002
	Ahmet Onbaşıoğlu, Bora Hızal, Alp Yoloğlu	Masonluk Tarihi 1 - Antik Dönem	13.06.2002
	Müjdat Karaca, Alper Erköse, Altuğ Ekni	M.'luk Tarihi 2 - Operatif Dönem	12.09.2002
GÜNEY YILDIZI	Ayhan Erol	Türkiye'yi Aydınlatan Kurumlar	11.04.2002
	Şevket Özgören	Ulu Mimarın Evreni	09.05.2002
	Sabri Yurdakul, Can Göçük, Turgut Arpacı	Ötenazi ve Masonluk	23.05.2002
AND	Sezai Yılmaz	Bilgi ve Bilinç Üzerine Düşünceler	25.04.2002
	Berkin Salancı	Ev. Ul. Mi., Kut. Kit. ve Yanıt Aradığım Sorular	09.05.2002
	Onur Arsal	Bilginin Kontrolü	12.09.2002
ESKİŞEHİR	Necmi Karakullukçu	Masonluğun Yönetim Biçimi ve Kuralları Üzerine Düşünceler	19.04.2002
	Nail Güreli	Medya Toplum ve Özgürlük	30.05.2002
	Yaşar Aysev	3. Milenyumda Görevimiz Nedir?	13.09.2002
	Ünsal Yavuz	Atatürk ve Güncel Boyutlar	20.09.2002
ÇINARI	Yaşar Aysev	3. Milenyumda Görevimiz Nedir?	18.04.2002
	Ömer Aytaç	Engelibeli Uzun Bir Yol	02.05.2002
	Ali Ulvi Dönmez	Doğudan Esin Kaynaklarımız	19.09.2002
EVİRİM	Sinan Öktem	Gizemli Toplumlarda Kurumlar ve Yöntemler	29.04.2002
	Sezai Yılmaz	I. Derece Ritüelinin Düşündürdükleri	20.05.2002
	Beşir Erakman	İnsanlığın Büyük Umudu; Masonluk	17.06.2002
	Mustafa Balıkcıoğlu	Işık Doğudan Yükselir	16.09.2002
PUSULA	Alptekin Küçükçelen	M.'luğun Kendine Özgü Nuru Yoktur	03.04.2002
	Otman Karlı	M.'luk Nurunu Kendini Bilmekten Doğan Hakikat Severlikten Alır	15.05.2002
	Can Koç	Benliğe Hakimiyet Akıl ve Hikmetle Olur	29.05.2002
	Ahmet Karadağ	Benliğinizi Yüceltin	05.06.2002
	Adnan Veli Kuvanlık	Hakikatın Nuru Çalışmalarımızı Aydınlatıyor	19.06.2002
	Murat Ergül	Bilgi Çağı ve M.'luk	18.09.2002

LOÇASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
DEFNE	Eftal Ceritoğlu	Masonlukta II. D.'nin Önemi	15.02.2002
	Uğur Çilingiroğlu, Namdar Uluőahin	Anderson Nizamları Öncesi Masonluk	05.06.2002
BİLİM	İnsan Delilbaşı	Kültürün Eğitime Etkisi	08.05.2002
	Mustafa Kemal Yünel	Kal. D.'si Sembolizması	22.05.2002
	Tevfik Umut	Düşüncenin Evrimi	22.05.2002
	Ertan Delilbaşı	Bilim ve Teknolojinin Düşünceye Etkileri	12.06.2002
ÖZG ÜRLÜK	Onur Arsal	Bilgi ve Kaos	09.04.2002
	Başol Gören	İnsan ve Masonik Yaşam	14.05.2002
	Atilla Tezeren	Sorusu Olmayan İnsanlar mı?	11.06.2002
	Kaya Demirkan	Mozart'ın Masonik Müziği	24.09.2002
MOZAKİK	Selman Ungan	Mason Düşüncesi ve İnanç	12.04.2002
	Zeki Alasya	V. Murat	26.04.2002
	Behçet Sepici	Masonik Sembollerden Bir Kaçı	10.05.2002
GÜNEŞ	Giray Süzen	M. Olmayanlara Neler Söyleyebilirim?	11.04.2002
	Yılmaz Topkara	Obediyans, Jüridiksiyon, Rit ve Order Kavramları	09.05.2002
	Levent Mergen	Ma.'deki Müzik	23.05.2002
	Rasim Ceylan Satuk	Hakikatin Aranması, Vicdan ve Bilim	27.06.2002
	Cengiz Ergül	İyilik ve Doğruluk	26.09.2002
ÇAĞIRI	Güneri Ünal, Serdar Ünlü	20. Yüzyılın İki Yüzü	14.05.2002
	Engin Uzmen, Fuat Ünver	Masonluk ve Diğerleri	23.05.2002
	Behçet Kamoy, Hakan Yavuz	Su, Ateş ve Zıtlıkları	11.06.2002
	Abidin Demir, Cengizhan Yücel	Söz ve Sükut	25.06.2002
HİTİT GÜNEŐİ	Tamer Yılmaz	Kimlik	08.04.2002
	Arif Emre Erkoca	Doğanın Mekaniği	13.05.2002
	Vedat Güler	W. A. Mozart	27.05.2002
	Metin İmir	Atatürk ve Ulusal İrade - Ulusal Ahlak	10.06.2002
BİRLİK	Üstün Dökmen	Empatik İletişim ve Var Olma Sanatı	16.04.2002
	Behçet Sepici	Masonluğun Yazılı Olmayan Kuralları	30.04.2002
	Tuncay Kesim	Masonik Eğitimin Tanımı, Amacı, İlke ve Kuralları	07.05.2002
	Emin Çulhacı	Masonluk ve Tıp	21.05.2002
	Onur Arsal	Bilgi ve Kaos	04.06.2002
	Metin İmir	Atatürk ve Ulusal İrade-Ulusal Ahlak	18.06.2002

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH	
TAN YILDIZI	Tevfik Orbey	Köy Enstitüleri	08.04.2002	
	Tuncay Kesim	Kardeşlerim Beni Böyle Tanırlar	22.04.2002	
	Remzi Sanver	Hür Masonlukta İnanç Evrimi	27.05.2002	
ŞAFAK	Salih Tugay	Landmarklar ve M.'ik Yaşamdaki Karşıt Görüşler	09.06.2002	
	Ayhan Özvatan	Vefa ve Dostluk Üzerine-Kültürel Bir Yorum "Orada Bir Köy Var"	22.09.2002	
<u>İZMİR</u>				
İZMİR	Tulga Kalaycı	Çocukluk, Gençlik ve Olgunluk	28.03.2002	
	Cafer Akdoğan	Beş Duyumuz ve M.'luk	28.03.2002	
	Alican İnelioğlu	Bilginin Yedi Ana Temeli ve M.'luk	28.03.2002	
	Mete Yurtseven	M.'luk Tarihi III: 1909-1935 Dönemi	11.04.2002	
	Mustafa Belek	Cehalet ve Taassup Karşısında M.'un Sorumluluğu	25.04.2002	
	Ertuğrul Eygi	Hak ve Adaletten Yana Olacağım	25.04.2002	
	Mehmet Çelik	Kendi Kendimizi Yüceltmek	25.04.2002	
	Abdurrahman Alam	Masonluk Tarihi IV: 1948-1965 Dönemi	23.05.2002	
	NUR	Kemal Görkey,	Kemalist Türk Kültür ve Eğitim	
		Fatih Orbay, Umut İnan	Devrimi (Hasan Ali Yücel)	28.05.2002
Levent Olgun		Masonlukta İç Huzuru	11.06.2002	
Mukan Girginkardeşler		Kendini Bilmek	30.04.2002	
	Çınar Atay	İnsan Olmak, M. Olmak	14.05.2002	
PROMETHEE	Mustafa Besimzade	Tampliye'lerin Mahkemesi	26.03.2002	
	Nelson Arditi	M.'ik İçebakış (2)	08.05.2002	
	Hayim Danon	Zenginlik ve İktidar	05.06.2002	
GÖNÜL	Sinan Kocaoğlu	İçimdeki Ben	04.04.2002	
	Üstün Yürekli	M.'luk ve Kültler	18.04.2002	
	Yavuz Böke	Hatalarımı Göreceğim Gözler İstiyorum	02.05.2002	
	Doğan Gençoğlu	Mabet	16.05.2002	
	Aydın Akaydın	Kibir ve Kendine Güvenmek	30.05.2002	
	Ufuk Yörük	Affetmek	30.05.2002	
	Özcan Tokuş	Adalet ve Hukuk	13.06.2002	
İRFAN	Hüseyin Dilek Akarlı	Sosyo-Ekonomik Değişimler ve M.'luk	08.04.2002	
	Devrim Çokdeğer	Ham Taşınımı Yontmaya Başladım	22.04.2002	
	Salim Arslanalp	Teknolojik Değişimler ve M.'luk	20.05.2002	

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ÜMİT	Hüseyin D. Akarlı, Yaman Gürkaynak, Salim Arslanalp, Cumhur Özdişekcan	21. Yüzyıla Gिरerken Değişen Toplumsal Dinamiklerin M.'luk Neresindedir?	03.06.2002
	Murat Çim	Fazilet Onu Yapmak	02.04.2002
	Mehmet Çelebisoy Kemal Görkey, Fatih Orbay, Umut İnan	Mutluluk ve Akıl Kemalist Türk Kültür ve Eğitim Devrimi (Hasan Ali Yücel)	14.05.2002 28.05.2002
EPHESUS	Güngör Kavadarlı Mehmet Şen	Aramıza Hoşgeldin Yeni K.'im Zengin Olma Hırısı; İyi Duyguları Boğar, Dostlukları Yok Eder İnsanları Kötü İşlere Sürükler, Karşılıklı Güveni Sarsar, Kuşkuları Uyandırır	04.03.2002 01.04.2002
	Oğuz Fikret Şahin	Mevki Hırısı; Düşünceyi Bulandırır, Kalbi Katılaştırır ve İnsanı İki Yüzlü Yapar	01.04.2002
	Igal Bencuya	Bu Sevgi ve Yardım Duygusunun Kalplerde Yerleşmesi, İnsanları Gerçek Olgunluğa Eriştirir	01.04.2002
	Ömer Akyüz	Bir M.'nun Görevleri	01.04.2002
	Selçuk Cengiz	Ahilik ve M.'luk	01.04.2002
	Özlen Çetinel	Orta Hücre	01.04.2002
	Levent Akacar	Türk ve Amerikan M.'ik Ritüellerinin Kısa Karşılaştırılması	13.05.2002
Cüneyt Soyudal	37. Yılında EPHECUS	27.05.2002	
EYLEM	Ali Ulusu	Önümüz M.	09.04.2002
	Güven Zeyrek	Sanatımız ve Felsefemiz	15.04.2002
	Suat Aydar	Bir Kelimenin Öyküsü	13.05.2002
	Güçlühan Akyol	Beyaz Eldiven	10.06.2002
	Fadıl Erten	M.'luğun Düşündürdükleri	10.06.2002
MANİSA	Metin Ersan	Aramak Üzerine	27.03.2002
	Vural Ceyhun	Sır Saklamanın Bedeli	24.06.2002
	Özcan Gediz	Sevgi	08.05.2002
	Bora Yurdun	İdeal Mabedin Yapımında Taşçı Kaleminin Önemi	22.05.2002
EGE	Murat Lekili	Ortaçağ Siyasal Sistemleri ve M.'luk	18.04.2002
	Aydın Kartav	Çıraklar Neden Kuzeyde Oturlur?	02.05.2002
	Mert Özbakkaloğlu	Fransız İhtilali ve M.'luk	02.05.2002
	Hakan Arıkan	Tolerans	16.05.2002
	Aydoğ Aktepe	Günümüzde Sosyal Düşünceler ve M.'luk	16.05.2002

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Refik Çetinalp, Tamer Gediz	Doğu ve Anadolu Kültür Sentezi - 1	30.05.2002
	Mehmet Çaylı	Yerküre ve Göküre	04.06.2002
	Hasan Girenes, Tamer Gediz	Doğu ve Anadolu Kültür Sentezi - 2	13.06.2002
İŞİN	Ahmet Zati	M.'luk Bize Nasıl Bir Dünya Vaadediyor?	15.04.2002
	Mustafa Durmaz	Evrenin ve Dünyanın Algılanmasında Bilim, Sanat ve Felsefenin Rolü	29.04.2002
	Kaya Manoğlu	Fikir Hürriyeti	13.05.2002
	Dündar Karagözoğlu, E. Gündüz, B. Akgerman	Çırac Ritüelinden Teatral ve Şiirsel Bir Deneme	27.05.2002
BAŞAFRI	Cemal Aksoy	M. Dışarıdan Gelecek Hiç Bir Güç ve Yardıma Güvenmeksizin Kendini Yüceltmeye Çalışmalıdır	22.04.2002
	Çağrı Büke	Ön Yargı ve Taassup ile Mücadelede M.'ik Eğitimin Rolü	06.05.2002
	Sıtkı Aytaç	Hayat, Gerçek ve Hakikat	20.05.2002
ÜÇSÜTÜN	Hakan Özer, Mehmet Çelik, Metin Gözen	Efsaneler 1 "Kaostan Pandora'ya" Bir Talepnamenin Düşündürdükleri	25.04.2002
	Cafer Aralı	Tekris Hücresi	09.05.2002
	Erol Köprücü	İnsan Sevgisi	06.05.2002
	Tanjet Mutlu	İkinci Derecenin Felsefesi	12.06.2002
	Vedat Sayınsoy	M.'lukta Yaşam Değerleri	12.06.2002
KARŞIYAKA	Cengiz Gürsoy	Saygı Kendimiz için, Sevgi Başkaları İçin, Sorumluluk Tüm Davranışlarımız İçin Gereklidir	20.06.2002
	Üner Birkan	Atatürk'ün Üniversite Reformu ve II. Dünya Savaşı Öncesinde Türkiye'ye Sığınan Alman Bilim ve Sanat Adamları	01.04.2002
	Cengiz Özarı	Anadolu'da Sosyal Adalet Kavramının Gelişimi	15.04.2002
	Ozan Kızıltuğ	Düşünce Odasında Neler Düşündüm?	29.04.2002
	Erol Savaşkan	Olgunlaşma Kendini Tanımakla Başlar	27.05.2002
BODRUM	Kadir Vargı	Akil ve Yardımcıları	10.06.2002
	Oral Koca	Tesviye'de Nasıl Buluşalım	11.04.2002
	Güngör Kavadarlı	Yürünmemiş Yollar	23.05.2002
	Remzi Sanver	Muntazam Masonluk ve İnanç	08.08.2002
	Mehmet Başev	3 S-Sevgi, Sadakat, Cümimiyet	22.08.2002
	Berkhan Savaşçın	Ben + Bilim = Mason	12.09.2002
			26.09.2002

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
KORDON	Yılmaz Saraçoğlu	Ölüm-Ölümsüzlük-Ölmeden Önce Ölmek	11.04.2002
	Hakan Özer,	Efsaneler 1	
	Mehmet Çelik	"Kaostan Pandora'ya"	25.04.2002
	Tunç Erakin	Bir Kal. Emel ve İstekleri	09.05.2002
	Faik Önalđı	Toprak Sembolizması	09.05.2002
	Murat Zungur	Ruhsal Erdem ve Erdemsizliğin Analizi	23.05.2002
	Serkan İpek	Su Sembolizması	23.05.2002
	Halil Hakan Çelik	Kalfanın Nitelikleri	06.06.2002
	Gökhan Önçağ	Hava ve Ateş Sembolizması	06.06.2002
	DOĞA	Türkhan Slem	Yaşamın Yorumu
Ömer Işıklı		Sevgi Üzerine Sohbet	24.04.2002
Selçuk Atalay		Mükemmel Bir Eser Yaratmak	08.05.2002
Nurullah İzmiroğlu		Harici Alemde M. Olabilmek	22.05.2002
Sait Ertuğ		Özgürlük ve Özgür Düşünce	05.06.2002
TAN	Salih Evcilerli	M.'ik Kültür	15.05.2002
	Kemal Görkey, Fatih Orbay, Umur İnan	Kemalist Türk Kültür ve Eğitim Devrimi (Hasan Ali Yücel)	28.05.2002
	Vasıf Çağlar Emiroğlu	Hırs ve Adalet	11.06.2002
	Sadullah Erol	Gerçekler ve Cesaret	11.06.2002
	Tuncay Kozanoğlu	Düşünce Özgürlüğü ve Laiklik	11.06.2002
OCAK	Mustafa Buluğ	Nar ve Dayanışma	21.03.2002
	Fatih Caf	Kalfalığın Önemi	21.03.2002
	Adem Güler	Operatif M.'luk ve Kökleri	02.05.2002
	Kerem Dereboyu	Kardeşlik İlişkileri	16.05.2002
	Fatih Yenginol	Burada Ne Amaçla Toplanıyoruz?	16.05.2002
	Mehmet Yüksel	Üç Yolculuk	16.05.2002
ŐAKUL	Erol Yurdakul	Neden Masonluk?	08.04.2002
	Serhan Őensan	Kendini Bilmek	22.04.2002
	Beykan Askan	Türkiye Masonluğunda Önemli Bir Tarih: 1965	22.04.2002
MARİMARİS	Haluk Sanver	İnanç ve Gelenekte Eski Mısır İzleri	06.06.2002
	Murat Çim	Fazilet	04.07.2002
	Harun Kuzgun	Salim Rıza Kırkpınar	01.08.2002
	Dündar Karaözoğlu,	Kalfalığa Yükselişte Sinama	
	Ertuğrul Gündüz,	Çırac Derecesi Ritüelinden	
Tayfur Özçakır	Teatral ve Şiirsel Bir Deneme	05.09.2002	
NOKTA	Hüseyin Dilek Akarlı	Sosyo Ekonomik Değişimler ve M.'luk	08.04.2002
	Beykan Askan	M.'lukta Bir Dönüm Noktası: 1965	22.04.2002
	Hüseyin Dilek Akarlı	Landmarklar	06.05.2002
	Yılmaz Saraçoğlu	Ölüm, Ölümsüzlük ve Ölmeden Önce Ölmek	20.05.2002

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Ersin Yılmaz	Paylaşım ve Mutluluk	03.06.2002
	Kâzım Taner Karabulut	Tekris, Aslında Varolan Bir Kardeşliğin Onaylanmasıdır	03.06.2002
İMBAT	Saffet Erk	Hipokrat ve M.'luk	09.04.2002
	Haluk Köksal	Yeni Dünya Görüşü ve M.'luk	07.05.2002
	Üner Birkan	Çok Sesli Müziğin Dünyamızdaki ve Ülkemizdeki Gelişmesi	21.05.2002
NİRENGİ	Kutay Ürkmen	Yol ve Yolcu	04.04.2002
	Kubilay Tarlan	Adalet, Hukuk ve Masonluk	18.04.2002
	Bekir Yurci	Masonluğun İlk ve Son Sembolünü Yaşıyorum ve Yaşatıyorum	30.05.2002
	Ömer Çiğçi	Kal. D.'sine Geçmeyi Nasıl Başardım?	30.05.2002
	Ali Rıza Pehlivan	Aynaya Her Zaman Korkusuzca Bakacağım	30.05.2002
AGORA	Üner Birkan	Klasik Batı Müziği ve M.'lar	11.04.2002
	Tunç Özay	Sütunlar	11.04.2002
	Erkan Karacasulu	Kardeş Sofrası	25.04.2002
	İsmail Oğuz Çıkkıç	Bilgisayar Dünyası ve M.'lar	09.05.2002
	Gürol Gültekin	Kardeşlik Zinciri	09.05.2002
IŞIK	Hakan Kaşarcıoğlu, Ali İhsan Özgürman	Yansıma	25.03.2002
	Tansu Alper	Madde, Zihin ve Kuantum Fiziği	22.04.2002
	Özden Tüjümed	Mevkii Hırsı	03.06.2002
	Hasan Elidemir	Zenginlik	03.06.2002
	İnanç Çağlayan	Ayna	03.06.2002
TERAZİ	İlkin İçelli	Sevgi Üzerine	18.04.2002
ÇEŞME	Mustafa Alpaslan	Benimle Hakimiyet Akıl ve Hikmetle Olur	05.03.2002
	Ali Rıza Saysen	M.'luk, Ezoterizm ve İnanç	24.03.2002
	Ergin Algım	Mabedler	07.04.2002
	Yusuf Kökdamar	Üstat Derecesinde Hiram Efsanesi ile Altı Çizilen M. Düşünce Felsefesi	19.05.2002
	Nihat Demirkol	Hata Üzerine Çeşitlemeler	21.05.2002
SENTEZ	Talat Aytimur	İnsan Hakları ve M.'luk	26.03.2002
	Alp Ulusoy	Önlüksüz M.	09.04.2002
KUŞADIASI	Suat Ayadar	Biz Hangi Topluluğa Katıldık?	10.04.2002
	Yüksel Kazmirci	Ne İçin Nasibimiz Kadar Alırız?	08.05.2002
	Ünal Uslu	Görev, Sevgi ve Sorumluluk	22.05.2002
	Teoman Gürgan, Murat Çim, Haluk Kahyaoğlu	M.'ik Terimler, Uygulama ve Etiket	05.06.2002

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	İNTİKAL TARİHİ
A. Turan Kutkam	İstanbul 1926	18.12.1953	Uyanış	04.01.2001
Ertan Sangüder	İzmir 1949	13.02.1997	Kordon	04.03.2001
Oktay Karabulut	Ankara 1956	04.05.1992	Barış	06.03.2002
Emil Şelhat	İstanbul 1912	17.11.1966	Sadık Dostlar	23.03.2002
Behçet Nered	Sandıklı 1918	22.05.1951	Ümit	03.04.2002
Nurettin Yelken	Çal 1917	26.09.1958	Ümit	06.04.2002
Turgut Şengir	İzmir 1923	03.05.1976	Şefkat	20.04.2002
Celal Çağlayan	Ankara 1944	09.05.1991	Yeditepe	20.04.2002
İbrahim Aydıncı	Edirne 1925	10.04.1981	Geometri	23.04.2002
Merih Ünver Ayla	İstanbul 1941	25.04.1984	Hisar	29.04.2002
Bülent Olcay	Gebze 1922	26.04.1957	Kültür	30.04.2002
Selim Soydanbay	Kudüs 1928	26.06.1964	Devrim	12.05.2002
Josef Mitrani	Kırklareli 1932	26.03.1981	Ülkü	12.05.2002
Ömer Kami Örs	İstanbul 1922	30.05.1988	Şefkat	25.05.2002
Orhan Işıkman	Söke 1924	24.11.1981	Ülke	05.06.2002
Ahmet Seymen	Giresun 1951	11.10.1985	İlke	10.06.2002

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ – HER ŞEY YAŞAR

**Eb. Maş.'a intikal eden kardeşlerimize Ev.'in Ul. Mi.'ndan sonsuz mağfret
ve kederli ailelerine ve bütün kardeşlerimize sabırlar dileriz.**

MİMAR SİNAN

Bulletin of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

ISSN 1301-2762

CONTENTS

11. Message from the Grand Master Demir SAVAŞÇIN
17. Freemasons That Formed the
Committee for Union and Progress Seyhun TUNAŞAR
49. The Ornamentation of Chapters of the Pillars Tamer AYAN
67. The Future of Freemasonry In the World Semih S. TEZCAN
91. Initiative Way of Freemasonry Asım AKİN
101. From Micro Thinking to Macro Philosophy..... Sonad PELİT
107. News from Lodges Mimar SİNAN
128. Obituaries Mimar SİNAN

MİMAR SİNAN DERGİSİ SAYI 124

M7559

Address : 25, Nuruziya Sokağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 2002

NO : 124

